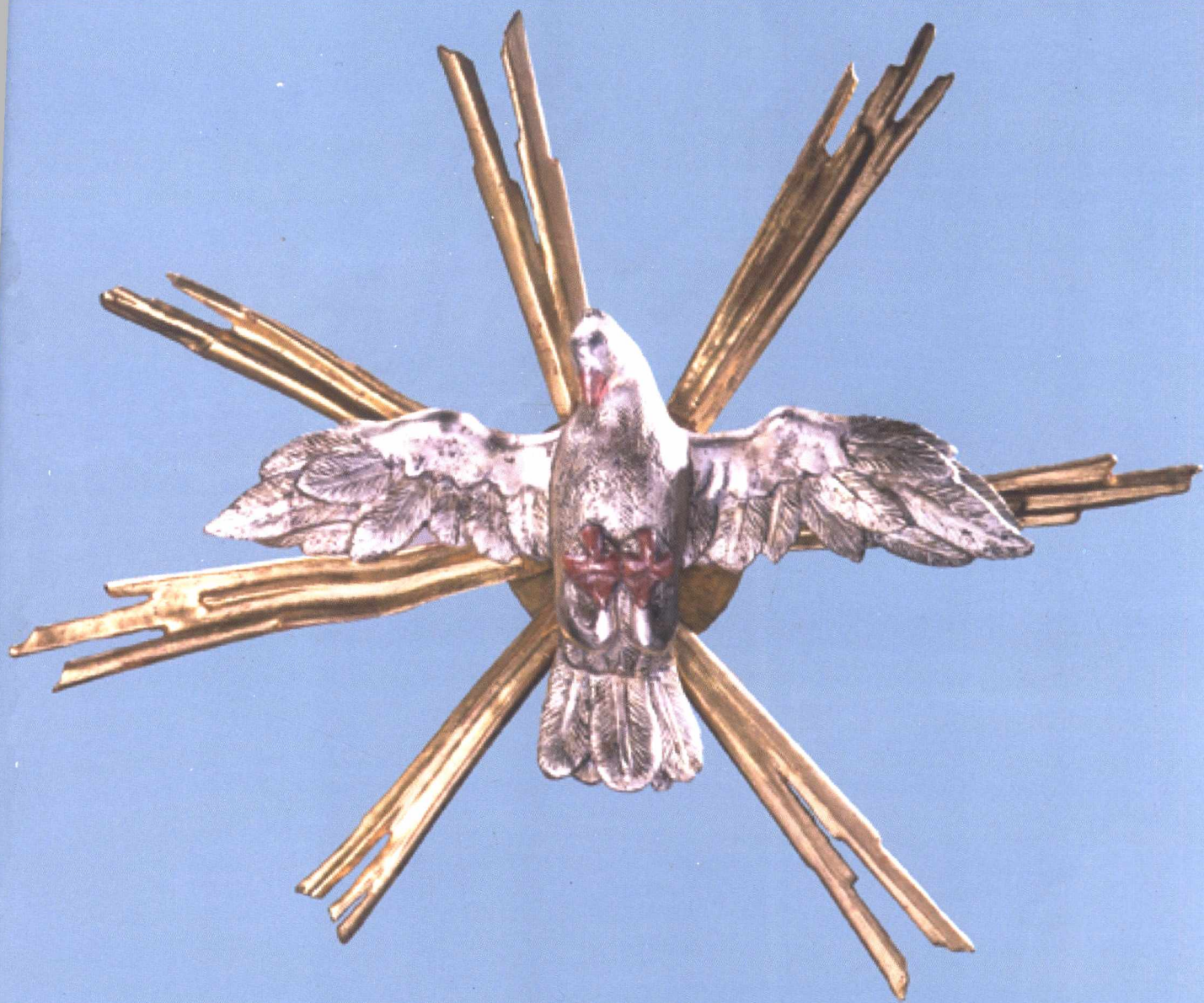

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkészi Szakfolyóirat
75. évfolyam
2000/9.

Szeptember igéje: „Így szól az ÚR: Álljatok ki az utakra, és nézzetek szét, kérdezősködjete az ősi ösvények után, melyik a jó út, és azon járjatok, akkor nyugalmat találtok lelketeknek!” (Jer 6,16a)

Kezdőtempó

Közös évkezdésre hívom a Lelkipásztor Olvasóit. Játékos évnitőre. Szükségünk lesz egy kis kezdeményezőkészségre, csepp fantáziára, némi lazításra, egy adag ösztönzésre, picit csendre és sok jóindulatra. No meg arra a régi énünkre, amely rugalmas volt, beleérző – és mennyi, de mennyi dolog érdekelt!

Ha felkészültünk, jöhet az első feladat!

1. Folytasd az alábbi imádságot!

„Ebben a munkaévben óvj meg, Uram attól, hogy...”

Zilált pillanatok jutnak eszembe, össze-vissza kapkodás. Feltorló feladatok, ideges, alacsony színvonalú megoldások. Nyomában azonban máris ott ólálkodik a rettenetes tunyaság. Az utálatos panasz: iszonyúan túl vagyok terhelve – s a védekezés: tehát nem csinállok semmit. S aztán sorjáznak a többiek mind: meggondolatlan kijelentések, elhibázott hangsúlyok, hamisan csengő szavak, álarok, pózok, jelmezek.

Nem gond folytatnom a megkezdett imádságot. Bajban legfőbb a gondolatok tülekedésénél vagyok...

Ha ez ilyen jól ment, akkor jöhet is a második lépés!

2. Találd meg a kiutat a labirintusból!

Hogy milyen jó lenne előre okosnak lenni! Vagy mint gyerekkorunkban, ceruzával húzni a vonalat az egyik lehetséges úton. Ha akadályba ütközik a girbe-gurba grafit vonal, jöhet a radír, s büntetlenül visszamehetünk a starthoz. De hát micsoda undok csapda ez! Az utak ma is ugyanolyan vonzóak, mint a hajdani színes rajzon, de „bedugulnak” – és persze a legvárhatóbb pillanatban! Csakhogy nincs ceruza és hiába a radír. Sokkal bonyolultabb – ha lehet egyáltalán – visszamenni, másikat keresni, új irányba indulni. És akkor is...ki tudja?!

Gondterhelt vagy. Hja, igen! A játék néha igencsak komoly dolog! Töprengünk, ráncoljuk a homlokunk, görnyedünk a rajzolt utak fölött, már a hátunk is megfájdult. Legfőbb ideje megmozdulni.

3. Fordulj szembe a szomszédoddal, és kezdeményezz vele beszélgetést!

Jaj, Istenem! Csak egy pillanatra vidultam fel. Csak addig, amíg kiemeltem a fejem a labirintus reménytelen kuszaságából. Már is itt a riadalom. Hogy kezdjek én beszélgetni a szomszédoddal? Mit mondjak neki? Egyáltalán mért kell ezen a pályán és ebben az egész keresztyén életstílusban folyton valakit megszólítani? Ilyenkor soha semmi nem jut az eszembe. Egyetlen gondolatom sincs. Visszhangzó űr a fejem. Muszáj

nekem mindig valakivel beszélnem? Valakihez odafordulnom? Valakivel kapcsolatot teremtenem? Nincs ez elől menekvés?

Ne menekülj, kedves évkezdő játszótársam! Magad is tudod, emlékszel rá, hogy szinte minden épkezláb gondolatod, új ötleted, jó megoldásod ilyen beszélgetésekből kaptad. Még a jól sikerült „kommunikáció” íze is ott van a nyelveden. Bármikor fel tudod idézni. Gyanítom, nem boldogulsz majd, ha folyton menekülsz a beszédbe elegyedés elől...

De vigasztalódj! A levezető gyakorlat következik.

4. Befejezésképpen kocogj egy félórát a téren s a környező utcákon!

Elindultam. Talán kicsit kapkodok levegő után, de tudom, nem lenne szabad bezárkóznom. Letenni a könyvet mielőtt kinyitnám. Fel se vágni a borítékot, mert úgyszincs időm elmenni. Nem engedni a tudatomig eseményeket, rendezvényeket, a felfrissülés lehetőségeit. Mozdulni kéne. Azt hiszem, beszerzek erre az évre egy pár jó minőségű sportcipőt...

Menj ki, kérdezősködj, válaszd a jót – milyen rengeteg dolgot mond nekem ezzel Jeremiás! Nekem – ebben az irodában – ebben a templomban – ezen a településen – ebben a szeptemberben.

...

Egyetlen gyakorlatot szeretnék újrajátszani most, hogy elgondolkodtam Jeremiás mondanivalója fölött. Az elsőt. Milyen jó, hogy van rá lehetőség! Hogy egy csomó dolgot újra lehet kezdeni!

Folytasd az alábbi imádságot!

Ebben a munkaévben óvj meg, Uram attól, hogy ... ne legyenek kérdéseim. Hogy csak válaszoljak. Hogy azt higgyem, mindent tudok. Túl vagyok a kérdezésen. Gondolkodás nélkül, újramérlegelés nélkül, megszokásból, rutinból, csalfa magabiztosságból azt gondoljam, amit én vallok, az – és csak az – és egész biztosan az a jó. Szeretnék rákérdezni ismert és járt utakra is. Tételeket, igazságokat újra megvizsgálni. Amit már régóta mondok, tanítok, hirdetek, azt körbenézni. Valóban úgy van? Még mindig? Semmit se változott? Még egy új árnyalata sincs? Nem ürelt ki időközben? Nem hallják mások kongóan üresnek? Uram, ne engedd, hogy kérdések nélküli emberre váljak! Adj bátorságot a kérdezéshez, a kereséshez, a körülnézéshez. Nem szeretnék perfekt, befejezett, lezárt mindentudó lenni. Köszönöm, hogy a lélek nyugalma nem a válaszolónak, hanem a kérdezőknek, keresőknek és a bátraknak ígér, azoknak, akik rálépni is mernek a megtalált útra.

Szabóné Mátrai Marianna

Gottfried Adam

A gyermekistentisztelet – valláspedagógiai szempontból* I.

Eredet – történet – elmélet

Vitatott kérdés, hogy a gyermekistentisztelet egyáltalán a valláspedagógia tárgykörébe tartozik-e. A gyermekistentisztelet természetesen nem kizárólagosan a valláspedagógia témája, de biztosan a valláspedagógiát is érinti. Ezért foglalkozunk vele itt.

Tanulságos egy pillantást vetni a történelemre létrejötté motívumainak megismerése céljából. A gyermekistentisztelet felelősségét több diszciplína érzékelhetően hordozza. Különösen a homiletika és a liturgika érintett. Ez a dolgozat a gyermekistentisztelet tevékenységi terét tisztán valláspedagógiai szempontból értékeli. Ezért szól így a cím: „A gyermekistentisztelet – valláspedagógiai szempontból”. Biztosan vonzó és fontos feladatot jelent a gyermekistentisztelet liturgiájának kérdésait nemcsak liturgia-történeti szempontból feldolgozni, hanem a liturgikai didaktika szempontjából is vizsgálni. Ez további fontos feladatként jelentkezik.

1. Történeti fejlődés

1.1. Előzmények?

A reformáció idejében speciális alkalmakat rendszeresítettek a gyermekek számára, melyeket egyházi „gyermekoktatás” formájában erőteljes katechetikai irányultsággal vagy gyermekeknek szóló prédikációk formájában végeztek. Emlékeztetünk Veit Dietrich példájára Nürnbergben. Mindenesetre innen a későbbi gyermekistentiszteletekig nem vezet egyenes út. A katolikus egyházban a gyermekeknek szóló prédikációk és gyermekistentiszteletek nyomai a késő középkortól fordulnak elő. Összességében egészen a második világháború befejezéséig kivételes jelenséggént értékelhetők és korlátozott hatásúak.

1767-ben került Friedrich Oberlin lelkésznek Elzász és Lotharingia határán lévő Steintalba. Nemcsak a gazdasági helyzet javításán fáradozott, hanem a gyülekezeti tagok képzésén is. 1770-et követően vasárnaponként összegyűjtötte a gyermekeket, és laikusok segítségével vezette be őket a bibliai történetekbe. Ebből fejlődtek ki a „keresztény gyermekiskolák”. Célkitűzésük alapvetően elemi-pedagógiai volt, és a későbbi óvodák előzeteseként működtek.

Württembergben, Badenben és Bajorországban voltak olyan intézmények, melyek „vasárnapi iskola” megnevezést

viseltek. Itt egy olyan iskolakötelezettség alá eső intézményről volt szó, ami az ifjúság továbbképzésére és a népiskolában tanultak átismétlésére szolgált. A tanítás első részében vallásos témák vetődtek fel, a második részben „világi” témák álltak a középpontban. Az egész azonban liturgiai keretet kapott, imádsággal és énekléssel. Ezen felül ezek a „keresztény gyermekiskolák” és „vasárnapi továbbképző iskolák” nem voltak közvetlen előzményei a későbbi anglo-amerikai jellegű vasárnapi iskoláknak, ahogy ezt Németországban is átvették 1865 után. Az a fajta vasárnapi iskola, illetve gyermekistentisztelet teljesen újat testesít meg.

1.2. A diakóniai, elemi pedagógiai eredet Angliában

Az angliai eredet a társadalomtörténeti háttérből érthető meg. Az ipari forradalommal, a gazdasági fejlődéssel és a mezőgazdasági reformmal összefüggésben a szegény vidéki népesség egyre erőteljesebben áramlott a városokba. Gyermekeik hat napon keresztül dolgoztak, így nem volt lehetőségük az olvasást és írást megtanulni, mivel az általános iskolakötelezettség Angliában csak 1870-től létezett.

Robert Raikes nyomdász és kiadó egy nap London elővárosában tevékenykedett. „Tekintete egy csapat félmeztelen gyermekekre esett, akik az utcában civódtak. Amikor egy ház ajtaja előtt álló nőnek együttérzőn megemlítette, ezt a választ kapta: Uram, jönne el egyszer vasárnap erre! Ma a legtöbb gyermek a gyárban van, de vasárnap szabadok, s akkor az egész nap úgy tobzódnak és átkozódnak, hogy mindnyájan rettegünk, és a legcsúfabb dolgokat művelik. Templomba sosem jönnek, mint a szüleik sem.”

Ez az élmény indította R. Raikes-t arra, hogy a megelőző munka gondolatát a gyerekek között megvalósítsa. 1780 júliusában egy sor gazdátlan gyermeket vitt King asszonyhoz, neki és más asszonyoknak vasárnaponként egy schillinget fizetett, és egy közös istentisztelet látogatást követően a Biblia és katekizmus segítségével írásktatásban részesítette őket. Raikes három év tapasztalatát követően 1783-ban lépett a nyilvánosság elé, és cikket írt a vasárnapi iskoláról. Egész Angliában felfigyeltek erre. A fejlődés rohamosan beindult. William Fox londoni kereskedő 1785-ben létrehozta a „Vasárnapi Iskolákat Alapító Társaságot Nagy-Britanniában”. 1789-ben már 300000 gyermek tanult vasárnapi iskolákban. Hamarosan bevezették a vasárnapi iskolákat Walesben, Írországból és Skóciából. Raikes egy diakóniai, elemi pedagógiai irányultságú intéz-

* Részlet a *Religiöse Bildung und Lebensgeschichte* című könyvből (Würzburg, 1994). A szerző bocsátotta a Lelkipásztor rendelkezésére.

ményt alapított, melyet a hiányzó általános népiskolaüggyel, a gyermekmunkával, a proletarizálódással, a nyomornegyedekkel és a szociális intézmények hiányával összefüggésben kell látnunk. Raikes közel állt a methodizmushoz, az úgy vallásos oldala szintén fontos volt számára. Hamburgban 1790-ben valósult meg az első vasárnapi iskola angol mintára – az addigi szegényiskolák kiegészítéseként. Célja volt a dolgozó gyermekek elemi képzésének javítása, a vasárnap megszentelésének történő megfelelés törekvése. De 1811 után ez a vasárnapi iskola ismét megszűnt. Az első tartós német vasárnapi iskola szintén Hamburgban született 1825-ben. *Johann G. Oncken*, az első német baptista gyülekezet alapítója kezdeményezésére született, aki *Johann W. Rautenberg* lutheránus lelkésszel szövetkezett. *Johann H. Wichern* 1832-ben átvette ennek a vasárnapi iskolának a vezető tanítói tisztségét, ami vezetése alatt virágzásnak indult. A következő években Brémában, Berlinben, Erlangenben és Elbverfelddben alapítottak vasárnapi iskolát. 1838-ban Wichern barátja *Johann H. Bauer* Hamburgban először említi a „gyermek-egyház”-at. 1847-ben *Eduard Klaiß* említi a „gyermekistentisztelet” fogalmát. 1882-ben a brémai vasárnapi iskolai kongresszuson véglegesítették a „gyermekistentisztelet” fogalmát.

1.3. Gyülekezetközpontú vasárnapi iskola az USA-ban

A vasárnapi iskola ügy az USA-ban *Francis Ashbury* nevével kapcsolódik össze. 1786-ban egy angliai utazásáról vitte a vasárnapi iskola ötletét az USA-ba. Az a tény, hogy az amerikai nyilvános iskolákban semmilyen vallásoktatás nem folyt, oda vezetett, hogy az angol koncepciót úgy módosították, hogy a vasárnapi iskola a nyilvános iskolák hiányzó vallásoktatását pótolja. Ez a tanítás bibliai-vallásos irányultságát eredményezte. 1791-ben alapították az első amerikai vasárnapi iskolai szövetséget. A célcsoportot nem csak a szegény gyermekek jelentették, hanem a keresztény közösségek teljes ifjúsága. A vasárnapi iskola a gyülekezeti munka központi intézményévé fejlődött, ami az USA-ban még ma is a felnőtt korig minden korcsoportot magában foglal.

Intenzív forráskutatás után *J. Thomas Hörnig* az amerikai vasárnapi iskolai mozgalom történetéről és teológiájáról egy rendkívül részletes képet vázolt. Bemutatja, hogy a vasárnapi iskolai munka – Isten országáért végzett szolgálatként – erőteljesen ökumenikus irányultságú és gyakorlatú volt.

1.4. A vasárnapi iskola mint „gyermekistentisztelet” Németországban

Hogy a kezdetekben a szabadegyházak által felvállalt vasárnapi iskolai mozgalom az evangélikus tartományi egyházakban meghonosodott, főleg *Albert Woodruff* amerikai kereskedő, valamint tolmácsa, *Wilhelm Bröckelmann* érdeme. 1863-at követően mindkét férfi kezdeményezte a német városokban az amerikai mintájú vasárnapi iskolák alapítását. 1869-ben egy stuttgarti „Kirchentag”-on programszerűen követelték a „vasárnapi iskolát mint gyermekistentiszteletet”. A gyülekezetek egyre nyitottabbak voltak az új intézmény iránt. A templom összejöveteli hely, a lelkész nagyrészt tanító lesz. A vasárnapi iskola koncepciójánál két fontos területet ölel fel: katechetikai és liturgiai. Fontos, hogy egy laikus kezdeményezésről van szó, amit az egyházi hivatalok fokozatosan fogadnak el. A

gyülekezetpedagógiai elmélet és gyakorlat számára ezzel a folyamattal fontos fejlemény történt, mivel itt egy laikusok által alakított és végzett keresztény intézmény született a gyülekezeten belül, amit nem szabad feladni, hanem különleges ápolásban kell részesíteni.

A kezdeti-történelemben érzékelhető különféle motívumok fontos szerepet játszanak. *E. Ch. Achelis* a vasárnapi iskolát a belmisszió evangélizációs munkájához sorolja, míg a gyermekistentiszteleti munkát a katechetikai keretén belül taglalja és második katechumeniai fokozatként helyezi el az otthoni nevelés és a konfirmandus oktatás között.

F. Niebergall szerint: „A gyermekistentisztelet egyre inkább felváltja a vasárnapi iskolát. Mivel a gyermekek nem igénylik a tanítást, hanem mindenekelőtt ünnepelni és ünnepelni tanulni akarnak.” 1930 óta az istentiszteleti jelleg erőteljesebb hangsúlyt kap. Célja a gyermekek bevezetése az istentiszteletbe mint a gyülekezet ünnepébe. Ez a gondolat *G. Otton*nál jelentkezik a legerősebben.

Másképp alakult ez a Harmadik Birodalom idejében, amikor a vallásoktatás a nyilvános iskolákban gyakorlatilag megszűnt. *O. Hammelsbeck* ezért *Az egyházi oktatás* című művében a gyermekistentiszteletet Krisztus tanítói parancsából vezeti le, és a tanítási jelleget emeli ki.

1945 után a gyermekistentisztelet új virágzásnak indult. A gyermekistentiszteleti munka tartományi és országos szövetségének újraszervezése az EKD keretében gond nélkül megtörtént.

A liturgia kérdését részletesen tárgyalják, és hozadéka megjelenik a gyermekistentiszteleti agendákban, aminek befogadása természetesen nem történik meg mindenütt.

1.5. Valláspedagógiai témaorientált felfogás kb. 1970 óta

Az egyház és társadalom viszonyában történő kritikai távolsgártartás folyamata, a sportegyesületek és a televízió növekvő konkurens kínálata, a családstruktúra módosulása (növekvő mobilitás) kihívás elé állítják a gyermekistentiszteletet.

A mélyreható változásokkal összhangban az egyházi munka területén is reformmegfontolások vetődnek fel. A gyermekistentisztelet újraformálására vonatkozó törekvések látható jeleként 1974-ben gyermekistentiszteleti *témagyűjtemény* készült, ami az akkori szövegorientált gyűjteményhez kiegészítésként 37 témát ajánl a gyermekek világából. Ez a kiegészítő eljárás a további fejlődés során célszerűen a szövegeket és témákat ötvöző gyűjteményekhez vezet el, mint pl. az 1979-1981, valamint 1982-1984 és 1985-1988 évekre vonatkozó összeállításokban.

1.6. Találkozásdidaktikai koncepció a 90-es évekre

A következő négyéves gyermekistentiszteleti gyűjteményben az 1989-1992 évekre a bizottság saját véleménye alapján új koncepciót alakított ki, ami az emberek és bibliai állítások elementáris találkozásának problémaorientált megközelítéseként jellemezhető. Ebből látható, hogy az új koncepció a valláspedagógiai párbeszédben jelentős szerepet játszott. Az „*elemi találkozás*” ennek a koncepciónak a meghatározó fogalma. A bibliai szövegek bemutatása és a gyermekek életéből vett példák mellett növekvő mértékben nyújt segítséget a szimbólumokkal való találkozás és a hit hatástörténetének az átérzése,

ahogy ez az egyháztörténet egyes alakjainak tapasztalataiban és élményeiben megmutatkozik. A bibliai kinyilatkoztatással történő találkozás a Biblia szövegeivel, témáival, szimbólumaival és alakjaival és az egyháztörténelemmel konkrétan megvalósul.

A szöveg, illetve téma, a gyermekek és az istentisztelet az a három különböző sík, amelyeken a bibliai és az egyházi hagyományhoz közelíthetünk. Ezen a három síkon a találkozás a saját összefüggéseiben fejlődik és bontakozik ki. Egyidejűleg egymást támogatják, és konkrét javaslatokhoz vezetnek. Ez az alábbi feldolgozási sémán alapszik:

- I. A szöveg / a téma / az alak / a szimbólum
- II. A gyermekek találkoznak a szöveggel, a témával stb.
- III. Mi (gyermekmunkások és gyermek) találkozunk a szöveggel stb. a gyermekistentisztelet során
- IV. További segédeszközök a feldolgozáshoz

Újdonság a tematikák kibővítése. Szimbólumsorozatok bukkannak fel (pl. fény, virág, kert, kenyér, levegő, kulcs, kút, asztal stb.) Újak a bibliai alakok feldolgozásai (sorozat asszonyokról, sorozat angyalokról) és az egyháztörténelem alakjainak feldolgozásai (többek között Luther Márton, Teréz anya, Albert Schweitzer), ezen kívül további témák (pl. az iskolát Istennel kezdem el). Egy dolog világos: az istentiszteleti dimenzió ebben az új koncepcióban erőteljes hangsúlyt kap és a liturgia alakításának feladata az előkészítési fázisba integrálódik.

2. Ökumenikus aspektus

A vasárnapi iskolai mozgalom a 19. században nemcsak Angliában, az USA-ban és Németországban fejlődött rohamosan, hanem a missziói és ökumenikus impulzusokkal összekötve a missziós területekre is áterjedt. 1889-ben az első vasárnapi iskolai világkongresszus Londonban került megrendezésre. 1907-ben alapították a World Sunday School Association-t és 1947-ben születik meg a World Council of Christian Education (WCCE). A világot átfogó egyesülés célja a csere, az együttműködés és a kölcsönös támogatás. 1971-ben a WCCE egyesül az Egyházak Világtanácsával. Növekvő érdeklődés tapasztalható az egyházak mint tanulási közösség, valamint a gyermekek ezen belüli helye iránt. Példamutató a Glion-sur-Montraux-i eszmecsere. Különleges jel, hogy ökumenikus kontextusban a generációkat átfogó hitoktatás az utóbbi évtizedben minden egyházban megerősödött. Ebben az összefüggésben a gyermekúrvacsora kérdése időszerűvé vált, és a gyermekúrvacsora felé történő nyitáshoz vezetett.

A katolikus egyházban a gyermekistentisztelet története másképp alakult. A gyermekistentiszteletnek és -prédikációnak bizonyos hagyománya van, de végül is századunkban kivételes jelenség és korlátozott jelentőségű marad. A második világháborút követően azonban Németországban széles fronton fejlődött. Itt a döntő hajtóerő a kinyilatkoztatási teológia volt. Egy átmeneti időszak után 1968 óta az anyagok és tervezetek áradata indult meg, ami rávilágít, hogy a gyermekistentisztelet a felnőtteknek szóló igehirdetéstől önállósította magát.

1970 és 1972 között a német püspöki konferencia gyermek- és ifjúsági liturgiai bizottsága a gyermekistentiszteletre vonatkozó irányelveket és ösztönzéseket bocsátott ki. 1973-ban került nyilvánosságra a „Directorium de missis cum pueris”. 1981-ben jelenik meg egy kézikönyv a gyermekistentisztelet-

ről, amit 1985-ben második kötet követ. Ezek a kötetek bepillantást engednek a katolikus helyzetbe, amit nem kis mértékben a gyermekistentisztelet élettel való döntő kapcsolata, kreatív módszerek megjelenése és a megfelelő liturgiai képzés kérdése jellemez.

3. A gyermekistentisztelet a gyülekezetpedagógia összefüggésében

3.1. Saját profil?

A történelemben történő bepillantás liturgiai, pedagógiai, misziói, istentiszteleti, nevelési és társaság-kompenzáló motívumokat enged felismerni. Különösen felismerhető ez az istentiszteleti és pedagógiai hangsúly elhelyezése közötti „ingadozás” során. A gyermekistentiszteleti munka nagyon érzékenyen reagál az új kihívásokra. Ebben a rugalmasságban van az első sajátosság. Másrészt nyilvánvaló, hogy ennek a munkaágnak az ereje éppen a kevert formában rejlik. A gyermekistentisztelet az egyház alapvető küldetéséből részesül: „az evangélium kommunikációját” szolgálja.

Egy gyermekeket keresztelő egyháznak gondoskodnia kell arról, hogy a gyermekek a keresztelés adományaiból részesüljenek. A gyermekek saját istentiszteletet igényelnek, ami a fel fogásbeli lehetőségeikhez és életritmusukhoz igazodik. Így a gyermeket hívó emberként komolyan s a vallásosság és a hit gyermekekre kialakított formáit megfelelően figyelembe veszik. A gyermekistentisztelet ezért nem a felnőtt-istentisztelet előgyakorlata, hanem a gyermekek teljes értékű istentisztelete.

3.2. A gyermekistentisztelet feladatai

A gyermekistentiszteletet nem kell szociálterapeutikai gyermekmunkává, sem a „teljes familia Dei gyülekezeti istentiszteletévé” alakítani, hanem önálló intézményként az alábbi feladatoknak kell megfelelnie:

- Bibliai szövegek és az ezekben megőrzött ígértet megismertetése és elsajátíttatása
- Gyermekek csoportkapcsolatának felépítése és a keresztyén kapcsolatok kiépítése egymás közt
- Az egyházi év ünnepeinek megismertetése
- Énekek és imádságok megismertetése és begyakoroltatása
- Keresztyén életmodellek megismerése bibliai alakokon és jelenleg élő embereken
- A szimbólumok helyes használatára vezetés, szimbólumok megértésének begyakorlása
- Liturgiai elemek megértésére törekvés és útmutatás a „személyes használatra”
- A liturgiai képzésre és nevelésre tekintettel a felnőtt-istentiszteletbe történő bevezetés szintén a feladatát képezi

A gyermekistentisztelet tevékenységi mezejében különféle tevékenységi dimenziókat kötnek össze, de a valláspedagógiai dimenzió különleges hangsúlyt kell kapjon. Az igehirdetési dimenzió vonatkozásában a gyermekeknek az elbeszélési megközelítés megfelelő, mivel ők a hit átvételének útján a narratív fázisban vannak. Az istentiszteleti-liturgiai cselekmény dimenziójánál az ünnep és az ünneplés közvetlen átélése szükséges, egyidejűleg azonban az istentiszteleti-liturgiai képzés és nevelés feladatát is fel kell vállalni.

Fordította: Zsúgyel János

Válaszd az életet! Választhatod...? I.

A „választás” lehetőségének teológiai megközelítése
és az evangélikus teológiai hagyomány mérlegelése

Ha az emberről egyszerű állítások szintjén akarunk beszélni, más lehetőségek mellett azt is mondhatjuk, hogy az ember a világa és jövője felé nyitott lény. Nyitottságából pedig az következik, hogy élete során újra meg újra választ: utak között, lehetőségek között, életformák között, hivatások között, hitek között, közösségek között, világszemléletek között és természetesen értékek között is. A választás igénye az ember alapvető, őt a többi élőlénytől megkülönböztető jellegzetességei közé tartozik. Ugyanakkor az ember alapvető tapasztalata, hogy választásai rossz kimenetelűek is lehetnek: nem elég bölcs, és rosszul választ, vagy meg van győződve egy út helyességéről, de jobb meggyőződése ellenére az előre látott rosszat választja, esetleg megbénítja a választás lehetősége, nem választ, s végül ebbe betegszik bele. A választás belső igénye és a választás lehetséges kudarcának tapasztalata az emberi lét alapvető ellentmondásai közé tartozik.

Ezt az ellentmondást minden jelentős kultúra, vallás és gondolkodási rendszer megpróbálta valamilyen módon feldolgozni. A zsidó-keresztény hagyomány keretében a választás igényének és kudarcának ellentmondását Isten és az ember kapcsolatának megértésén belül, a bűn és a megváltás, vagy szűkebben a törvény és a kegyelem gondolköréhez tartozóan igyekeztek és igyekszünk mi is megválaszolni. A ránk hagyott válaszok gyakran bonyolultak, sokszor pedig nem nekünk szólnak, ezért kritikusan tovább kell gondolnunk őket. Ilyen a 16. században megfogalmazott evangélikus válasz is, amely az evangélikusság számára máig a hitvallásokban rögzített hagyomány tekintélyével bír. A következő lépésekben nagyon vázlatos módon végigjárjuk az utat a zsidó-keresztény gondolkodás kezdetétől az evangélikus reformációig, majd megvizsgáljuk a sajátosan evangélikus tanítás fejlődését és problémáit. A kezdetek felidézése után Mózes, Jézus és Pál mellett időzünk, majd Luther és Melancthon útkeresésével és hatásával foglalkozunk. Azt remélem, hogy az előadás során sikerül valamit érzékeltetnem abból a kihívásból, amely a választás lehetőségének teológiai megközelítéséből adódik.

Kezdetben...

A bibliai teremtetéstörténet szerint Isten az embert saját képére teremtette, s az istenképű ember bukása abban ragadható meg, hogy az ember Isten ellen, rosszul választott: saját maga Isten-nel szembeni biztonságát megalapozandó szakított a jó és a gonosz tudása fájának gyümölcséből. Érdekes, hogy ezáltal mintha tovább erősítette volna istenképűségét, hiszen a büntetés kihirdetése után ezt mondja az Úristen: „Íme az ember olyanná lett, mint miközülünk egy: tudja, mi a jó, és mi a

rossz” (1Móz 3,22). Hogy ennek a képességnek a birtokában az ember ne jusson a halhatatlanság birtokába is, kiúzi őt az Úr az Édenkertből. A bukott ember történelmének első krízisekor ismét választás elé kerül: amikor Kainban már mély gyökeret vert az Ábel elleni harag, így szólt hozzá az Úr: „Miért gerjedtél haragra, és miért horgasztod le a fejed? Hiszen ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta.” (1Móz 4,6-7) Figyelemreméltó, hogy a bukott és Isten büntetését szenvedő embert képviselő Kain kétszer választhatná a jót: cselekedhetné, de ha utat adott is a bűnnek, uralkodhatna rajta. A jó választásának lehetőségével viszont nem élt. A kezdetekről szóló tudósítás *elbeszélés* marad, az ember választásának lehetőségére vonatkozó általános igényű kijelentés nélkül.

Mózes

Nagyot lépünk előre. Izrael népe megszabadult az egyiptomi rabszolgaságból, maga mögött tudja a negyven éves pusztai vándorlást, s ott áll az ígért földjének határán. Mózes még egyszer összegyűjti a népet, s a maga gyengeségét, hitetlenségét és állhatatlanságát olyan sokszor és sokféle módon megmutató közösségnek újra és részletesen kihirdeti a törvényt. A törvény számos pontja olyan értékszemléleten alapult, amely nemcsak az általános ókori közel-keleti etikával szemben képviselt alternatívát, amely az erők korlátlan hatalmát hirdette a gyengébbek felett, hanem kihívó a 21. század integrálódó Európájának társadalmi számára is. Három példa elegendő Izrael közösségi rendje különleges voltának érzékeltetéséhez. Az első sokat mondó egy olyan társadalomban, ahol egyre inkább szokásba jön – nem annyira a szerencse, hanem inkább – a jelző: „Ne vegyen zálogba senki kezimalmot vagy felső malomkövet, mert életet venne zálogba! (...) Ha kölcsönadsz valamit felebarátodnak, ne menj be a házába, hogy zálogot végy tőle! Állj meg kint, és az az ember, akinek kölcsönt adtál, maga vigye hozzád ki a zálogot! De ha nyomorult az az ember, ne feküdj le a zálogul vett ruhában, hanem még naplemente előtt add vissza neki a zálogot, hogy a saját ruhájában fekhessek le. Ő áldani fog téged, te pedig igaz leszel Istened, az Úr előtt.” (5Móz 24,6.10-13)

A második példa azok számára lehet érdekes, akiknek a jogi utat kell választaniuk, hogy hozzájussanak fizetésükhöz: „Ne zsákmányold ki a nyomorult és szegény napszámot, akár atyádfia, akár jövevény, aki országodban, városaidban lakik. Még aznap add meg a bérét, mielőtt lemegy a nap, mert nyomorult ő, és sóvárog utána, és az Úrhoz kiált miattad; téged pedig vétek fog terhelni.” (5Móz 24,14-15)

A harmadik példa súlyát pedig azok tudják felmérni igazán, akik ismerik a kollektív bűn elméletének és kollektív büntetés alkalmazásának fojtogató légkörét: „Ne kelljen

* A IX. Országos Evangélikus Pedagógustalálkozón, Nyíregyházán 2000. július 1-jén elhangzott előadás bővített változata. Az előadást két részletben közöljük.

Szemben azzal a gyakori vélekedéssel, miszerint Jézus a passzív, önfeladó beletörődésre biztat, ezekkel a tanácsokkal olyan eszközöket ad követői kezébe, melyek révén erőszakoskodó ellenfelüket kiközösíthetik szerepéből, szorongatott helyzetben is megmutathatják sérthetetlen emberi méltóságukat, felfedik az erőszakos tett botrányát, és ezáltal ellenfelüket védekező helyzetbe kényszerítik. A *megadás vagy erőszakos ellenállás* szokásos alternatívájával szemben tehát Jézus itt egy harmadik utat mutat, amely kivezet a mindenkori hatalmi viszonyok által meghatározott erőszakos megoldások monoton köréből, amely tagadja, hogy egy konfliktus végén mindig veszteseknek is kell maradniuk, ugyanakkor radikálisan evilági, azaz nem hagyja mindennek a megoldását Isten eljövendő utolsó ítéletére.

A gonosszal szembeni aktív, de erőszakmentes ellenállás az ellenség szeretetének lehetőségéből meríti erejét, ami viszont Isten kivétel nem ismerő szeretetének ismeretéből táplálkozik: „*Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy legyetek mennyei Atyátnak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak.*” (Mt 5,44-45)

Ezen a ponton szembesítenünk kell egymással két véleményt, melyek számunkra jelentős különbséggel írják le, hogy miben áll az erőszakmentes ellenállás *aktivitása*. A fenti gondolatmenetben Walter Wink érvelését követtem, aki abból indul ki, hogy a megtámadott *szabadsága* erőszakmentes úton érvényesülhet: a másik arc odatartásával megmutatja, hogy nem tűri el a kézfejjel adott pofonban kifejeződő megalázást; a felsőruha önkéntes átadása révén meztelenné lesz, hogy ezáltal meztelenné váljon a Tóra által is tiltott jogsértés; s végül a második mérföld felajánlásával kényes helyzetbe hozza a római katonát, akinek a szolgálati szabályzat csak egy mérföldnyi út kényszerítését engedélyezte. Ilyen módon a szabadságból a szeretet cselekedete származik, hiszen a megtámadott azzal tartozik az agresszornak, hogy felhívja a figyelmét tette diabolikus voltára. A megtámadott a brutalitást elszenvedve is megőrzi a maga cselekvő, kezdeményező szerepét, ennél fogva azt a lehetőségét is, hogy választhatja a jót. Az erőszakmentes aktív ellenállás tette eredményezhet kudarcot abban az értelemben, hogy az agresszornak változatlanul van hatalma arra, hogy eltapossa a megtámadottat, de abból a szempontból sikeres cselekedet, hogy napvilágra hozza a hatalmaskodás tényét. Wink ebben az összefüggésben megjegyzést fűz a Hegyi Beszéd „Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal” (Mt 5,39) igéjéhez, amire majd később visszatérünk.²

A már hivatkozott Gerhard Lohfink így foglalja össze Jézus képeinek értelmét: „*Mondj le minden jogi szankcióról! Mondj le minden visszasértésről! Ne ellenerőszakkal válaszolj az erőszakra! De ne maradj semmiképpen sem tétlen passzivitásban, ha jogtalanság ér! Légy előzékeny ellenfeleddel szemben! Túláradó jósággal válaszolj a brutalitására és a kényszerítésére! Talán ilyen módon megnyerheted. (...) Még az ellenséggel is törődni kell, és azon kell fáradozni, hogy barátunk legyen, hogy barátunkká tegyük.*”³ Lohfink megoldása számunkra ismerősként hangozhat, s éppen ezért tartom fontosnak, hogy rá-

mutassak a winki értelmezéssel szemben megmutatkozó gyengeségeire. Az erőszakmentes aktív ellenállás szerinte azt jelenti, hogy a támadóval szemben szeretetet kell tanúsítanunk. Ez a szeretet viszont nem a megtámadott szabadságából fakadó gyümölcs, amely hangsúlyozná a sértett méltóságát és figyelmeztetné a támadót arra, hogy elhagyta a szeretet útjait, s *ezáltal* segítene neki oda visszatérni, belevonva őt a szabadság és a szeretet dinamikus erőterébe, hogy a támadó is, ha rádöbben igazi mivoltára, szabadon választhassa a jót; hanem a megtámadottnak az az igyekezete, hogy a támadót biztosítsa, hogy bármit tesz, ő jóindulattal van iránta, hátha ezzel *megnyeri*. A lohfinki megoldás véleményem szerint elhordozhatatlan terhet rak a sértett vállára, s olyan eredménnyel biztat, amely ebből a gyakorlatból nem következik. A szeretet követelménye elszakad a természetes és éltető bázistól, a szabadság élményszerű megélésétől: olyan teherré válik, aminek mennyiségileg is bizonyítania kell önmagát, *túl kell áradnia* azon a rosszon, amit a sértett elszenvedett. A teljesítményben magát megmutatni akaró szeretet követelménye rafinált csapdává lesz a sértett számára: el kell fojtania a támadóval szembeni haragját, hiszen, ha haragszik, már nem szeret; s teljesítményében csak akkor lehet biztos, ha visszajelzést kap a támadótól, hogy az értékeli szeretetét. Az aktívnak mondott ellenállás megélése helyett tehát kétszeresen is kiszolgáltatja magát a támadónak, aki a gyökerétől elszakított „szeretet” követelése révén a lelken is uralkodhat, sokkal nyomasztóbban, mint a pusztai fizikai kényszer által. A sértett helyzetének félreértése mellett ez a megoldás a támadó helyzetét is rosszul méri fel: az az ember ugyanis, aki hajlamos arra, hogy hatalmaskodjon a másik felett, nem fog meghatódni attól, hogy megalázott ellenfele túláradó jósággal szereti őt, s kiváltképpen nem fogja értékelni, ha az a barátságával kínálja meg. Mire becsülné egy olyan ember barátságát, aki ellentmondás nélkül kiszolgáltatja magát neki? És miért tartaná az önkéntes szolgáló szeretet gyümölcsének a második mérföldet, ha arra ő is rákényszerítheti a nyomorultat?! Kritikánk első lépése tehát arra mutat, hogy a lohfinki értelmezés a sértett és a támadó természetének félreértésén alapul. De még fontosabb a második lépés. A kritizált értelmezés logikája szerint ugyanis a sértett szeretetének a célja az, hogy az ellenfelet iránta való jóindulatra hangolja, esetleg egyenesen barátjává tegye, azaz változtassa meg annak *hozzá való viszonyát*. A sértett ezáltal olyasmit szeretne elérni, amihez nincsenek eszközei: a másik jóindulata, de különösképpen barátsága csak a másik szabad döntéséből születhet meg. (Azt az *érzést*, amit a sértett túláradó jósága révén kizsarolhat az egykori ellenségből, nem nevezzük barátságnak.) Itt látható a winki magyarázat többlete: szerinte a sértett erőszakmentes aktív ellenállása révén elsőrendben arra figyelmezteti a támadót, hogy elhagyta a szeretet útját, s a szabadság és a szeretet dinamikus erőterébe igyekszik visszavezetni; ez az elsődleges cél, s ehhez képest másodlagos, ajándékszerű ráadás, hogy hogyan változik a két fél viszonya. Más szavakkal: Wink szerint mind a sértett, mind a támadó számára az lehet a megoldás, ha belegyökereznek ebbe az erőterbe, ebben a sértett lehet kezdeményező, s ehhez hozzásegítheti – nem feltétlenül fájdalommentes úton – a támadót is. Ebben éri el végső célját az ellenség szeretete: nem a sértett túláradó jóságaról győzi meg a támadót, hanem Isten rendjébe vezeti vissza.

Különös fontosságot kap a winki megközelítés akkor, ha hangsúlyozzuk, hogy az agresszió többnyire nem egyetlen támadó egyetlen sértett elleni tette, hanem egy széles közössé-

² Walter Wink amerikai teológus a hatalomról szóló három kötetben megjelent gondolatmenete részeként adja elő a fentieket. A Power Trilogy kötetei: Naming the Powers (Fortress Press, 1984), Unmasking the Powers (1986), Engaging the Powers: Discernment and Resistance in a World of Domination. Fortress, Minneapolis, 1992. A fentiek tárgyalása a harmadik kötetben található, 175-179

³ Lohfink im. 55

gen belül talán többeknek sokkal szembeni vétke. Amikor nem egyéni, hanem strukturális bűnnel állunk szemben, még nehezebb az egyéni jóindulatra és egyének egymás közti kapcsolatára építeni a gyógyulás politikáját, s méginkább világossá lesz, hogy a megoldás az Isten rendjéhez való együttes visszatalálás lehet. Ellenkező esetben a *reprezentáció* végtelenül bonyolult kíváncsiával kerülhetünk szembe, amelyben az egyik kész volna „túláradó jósággal” győzni meg az „ellenségét”, s ténne ezt annak nevében is, aki hasonló „túláradó jóságra” nem képes, de ha ezzel az utóbbi nem tud vagy nem akar azonosulni, végül ő válhat a „békültni kívánó” „ellenségévé”, azon az alapon, hogy nem képes hozzá hasonlóan „szeretni” azt, aki az alaphelyzet szerint mindkettőjük „ellensége”. Ez a lehetőség a lohfinkai megoldásból egyenesen következik.

Jézus tanítását Mózeshez egészen hasonló módon fejezi be. Két utat mutat, és választásra szólít fel: „*Aki tehát hallja tőlem ezeket a beszédeket és cselekszi azokat, hasonló lesz az okos emberhez, aki kősziklára építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és nekidőltek annak a háznak, de nem omlott össze, mert kősziklára volt alapozva. Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselekszi, hasonló lesz a bolond emberhez, aki homokra építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és beleültek abba a házba; az összeomlott és teljesen elpusztult.*” (Mt 7,24-27)

A kép individuális fogalmazása ne tévesszen meg bennünket: Jézus közösségek élete vagy halála lehetőségéről is beszél.

Eördögh Endre

Vétek és bűn (Mt 6,12)

(magyar nyelvtörténeti megvilágításban)

Az Úrtól tanult imádság – Máté evangéliumának 6. fejezetében – számtalanszor elgondolkodtatott.

A 12. versben a „vétek” szó és a bűnbánat, a bűn fogalmi köre arra készítetett, hogy megvizsgáljam a szinkron jelentésben kisebb súlyosságúnak érzett *vétek* és a jóval erőteljesebb *bűn* szó magyar nyelvi megjelenését, nem teljes történetiségében.

Vajon miért nem a „bűneinket” szó szerepel a történeti forrásokban?

Az is érdekes, hogy az 1195-ből származó „bűn” és az 1416-ban először fellelhető „vétek” rokon értelműek szinte folyamatosan. (vö. OMS, HB)

A legidősebb szövegemlékek és bibliafordítások (Sermones Dominicales, Bécsi, Müncheni, Apoc. stb.) és újszövetségi fordítások tulajdonképpen kontrasztív (összehasonlító) szótörténeti feltárással készítették volna, de jelen esetben a magyar irodalmi nyelvhasználat egységesnek vélhető pontjain próbáltam választ kapni a két fogalom egyikének következetes használatára. (Kompetencia hiányában nem szeretnék a kapcsolódó, nem kevésbé érdekes dogmatikai értelmezéssel foglalkozni.)

Nyelvhasználati szempontból ezért kiindulásnak az 1590-ben megjelent Vizsolyi Bibliát, illetve a Magyar Biblia Tanácsai változatot vettem. (Perforált, számítógépes változat)

„Es bocsássad meg az mi vétkeinket,
miképpen mijs meg bocsátunc azoknak,
az kic mi ellene vétkeztenec.” Mt 6,12

(in. Szent Biblia, azaz Istennek Ó és új testamentumban foglaltatott SZENT ÍRÁS. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Magyar Helikon, Bp. 1981. faxes.)

KÁROLI Máté 6.12	LATIN Mt 6.12	NÉMET Mt 6.12
Es bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik el- lenünk vétkeztek	et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimisimus debitoribus nostris	Und vergib uns unsere Schuld, wie auch wir vergeben unsern Schuldigern.

A filológiai pontosság kedvéért megtartottam Szenczi Molnár Albert, Páriz Pápai Ferenc, Páriz Pápai – Bod Péter szótárainak eredeti, korabeli értelmezéseit. (Magyar-latin, Latin-magyar, Latin-magyar-német, Német-magyar-latin kiadásokat). A kötetek kétfajta helyesírását követve reprodukáltam a szövegeket.

Nyelvismeretem szűk köre miatt csupán a német, de dominánsan a latin értelmezések változatait vizsgáltam, mégpedig a magyar jelentésváltozások szempontjából.

Vegyük először a „vétek” szót, történeti és leíró szempontból!

A „vétek” (1416, in TESZ, RMGL.)

Szóstatistikai összesítésben

13 korai latin	8 jelenkori latin
18 korai magyar	6 jelenkori magyar

lexéma tartománnyal rendelkezik (Szó-szószerkezet, állandó szókapcsolat)

A „bűn” (1195, in TESZ, RMGL)

7 korai latin	5 jelenkor latin
8 jelenkori (szinkron) magyar	8 korai, eredeti magyar

lexemával értelmezett.

A szinonimaszerű megegyezések tekintetében: (x-el jelölve)

A „vétek” és „bűn” korai (eredeti) latin megnevezéséből 5 megegyezik – azaz azonos (pl. erratio-error változatban): a jelenkori latin értelmezésben csupán 2 azonos.

A „vétek” és „bűn” korabeli (eredeti) magyar értelmezésből 7 megegyezik, illetve azonos.

Jelenkori (szinkron) magyar értelmezése közül 5 azonos, azaz szinonima.

Igazolás céljából mellékeltem a szóstatistikai kimutatást a detenziális = kiterjedt, illetve a denotatív = elvonatkoztatott, lebontott jelentésváltozatok felsorolásával.

Detenziális illetve denotatív jelentések:

BŰN 1195	PPB 1716	Okl. Szt. 1902-1906	Györk. A. 1970	TESZ 1976	ÉKSZ 1985
	x bűn	bűn	x bűn	bűn	—
	x vétek	vétek	x vétek	vétek	—
	x el/tévelyedés	—	—	—	—
	x cselekmény	—	—	—	—
	x hiba	—	x hiba	—	—
	x hiány	—	x hiány	—	—
	gorombaság	—	—	—	—
	fajtalanság	—	fajtalanság	—	—
	—	vétség	vétség	—	—
	—	—	törvénysértés	törvényszegés	törvényszegés
	—	—	tévedés	—	—
	—	—	—	—	fogyatékoság
	—	—	—	—	rossz hajlam
	—	—	—	—	rossz szokás
	8	3	8	3	4

A x-szel jelölt szó azonos a „vétek” szó értelmezésével.

VÉTEK 1416	PPB 1716	Ball. 1882	Okl. Szt. 1902-1906	Györk. A. 1970	TESZ 1976	ÉKSZ. 1985 + RMGL
	x bűn	adósság	—	x bűn	x bűn	bűn
	x vétek	tartozás	x vétek	—	—	vétek
	x tévelygés	—	tévelygés	tévelygés	—	—
	x el/tévelyedés	—	—	tévedés	tévedés	—
	x cselekmény	—	—	—	—	—
	x hiba	—	—	x hiba	hiba	—
	x hiány	—	—	x hiány	—	helytelen cselekedet
	fogyatékoság	—	—	—	—	—
	gonoszság	—	—	—	—	—
	gáncs	—	—	—	—	—
	rossz hajlam	—	—	—	—	—
	botlás	—	—	botlás	—	—
	bolondság	—	—	—	—	—
	megtántorodás	—	—	—	—	—
	ártalom	—	—	—	—	—
	kár/tétel	—	—	—	—	—
	—	—	vád	—	—	—
	adósság	—	—	szemrehányás	—	—
	tartozás	—	—	baj oka	—	—
	—	—	—	bizonytalanság	—	—
	—	—	—	adósság	—	törvénysértés
	—	—	—	tartozás	—	hiba
	18	2	3	11	3	6

Denotatív latin értelmezések

VÉTEK I 1416 I	PP. 1716 PPB. 1767	Holub M. 1880. Györk. A. 1970
	x Peccatum	—
	x Erratum	—
	Comissien	—
	x Delictum	—
	x Crimen	—
	Vitium	Vitium
	Menda	Menda
	(Mendum)	Mendum
	x Error	x Error
	Lapsus	Lapsus
	Noxa	Noxa
	(Noxia)	—
	Debitio	Debitum
	13	8

Az x-szel jelölt szavak értelmezése azonos a „bűn” szóval. (vö. magyar megfelelőek!)

BŰN I 1195 I		
	x Peccatum x Erratum x Delictum Culpa x Erratia x Erratio x Crimen	Peccatum x Erratum Delictum Culpa – x Erratio –
	7	5

A szóstatistikai adatok és a jelentésmező vizsgálata után megállapítható a következő:

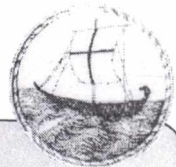
1. Szótörténelmileg a protestáns bibliafordítások idején a „vétek” valamint a „bűn” szavak jelentésmezője szélesebb, árnyaltabb volt mind a latin, mind a magyar változatait tekintve.
 2. A két szó közül szétterjedtebb (irradiáltabb) a „vétek”, koncentráltabb (szűkebb) a „bűn” jelentésköre.
 3. A két fogalom szinonimaként szerepelt, a későbbi vétek szó használati értéke megnőtt.
 4. Mindamellett a mai nyelvhasználat stilisztikai és jelen-téstani szempontból a bűn-fogalmat súlyosabbnak tartja (pl. jogi szaknyelv), a vétek szó azonban megjelenésétől megtar-totta szinonimitását, és stilisztikai jó hangzását (eufóniáját).
- Indokolt tehát a „vétek” szó mai, ökumenikus használata.

Bibliográfia

1. Károlyi Gáspár: Biblia 1590
A SZENT BIBLIANAC MASODIC RESZE MELLY-BEN VADNAC AZ PROPHE-tac irasi mint „Az Macchabeusok könyvei, És az mic Wrunc Iesvus Christvsnac Wy Testamentuma etc. Anno Domini MDXC
(Károlyi Gáspár Vizsolyi Bibliája, Vizsoly 1590. Faxes. Magyar Helikon Bp. 1981.)
2. PPB 1716-1767. Pápai Páriz Ferenc – Bod Péter

- Dict. I-H.
Dict. H-L-Ger.
- Dictionarium – Latino – Hungaricum et Dictionarium – Latino – Hungaricum et Ed. Cibinii 1767.
(faxs. Universitas Kk. Bp. 1995.)
- Új és teljes Német és Magyar Szótár írta Dr. Ballagi Mórítz
Német-magyar rész. Ötödik kiadás.
Bp. Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvkiadó
(Deutsches und Ungarisches Wörterbuch etc.) SZAMOTA István – ZOLNAI Gyula: Magyar Oklevél Szótár. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése Bp. 1902-1906
(Faxs. Reprint Bp. 1984. Kossuth Kk. és Ny.)
- Bárczi Géza: Magyar Szófejtő Szótár Akad. Kk. Bp. 1940.
(Faxs. Trezor Kk. Bp. 1991.) Régi Magyar Glosszárium Akad. Kk. Bp. 1990.
- Dictionarium Latino-Hungaricum autore: Aloysio Györkössy (quarta editio) Akad. Kk. Bp. 1970.
- A Magyar Nyelv Történeti – Etimológiai Szótara (Főszerk: Benkő Loránd) Akad. Kk. Bp. 1976.
- Magyar Értelmező Kéziszótár. MTA Nyelvtud. Intézet. 6. kiad. Akad. Kk. Bp. 1985
(Juhász-Szöke-O. Nagy-Kovalovszky Magyar Bibliatársulat Bp. 1999. szám. Perg. anyag 6 nyelvű kiad.-ból M. Károly – Latin-Német rész.
- Dict. I-H.
Dict. H-L-Ger.
- Ball. D-H-W. 1889.
- Okl. Szt. 1902-1906
- Szófsz. 1940. RMGL 1980.
- Györk. Dict. 1970
- TESZ I – III - 1976
- ÉKSZ. I-II. 1985
- MBT 1999.

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

2000. május 21. – 2000. július 20.

A nyári időszak kezdetén – június és július hónapjaiban – az idei jubileumi évben sokkal több fontos egyházi esemény történt, mint a megelőző „közönséges” éveken. Itt elsősorban a júniusban tartott, Ázsiai Keresztyén Konferenciára, az Egyházak Világtanácsa és az Evangélikus Világszövetség Tanácsa üléseire gondolok.

Mindhárom nagy egyházi találkozó áttekintette a világkeresztyénség legfontosabb mai és jövőbeli feladatait. Mindegyik foglalkozott a keresztyén egységnek, a többi világvalláshoz való új viszonyulásnak és a keresztyénség mai szociális-etikai feladatainak, globális kihívásainak súlyos kérdéseivel.

A világ egyes országaiból érkezett jelentős hírek közül kiemeljük a zsidóság körében végzendő misszió sokat vitatott kérdését Németországban, a római katolikus papnőt-lenség körül fölújult vitákat Nagy-Britanniában, a vallási fanatizmus okozta véres eseményeket Indonéziában és Indiában, valamint az egyház és a vallás mai helyzetét a Kínai Népköztársaságban.

Különösen is fontos azonban a tisztánlátásunkhoz mindezekben a kérdésekben, hogy egy pillanatra se feledkezzünk meg a reformáció legfontosabb, minden időkre szóló teológiai üzenetéről. Arról tudniillik, hogy az egyházak és a keresztyének helytállása a mai globalizálódó világ növekvő szociális feszültségei között csak az evangéliumból, a Krisztus-hitből, a személyes belső lelki megújulásból fakadhat. Ez a végső alap és az egyedüli forrás az egyház és a hívő ember számára. Ugyanez érvényes a 21. század ránk váró másik nagy kihívására is. Az ökumenikus közeledés és a keresztyénség egy-sége nagy feladatára a mai, megosztott embervilágban.

(A híranyag lezárása: 2000. július 20.)

EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Az ENSZ millenniumi első világkonferenciája New Yorkban az egyházak és a világvallások vezetőivel

Mint arról már hírt adtunk (EVH. XI. 3.), az Egyesült Nemzetek Szervezete első alkalommal rendezi meg az évezredforduló nyarán, augusztus végén az egyházak és a világvallások nagy konferenciáját az ENSZ székhelyén, New York-

ban. A világtalálkozó témája az egyházak és világvallások, valamint az ENSZ közötti szorosabb együttműködés lesz a 21. században.

Kofi A. Annan, az ENSZ afrikai származású főtitkára, június 28-30. között Budapesten tett látogatásakor kérdésünkre részletesen szólt ennek a találkozásnak a fő céljairól és jelentőségéről. A millenniumi tanácskozást New Yorkban közvetlenül a világ állam- és kormányfőivel tartandó nagyszabású konferencia előtt rendezik meg, ezzel is kiemelve annak jelentőségét. A főtitkár méltatta az egyházak és a világvallások már eddig is sokoldalú és széleskörű segítségét a vi-

lág népeinek életében. Főleg szociális és erkölcsi téren reméli a jövőben az Egyesült Nemzetek Szervezete és a világvallások közötti még szorosabb együttműködést a 21. század súlyos veszedelmei és kihívásai között – mondta a főtitkár.

(ENI – Evangélikus Élet)

„Colloquium 2000” – széleskörű ökumenikus konferencia a globalizáció veszélyeiről

A Nemzetközi Ökumenikus Sajtószolgálat (ENI – Genf) júniusi legújabb számában részletes beszámolót közöl arról a nagyszabású ökumenikus konferenciáról, amelyet június 10-16. között tar-

tottak az Evangélikus Akadémián Hofgeismarban, Németországban. A teológiai tanácskozást az *Egyházak Világtanácsa, a Református Világszövetség, a katolikus Pax Christi mozgalom és még 20 más ökumenikus szervezet* együtt rendezte meg. Részt vettek a tanácskozáson a mohamedán, a buddhista és a hindu világvallások képviselői is. A 150 résztvevő – egyházi vezetők, teológusok, gyakorló lelkészek, gazdasági és ökológiai szakemberek – a világ 40 országából érkeztek. A konferencia fő témája ez volt: „*Colloquium 2000 – Hit, teológia és gazdasági élet – Egyházak és szociális mozgalmak a globalizációról*”.

Az ökumenikus világkonferencián a legnagyobb figyelmet a megnyitó előadás keltette, amelyet dr. Philip Potter, 1972 és 1984 között az Egyházak Világtanácsa főtitkára, az ismert latin-amerikai teológus tartotta. Előadásában erősen kifogásolta, hogy a világ egyházai és teológusai a kilencvenes években igen keveset foglalkoztak a szociális kérdések és feladatok témakörével. Pedig a legutóbbi évek során az egyházak világszerte a globalizáció új és fokozódó kihívásaival kerültek szembe. Potter nem a globalizáció elkerülhetetlen folyamatát magát ítélte el, hanem az azzal való visszaélések, az „új kapitalizmus” veszélyeit és a világ szegény népeinek, országainak egyre növekvő adósságterheit és ezzel együtt lemaradását, nyomorúságát. Ugyanakkor élesen kritizálta az egyházaknak, főleg a gazdaságilag fejlett országok egyházainak, teológusainak érdektelenségét és tétlenségét százmilliók szenvedései iránt.

Potter előadását követően indiai, afrikai és latin-amerikai teológusok konkrét módon szóltak a világ szegényebb déli felének növekvő nyomorúságáról. Bastiaan Wielenga holland származású indiai professzor, biblikus teológus (Tamil-Nadu, Dél-India) igen élesen kritizálta a világméretű gazdasági vállalatoknak hatalmukkal való visszaéléseit és az „új-liberális” teológusok etikai elhajlásait a globalizálódó világban. Felhívta az egyházak – különösen a világ jómódú részében élő egyházak – teológusait a Szentírás-hoz, Isten igéjének a szegények és a szenvedők iránti szeretetet, szociális felelősséget hirdető üzenetéhez való visszatéréshez a mai világ konkrét kihívásai között.

Az ökumenikus teológiai tanácskozás záródokumentuma kijelenti: eljött az ideje annak, hogy az egyházakban és a

keresztyének között is meginduljon „a gazdasági igazságtalanságok és az ökológiai, világpusztító rombolás elleni elkötelezett küzdelem folyamata”. „Mi a részei, nem pedig »istenei« vagyunk a természetnek”. Ezért demokratikus politikai intézményekre, mozgalmakra van szükség, amelyek a magántulajdon szociális felelősségéért, a világméretű társadalmi igazságosságért fáradoznak – áll a zárónyilatkozatban. A résztvevők a világgazdaság igazságos, demokratikus szabályozásának a szükségességét és az egyházak, vallásos mozgalmak szociális felelősségének erősítését tartják a jövő egyik legfontosabb feladatának a 21. században.

(ENI)

A Biblia terjesztése a mai világban

A világ 135 nemzeti bibliatársulata az 1999. esztendő során 627 millió példányban terjesztette a világon a Szentírást és annak részeit – közölte a Német Bibliatársulat szóvivője.

Ez 42 milliós növekedést jelent az előző, 1998-as évhez viszonyítva. Európában és a Közel-Keleten 22,8 százalékkal, Afrikában 11,9 százalékkal nőtt, Ázsiában viszont – részben a gazdasági krízisek miatt – 18,1 százalékkal csökkent a Szentírás terjesztése.

(LWI de – epd-w)

EVANGÉLIKUS VILÁGSZÖVETSÉG

A Világszövetség Tanácsának milleniumi ülése Finnországban

Nagy jelentőségű ülést tartott június 14-21. között az Evangélikus Világszövetség Tanácsa, a legfőbb vezetőtestület a hatévenkénti világgyűlések között, Finnország ősi érseki székhelyén, Turkuban. A Tanács ülésének jelentőségét fokozta, hogy Krisztus Urunk születése 2000 éves évfordulóján, a keresztyénség harmadik évezredének fordulóján történt. És első alkalommal ült össze ez a magas testület a Világszövetség és a Vatikán Közös Nyilatkozatának augsburgi aláírása után, előretekintve a 21. században reá váró legfontosabb feladatokra. Ugyancsak ekkor ünnepelte a vendéglátó Finn Egyház Turku, az ősi érseki székhely híres székesegyházának, a legrégebb finn templomnak 700 éves évfordulóját is.

A Tanács ülése részletesen foglalkozott a tagegyházaira váró legfontosabb teológiai, ökumenikus és szociális feladatokkal az új évezred küszöbén. A

megnyitó ülésen Christian Krause püspök, a Világszövetség elnöke, majd egy sajtókonferencián Ismael Noko főtitkár méltatták az 1999-ben aláírt augsburgi Közös Nyilatkozat egyháztörténelmi jelentőségét. Krause püspök szerint ezzel az aláírással a konfliktus számos régi indítéka „elveszíti jelentőségét, és az ökumenikus kapcsolatok új formája alakult ki a két egyház között”. Egyúttal kifejezte azt a reménységét is, hogy ez a teológiai megegyezés a megigazulás centrális kérdésében hasonló közeledésre vezet majd egyfelől a Református Világszövetség és a világméretű Anglikán Közösség, másfelől a Vatikán között. Noko főtitkár pedig bejelentette, hogy a két egyház teológiai bizottságai további közös tanácskozást kezdenek a megigazulástan bibliai alapjairól, és új teológiai dialógust indítanak a búcsúk sokat vitatott kérdésében is. Hangsúlyozta, hogy az egyik legsürgetőbb kérdés a két egyház között a közeledés a kölcsönös úrvacsorai vendéglátás (interkommunió) kérdésében az Úr szent asztalánál, az ebben még fennálló teológiai akadályok elhárításával. A két egyház teológiai dialógusának tehát intenzíven tovább kell folytatódnia, építve a Közös Nyilatkozat teológiai bázisára.

A másik jelentős szerepet játszó kérdés volt a turkui ülésen az egyházak részvétele az egyre erősödő globalizáció körüli vitákban, közelebről a fejlett és a szegény országok közt egyre mélyülő szakadék kérdésében. Krause püspök a megnyitás napján előadásában hangsúlyozta, hogy a nyugati gazdasági és szociális modell és a déli félteke országainak abban kell segítséget nyújtaniuk, hogy „a gyengéket ne nyomják el azok, akiké az uralom a világban”. „Ma – mondta – a déli félteke legtöbb országa alkotja a vesztes felet abban a folyamatban, amelyet globalizációnak nevezünk”. Szükségesnek tartja és reméli, hogy „kialakítjuk a megfelelő mechanizmusokat a keresztyén egyházak részvételéhez ezekben a vitákban.”

A harmadik jelentős téma volt a Tanács ülésén a terjedő vallási fanatizmus és a vallásszabadság elleni véres támadások ügye Ázsiában és Afrikában. Az elfogadott közös határozat kijelenti, hogy „vallási szélsőségek jelentkeznek az iszlám, a hinduizmus és a zsidóság területén; de a keresztyénség maga sem mentes ettől a járványos betegségtől”. Ezért a Tanács azt javasolja tagegyháza-

inak, hogy tegyenek erőfeszítéseket a világvallások közötti dialógusra és együttműködésre is bizonyos területeken, továbbá, hogy a keresztyén nevelésben forduljanak szembe a vallási türelmetlenség minden formájával és erősítsék kapcsolataikat az ENSZ-szel, más nemzetközi szervezetekkel és a kormányokkal ebben a kérdésben.

A továbbiak során döntést hozott a Tanács arról, hogy a legközelebbi evangélikus világgyűlést 2003-ban, Winnipegben, Kanada evangélikus tágégyházának székhelyén rendezik meg. Ezzel kapcsolatban a Tanács kifejezte készségét arra, hogy az Egyházak Világtanácsa, a Református Világszövetség és a saját javaslatai szerint is megvitassa az egyházi világszervezetek nagygyűléseinek ökumenikus szempontból is fontos koordinációja, közös témái és közös megrendezése kérdését a jövőben. De ebben a kérdésben még további részletes tárgyalásokra van szükség az új évtizedben. Döntöttek arról is, hogy a Tanács következő évi ülését, 2001 júniusában, Jeruzsálemben rendezik meg.

A Világszövetség megválasztotta új „kommunikációs igazgatóját” John A. Evanson angliai lelkész személyében. A pénzügyek vezetésére pedig a távozó Dr. Sigrun Mogedal norvég igazgatónő utódjául az ugyancsak norvég Inger Johanne Wremer lelkésznt választották meg. A Világszövetség Tanácsa 3 új ázsiai tágégyházat vett fel eddigi 128 tágégyháza közösségébe. Ezzel a tágégyházak lélekszáma 59 és fél millióra emelkedett a 63 millió világevangélikusságban.

(ENI – LWI de)

VATIKÁN

A pápa nyolcvanadik születésnapja

II. János Pál pápa május 11-én ünnepelte Rómában nyolcvanadik születésnapját. A Szent Péter téren tartott ünnepi szentmisét 4 ezer pap, püspök és bíboros részvételével celebrálta, megemlékezve volt munkatársairól és azokról a papokról is, akik a 20. században életüket áldozták Krisztus szolgálatában.

A világ minden részéből érkezett köszöntések méltatták a pápa 1978 óta tartó, sokoldalú és fáradhatatlan szolgálatát az egyházak közötti ökumenikus közeledésben és az ember méltóságáért, az emberi jogokért való világméretű küzdelemben. Mint ismeretes, a nyolcvanéves egyházfő

további tervei közé tartozik még – magas kora és gyenge egészségi állapota ellenére – főpásztori látogatása Irakban, Oroszországban, valamint Kínában is.

Az Evangélikus Világszövetség Genfben is közzétett köszöntő nyilatkozatban méltatta II. János Pál érdemeit az egyházak ökumenikus közeledésében és a megigazulás kérdésében történt teológiai Közös Nyilatkozat létrejöttében.

(ENI-LWI de – epd-w)

Putyin orosz elnök látogatása a Vatikánban

Az új orosz államfő, Vladimir Putyin elnök június elején Olaszországban tett hivatalos útja során látogatást tett a Vatikánban, személyes megbeszélést folytatva a pápával. J. Navarro Vals, a Vatikán sajtófőnöke szerint a pápa nagyon elégedett volt a félórás, személyes találkozással. Ezen Putyin kijelentette a katolikus egyházfőnek: reméli, Oroszország közelebb kerül majd a Nyugathoz és részt kíván venni Európa és a világ közös biztonságának kialakításában.

Egy vonatkozásban azonban mégis csalódást okozott a vatikáni találkozás a világsajtó számára. Oroszország elnöke nem szolt a pápa tervezett oroszországi látogatásáról, ahogyan azt még elődje, Gorbacsov és Jelcin elnökök is tették vatikáni látogatásuk alkalmával.

Sajtóvélemények szerint ennek hátterében az áll, hogy a moszkvai patriarchátus még nem látja az időt elérkezettnek arra, hogy a pápa Moszkvába látogasson el. Mert jelenleg még tart a vita a Vatikán és a patriarchátus között „a római katolikus egyház terjeszkedéséről Oroszországban”, illetve a nyugat-ukrajnai, erőszakkal annektált görög-katolikusok (uniált egyház) visszatéréséről 1990 után a római katolikus egyház nagy közösségébe. Amíg ez a súlyos vita nem rendeződik, II. Alekszij pátriárka szeretne először külföldön találkozni a pápával, a vitás kérdések megbeszélésére.

(ENI)

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Az EEK-elnökség ülése a Konstantinápolyi Ökumenikus Patriarchátus székhelyén

Az EEK-sajtótudósító (Monitor) legújabb száma beszámol az ülésről Isztambulban. I. Bartholomeusz ökumenikus pátriárka, a világ ortodox egyházainak elismert feje székhelyén, a Phanarban,

két alkalommal is találkozott az európai ökumenikus egyházszervezet vezetőivel. Mindkét alkalommal hangsúlyozta az ortodox egyházak és a maga személyes elkötelezettségét a világméretű ökumenikus mozgalom és az EEK európai ökumenikus szolgálata iránt.

Az egyháztörténelmi környezetben tartott ülésen fontos témák szerepeltek. Döntés született arról, hogy az EEK legközelebbi nagygyűlését 2003-ban rendezik meg. Megvitaták a 2001-ben tartandó, legközelebbi Európai Ökumenikus Találkozó legfontosabb témáit és az ott aláírni tervezett európai Ökumenikus Charta tartalmát és az aláírás módját az EEK tágégyházai és az Európai Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsa (CCEE) között. E két fontos esemény színhelyéről még nem döntöttek.

Megvitatta az elnökség ülése az EEK konkrét feladatait a jelenlegi balkáni és csecsenföldi krízisben, a békés megoldás elősegítésében, a kiengesztelődés területén. Ezenkívül foglalkoztak az EEK közelebbi feladataival is az Európai Unió „Lelket Európának” egyházakra váró programjában.

Az isztanbuli elnökségi ülést megelőzően az elnökség tagjai és az EEK ortodox egyházak képviselői külön tanácskozást tartottak az ortodox egyházak jövőbeli, „megfelelő részvételéről” az EEK testületeiben és programjában. Ez majd egyik fontos téma lesz az EEK Központi Bizottságának legközelebbi ülésén az ősszel, Jasiban (Románia).

(CEC Monitor)

EURÓPAI PROTESTÁNS ZSINAT

A Rajnavideki Egyházak Konferenciája – Németország, Franciaország, Svájc, Ausztria és a Benelux-államok 21 protestáns egyházának szervezete – Strasbourgban tartott májusi tanácskozásán javaslatot tett egy „európai protestáns zsinat” (egyházi parlament) összehívására.

Ennek a tanácskozásnak az lenne a célja, hogy segítse Európa nemzeti államainak egy új Európai Unióvá fejlődését. Együttal megvitassa, mit tehetnek a reformáció egyházai kontinensünkön országai egymással való szorosabb együttműködése, az emberi jogok, a nagyobb szociális igazságosság és a kultúrák dialógusa érdekében. Tehát a 21. század Európai Uniója teljes integrációjáért.

(ZdZ-epd-w)

NÉMETORSZÁG

Johannes Rau államelnök a vallásszabadságról

Johannes Rau, a Német Szövetségi Köztársaság államelnöke első „berlini beszédében” sikra szállt az „idegenek”, a külföldről bevándoroltak teljes egyenjogúságáért, integrációjáért és vallásszabadságáért a német társadalomban.

Az „idegenek” integrációja a német társadalomnak is alapvető érdeke, és azt minden módon elő kell segíteni. Ehhez – mondta – hozzátartozik a vallás gyakorlásának biztosítása is minden vallás követője számára, ahol nagyobb számban élnek együtt. Így az iszlám hívei számára is, mecsetek építésében és saját hitük oktatásában. Ezt azonban „megkönnyítene, ha a keresztyének ugyanígy szabadok lennének az iszlám országokban hitük gyakorlására és templomaik építésére.”

(epd-w)

Az EKD a zsidósághoz való viszony megújításáról

A II. világháború befejezésének évfordulóján, május 8-án a Német Protestáns Egyházszövetség (EKD) közzétette azt az új teológiai dokumentumot, amelyet az Egyház és Zsidóság Tanulmányi Bizottság dolgozott ki erről a német egyházi közvéleményt sokat foglalkoztató kérdéstről. Előzőleg az EKD már 1950-ben, 1975-ben és 1991-ben is bűnbánattal megvallotta a német protestáns egyházak vétkességét a zsidósághoz való viszonyban és mulasztásait a véres zsidóüldözések sokmillió áldozatának megmentésében.

A most közzétett irat ezt a címet viseli: „Keresztyének és zsidók. III. – Lépések a zsidósághoz való viszony megújítására”. A dokumentum már az EKD harmadik teológiai állásfoglalása erről a sokoldalú kérdéstről. A „zsidó-misszió” kérdésében az EKD azt vallja, hogy a keresztyén missziói küldetés egyetemeségének változatlan érvénye mellett a keresztyének számára a zsidóság különbözik minden más vallástól, és „semmi esetre sincs az üdvösségtől való távolság és a kárhozat ugyanolyan helyzetében”.

Az EKD elnöke, *Manfred Kock* egyházelnök a dokumentum előszavában elveti a zsidómisszióról való lemondás

vitatott kérdését, a maga intenzív és szervezett formájában. De ebben a kérdésben – írja ugyanakkor – még szélesebb körű konszenzusra és ennek a viszonynak a megújulásához további lépésekre van szükség.

(epd-w)

Az egyházi „cethal-pavilon” az Expo 2000 hivatalos jelképe Hannoverben

Az egyházi jellegű „Reménység Pavilonja” lett a millenniumi német világkiállítás egyik hivatalos jelképévé Hannoverben. Az üvegfalú, megragadó látványt nyújtó és cethal-formájú hatalmas építmény a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE), a Német Evangéliumi Szövetség és egy humanitárius segélyszervezet közös indítására épült. A pavilon Jónás és a cethal bibliai történetét mutatja be, és a világkiállítás ifjúsági látogatóit akarja elsősorban megszólítani. Fő témái: a világméretű szegénység, a gyermekmunka nyomorúsága a világ számos részében és a kábítószerek pusztítása a mai világban.

Egy meghirdetett telefonos szavazásban a telefonálók 87 százaléka, mintegy 250 ezer telefonáló adta szavazatát a „cethalpavilonra” mint a világkiállítás jelképére.

(epd-w)

NAGY-BRITANNIA

Az új római katolikus egyházfő nyilatkozata a pápai cölibátus kérdéséről

Nagy feltűnést keltett az egyházi média híradásaiban a nemrég beiktatott új katolikus egyházfő, Anglia és Wales érseke legújabb nyilatkozata a katolikus egyházban kötelező pápai cölibátus sokat vitatott kérdésében.

Cormack Murphy O'Connor westminsteri érsek, *Basil Hume* londoni bíboros utóda meglepő nyilatkozatot adott a londoni Guardian újságnak: „A szabályok változhatnak. Ha felszentelése alkalmával egy pap megfogadja a cölibátust, azt meg is kell tartania. De összeegyeztethetetlen-e a házasság a papsággal? A felelet: nyilvánvalóan nem!”

A pápi nőtlenség fogadalmát már az ókori egyházban is ismerték. De a pápi rendben mindenkire kötelező egyházi szabállyá csak a 12. században tette a pápaság. Nagy-Britanniában már az érsek hivatali elődje, *Basil Hume* bíboros-érsek is sikraszállt az anglikán egyházból áttért és házasságban élő felszentelt papok elismeréséért. *Kieron Conry* londoni katoli-

kus sajtószóvivő a genfi ENI-sajtószolgálatnak kijelentette: „Bármilyen változás a papnőtlenségi szabályban csak a pápa döntése lehet, tanácskozás után a püspökökkel és a Vatikán kongregációival.”

Jelenleg azonban már több mint 100 házasságban élő katolikus pap szolgál Anglia és Wales egyházközségeiben. És sokan a pápi cölibátus megszüntetésétől várják a súlyos paphiány enyhülését Nagy-Britannia katolikus egyházában.

(ENI-ZdZ)

FINNORSZÁG

A finn evangélikus püspöki konferencia a jóléti társadalom jövőjéről

„A közös felé” (Towards the Common Good) – ezzel a címmel tette közzé a Finn Egyház kilenc püspöke 42 oldalas körlevélét a gyülekezetekhez a jóléti társadalom igazi céljairól és várható jövőjéről a 21. század világában. A Finn Egyház püspökeinek közös állásfoglalása Ézsaiás könyve 58. fejezetének 3-8. verseit választotta bibliai alapigéjéül. A következőkben kiemeljük ennek a fontos keresztyén szociális útmutatásnak néhány jelentős tételét.

„Minden gazdasági piacnak van valamilyen erkölcsisége. A szabad piacok nem biztosítanak egyenlő életfeltételeket minden ember számára. Ezért szükség van arra, hogy az állam oltalmazza a gyengéket és védelmezze a szociális igazságosságot. Továbbra is fáradoznunk kell a jóléti állam szociális alapelveinknek megfelelően. De szükség van a világgazdaság szabályozására is, a kormányok közös erőfeszítésével. Ennek a tervezésében Finnországnak is aktív módon részt kell vennie.”

(A Finn Evangélikus Egyház zsinata 1999)

SZENTFÖLD

Harmincéves vándorút a jeruzsálemi millenniumi ünnepségekre

A német protestáns sajtószolgálat hírt adott egy 58 éves, ősz hajú és szakállú amerikai „teológusról”, aki Pittsburgból elindulva harminc éven keresztül gyalogosan tette meg vándorútját az út szárazföldi részein, mintegy 50 ezer kilométeren keresztül Jeruzsálembe, hogy részt vehessen Krisztus születése kétezzer éves megünneplésén a szent városban.

A tudósító Jeruzsálem óvárosában találkozott vele, amint vándorbotjára tá-

maszkodva, kíváncsiak tömegétől körülvéve hatalmas képes Bibliáját olvasta. A körülötte állók kérdéseire megerősítette: „Igen, ötvenezer kilométert vándoroltunk idáig”.

„Vándoroltunk?” – kérdezték meglepődve a magányos, ősz zarándoktól. „Igen, én és Jézus – mert sohasem járok egyedül!”

(epd-w)

INDONÉZIA

Az Ázsiai Keresztyén Konferencia (CCA) ökumenikus nagygyűlése Szulavézi szigetén

Közel 100 protestáns, anglikán és ortodox tágelyház küldötteinek részvételével nyílt meg május végén az indonéziai Szulavézi szigeten az ázsiai egyházak 11. nagygyűlése. Jelen voltak ezen az egyházi nemzetközi konferencián a római katolikus egyház és a pünkösdisták egyházak képviselői is. A megnyitó istentiszteletet 10 ezer hívő részvételével ünnepelték.

Az ázsiai keresztyén egyházak ökumenikus találkozásának a fő témái ezek voltak: Az ázsiai kisebbségi egyházak jövője – Az ökumenikus együttműködés erősítése – Az ázsiai világvallásokkal való dialógus fokozása és kapcsolataik erősítése – A keresztyének üldözése, a vallásszabadság súlyos megsértése Ázsia egyes országaiban – A szükséges átalakulás az Ázsiai Keresztyén Konferencia szervezetében és munkájában.

Érthetően előtérben álltak a nagygyűlésen a kisebbségi keresztyén egyházak elleni véres támadások fanatikus mohamedán és hindu csoportok részéről Indiában, az Indonéz szigeteken és a nemrég önállósult Kelet-Timor megalakulása-kor. Mint a megbékülés legfontosabb feltételét, a többi világvallással való intenzív dialógust és gyakorlati együttműködést sürgette a nagygyűlés, együtt a nemzeti kormányok és az ENSZ védelmével a helyi keresztyén kisebbségek számára. Reménységet adott az utóbbi vonatkozásban Abdurrahman Wahid, Indonézia új, mohamedán elnöke személyes jelenléte és felszólalása is a nagygyűlésen. Az államelnök vallási türelemre és békés együttélésre szólította fel a világvallások minden hívét. Ugyanakkor megígérte, hogy a központi indonéz kormány mindent elkövet majd a vallásszabadság biztosítására a 213 millió lakosú szigetszországban.

Ami a másik fontos témát illeti, a tag-egyházak elhatározták, hogy januárban újra találkozhatnak azzal a céllal, hogy ökumenikus egyházszervezetükbe felvegyék – az ezután még szorosabb keresztyén egység és ökumenikus együttműködés céljával – Ázsia római katolikusait is. A harmadik fontos kérdés volt a nagygyűlésen az Ázsiai Keresztyén Konferencia belső szerkezeti átalakítása: a külföldi, főleg az északi világrészekben élő egyházaktól való anyagi függőség megszüntetése és egy egyszerűbb, takarékosabb szervezeti forma, egyházi struktúrák létrehozása, valamint az egyházi élet szorosabb kapcsolata a gyülekezetekben az ázsiai életformákkal.

(ENI)

KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG

Húszéves a „relatív vallásszabadság” a világ legnépesebb országában

A kínai keresztyén egyházak gyülekezetei nemrég ünnepelték a „kulturális forradalom” kegyetlen vallásüldözésének megszűnése és templomaik újra megnyílása huszadik évfordulóját. Számos nagyvárosban hálaadó istentiszteleteket tartottak ebből az alkalomból.

Mao vallásellenes diktatúrája Kínában a kulturális forradalom évtizedében érte el a csúcspontját. Ez a forradalom 1966-ban a vallások szétrombolását tűzte ki végső céljául. A „vörös gárdák” egész Kína területén lerombolták vagy bezárták a templomokat, és iskolákká vagy ipari műhelyekké alakították át őket. Bibliákat és vallásos könyveket égettek el, a hívők ezreit vetették börtönbe és sokakat meggyilkoltak közülük. Ez a véres, kegyetlen üldözés egészen Mao 1976-ban bekövetkezett haláláig tartott. De csak három évvel később, Teng-Hsziao-Ping vezetése idején engedélyezték újra a templomok megnyitását és istentiszteletek tartását a hatalmas birodalomban. A keresztyén és általában a vallási élet újjáéledése csak lassan, fokozatosan történt. Mindenesetre ma Sanghaiban, ebben a sokmillió nagyvárosban már 129 protestáns gyülekezet él és ugyanennyi templom van nyitva. A keresztyének számát mintegy 150 ezerre becsülik (a lakosság egy százaléka a világvárosban). Ez a szám évente mintegy 6 ezerrel növekszik.

De továbbra is ellentmondó hírek érkeznek a kormányzatnak a vallásokhoz való viszonyáról. Egyik friss hír szerint Li Rui-huan, kínai politikus kijelentette:

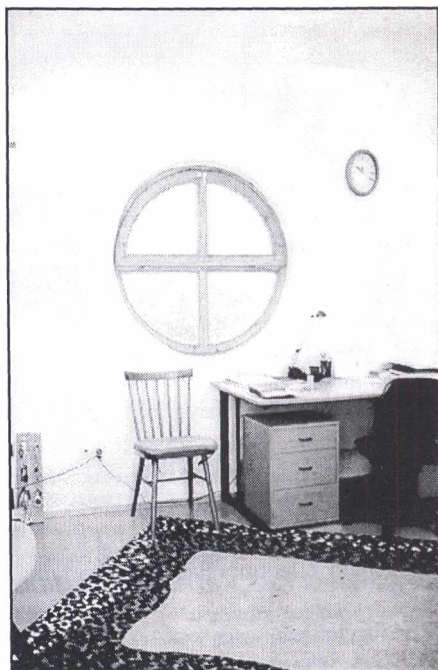
a kormányzat minden erőfeszítése hiábavaló kísérlet Kínában a vallás kiirtására. A vallások élhetnek és terjedhetnek mindaddig, amíg az ország egységét és gazdasági jólétét nem akadályozzák. Ugyanakkor más hírek szerint a „nem-regisztrált házi gyülekezetek” számos vezetője és tagja van ma is börtönben Kína területén. A Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága egy újabb hivatalos dokumentumot adott ki a vallások szigorú ellenőrzéséről és a rájuk vonatkozó törvényes előírások megtartásáról. Ez a párt-dokumentum közli a vallások követőinek becsült számát is. Eszerint ma mintegy 220 millió vallásos hívő van a Kínai Népköztársaságban. Közülük 150 millió a buddhista, 25 millió a protestáns, 3,2 millió a római katolikus (ez a szám nyilvánvalóan téves és alábecsült), 11 millió az iszlám és 5,5 millió a taoizmus követője.

Ezt a hivatalos párt-dokumentumot az említett számadatokkal nemrég a *China Today* (Kína ma) pekingi angol nyelvű, a külföldieknek szóló napilap is közölte.

(Spotlight on China)

CORRIGENDA

Az Egyházi Világhíradó nyári 7-8. számába a Bevezetőbe (275. lap, 12. sorban) tévesen került bele, ezért törölnöd Svédország neve.

Hatékonyágnövelés az egyházi szervezetek újragondolásával

6. rész

1. Bevezetés

A jól meghatározott célrendszer, a hozzá illeszkedő szervezeti struktúrák és a belső szabályozási rendek arra valók, hogy a tervezett, valamint a rendszeresen várható eseményekre hatékony és előre átgondolt megoldási utakat adjon. Sohasem remélhető azonban, hogy az egyház bármelyik szervezeti szintjén ne maradna mindig előre nem várt vagy egyszer bevezetendő átalakításnak tere, melyre nem érdemes szabályrendeleteket, illetve örökké működő bizottságot, hatalmi ágat vagy egyéb kialakítani. Jelen cikkünk célja, hogy az esetenként előforduló, de nagy jelentőségű események megoldásához adjunk általános szempontokat. Előző cikkünk ennek a kérdésnek az általános megközelítését adta, most elsősorban egyházmegyei példákon tájékozódunk, de reméljük a gyülekezetekben és országos szinten is áthallásokra ad lehetőséget.

2. A problémák megoldási lehetősége egyházmegyei környezetben

Az egyházmegyei működés során a törvények által meghatározott vezetési modell, valamint működési szabályok alakultak ki. A hatékonyság szempontjából azonban többféle kapcsolatot tapasztalhatunk az irányításában fontos elnökségi és presbitériumi szint között.

- A leggyakoribb kapcsolat – sajnos – egyféle látszatkapcsolat. Az elnökségi szint már előkészített, gyakorlatilag megoldott problémáiról tájékoztatja a presbitériumot, egyetlen utat hagyva a döntés meghozatalára. Ilyenformán a presbitérium csupán egy szűk kör szándékának szentesítőjévé válik.

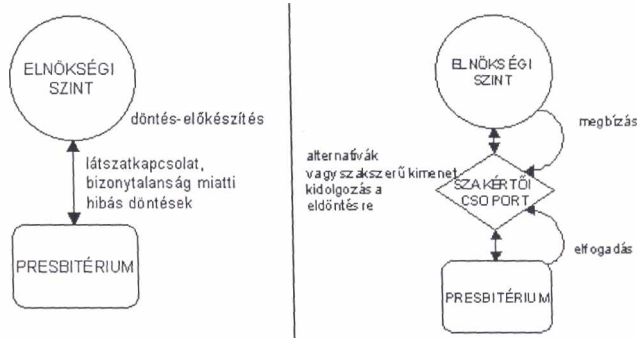
- Sokszor még súlyosabb következményekkel jár, amikor az elnökségi szint is tanácstalan egy-egy kérdésben, vagy fél döntései következményeitől, ezért bizonytalanságát a presbitérium elé viszi, sugározva és indikálva a kérdés megoldásának elodázását, ami aztán be is következik. Ha a presbitérium mégis dönt, az esetleges hibás döntés következményei a közösség felelőségeiként kerülnek említésre.

A fenti ellentmondásos gyakorlatnak eltérő színei vannak még

- az elnökség és a testület határozottságától (gyorsabb gondolkodás, hangosabb érvelés stb.),
- a köztük fennálló kapcsolat minőségétől (bizalom, törleszteni valók...) és

- a két fél döntés-előkészítésre szánható idejétől (a szakszerű előkészítés hiányát véljük a legjelentősebb döntéshozatali hibának...) függően is.

A megoldásra a leginkább bevált módszerként egy olyan modellt szeretnénk ajánlani, mely elég általános ahhoz, hogy szinte minden helyzetben jó megoldássá válhat. A különféle problémák megoldására olyan kreatív csoportot ajánlatos létrehozni, amely előkészítő munkájával kijelöli az alternatívákat, esetleg az egyetlen kimenetet, és biztosítja a hiteles, körültekintő és alapos döntések lehetőségét. Ez biztosíthatja az ideális működési hatékonyságot, a szükséges többpólusúságot, és – a legfontosabbat – a szakszerűséget.

1. ábra. A szakszerű döntés-előkészítés szervezeti modellje

* Az ötödik részben közölt ábrákért Paulics Anita minőségügyi mérnöknek mondunk köszönetet.

3. A problémák megoldásának általános eszközei

A problémák feltárásának, kezelésének és a megoldások keresésének hatásos eszköze a cikksorozatunk előző részeiben bemutatott csoportmunka. A „több szem többet lát” elve, melyet a csoportmunka során ki szeretnénk használni, olyan eszközökkel – minőségügyi technikákkal – tehető hatékonyá, melyeket az adott problémához kell esetleg összeválogatni.

A következőkben a korábban már bemutatott módszerekhez (folyamatábra, hálótérvezés stb.) választunk ki és mutatunk be további egyszerű hatékonyságfokozó minőségügyi technikákat.

3.1. Ötletelés

A problémát megoldó csoport feladata a helyzet alapos elemzése és lehetséges megoldási alternatívák keresése. Gyakran szenvedünk ötletláhiányban, mely sokszor a csoport alkotó ked-

vét is végzetesen elronthatja. Javasoljuk az ilyen esetekben, hogy a csoportmunka alkalmi vagy kijelölt moderátora (ld. az előző cikkben) vezetésével válasszuk a brainstorming technikák valamelyikét. Az ötletrohamnak, ötletelésnek (tréfásan „agymenésnek” is) fordítható név a problémát befolyásoló tényezők, illetve a megoldási utak meghatározására szolgáló módszert takar.

Számos esetben tapasztalható, hogy a lehetséges megoldások keresése során korlátot jelent az egyoldalú szemléletmód, az egysíkú megközelítés, a legkézenfekvőbb megoldások nevesítésétől való félelem és a szakmai elfogultság. A különböző brainstorming technikák lehetőséget teremtenek az intuitív munka kiteljesedésére, az ötletgyűjtés korlátainak lebontására, a sokszempontú vitára, sőt több szakma szemléletének bevonására.

A klasszikus brainstorming módszerét Alex Osborn dolgozta ki azon tapasztalatai alapján, hogy a viták résztvevői az egymás véleményével szemben kimondott vagy éreztetett túlságosan éles kritikája negatívan befolyásolja, visszafogja a hozzászólókat.

Az általa javasolt – ma klasszikus brainstormingnak nevezett – technika egy időben (15-20 percen) korlátozott, moderátor által egy témakör feldolgozására vezetett csoportmunkamódszer. A csoport tagjainak célja egymás elgondolásaihoz asszociatív módon kapcsolódó, minél több ötlet összegyűjtése.

A brainstorming ülések két részből, a *generikus* és az *analitikus* fázisból tevődnek össze.

- Az ötlettermő, *generikus* fázis feladata minél több elképzelés összegyűjtése, még akkor is, ha ezek a neveltségesség határát súrolják. A moderátor a csoportot a gondolatok szabad áramlására motiválja, megakadályozza hogy a munkát egyes (érdekek, vagy a témát korlátozó gondolkodásmódja miatt leszűkítő) csoportok befolyásolják. Az ötletgyűjtés során a minőségi szempontok elé helyezi a mennyiséget. E fázisban a felvetődő gondolatokat kritikátlanul el kell fogadni (egyedül az egyértelműen félreértésekre utaló megközelítések fékezendők).

- A kiértékelő, *analitikus* szakaszban az ötleteket csoportosítják, értékelik, a szélsőségeket lefaragják, és megvizsgálják, hogy mely elképzelések további feldolgozása lehet a megoldások szempontjából előrevivő.

A brainstorming ülés eredménye a vizsgált kérdéskör (problémák, okok, lehetséges következmények akár megoldási javaslatok) *alternatíváinak* feltárása úgy, hogy a legvalószínűtlenebbtől a triviálisig minél több egymást indukáló ötletet és lehetőséget végiggondolnak, sőt egyes esetekben a megoldási javaslatig is eljuthatnak.

A módszer gyakorlati kivitelezését megfelelő segédeszközök támogatják. Magnó, tábla, az öntapadó cédulákra írt ötletek közül azt kell választani, mely a társaság dinamikáját legkevésbé csökkenti, a gondolatok egymásra hangolását támogatja, de minden elhangzott változatot rögzíteni képes. A különleges brainstorming technikák (melyekről itt nem ejtünk szót) célja az ötletek korlátlan rohamának valamilyen módon történő „mederbe terelése”, illetve az ötletek feldolgozásának megkönnyítése.

3.2. Ok-okozati diagram

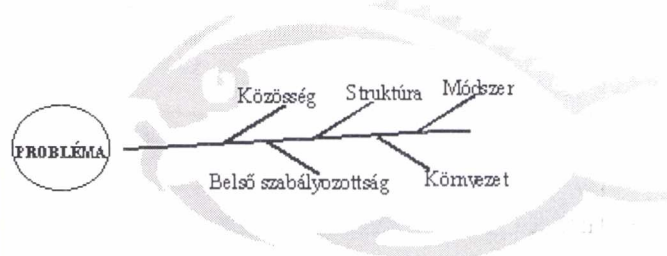
A megoldáshoz vezető úton a legtöbbször nem elegendő az alternatívák széles körének összegyűjtése – vagy ami egy brainstorming különleges kimenete lehet: egyetlen meghökkenítő lehetséges variáns nevesítése –, hanem szükség van az eredmények szisztematikus rendezésére.

Egy oktatási forma hatékonyság-vizsgálata során nem különleges, ismeretlen okok után kell kutatni, hanem az ismert gyengeségeket, a sikertől való elmaradás okait kell olyan rendszerbe foglalni, amely az egymással való összefüggésekre mutat rá.

A „rámutatás” egyik elterjedt eszköze egy jól áttekinthető, grafikus megjelenítés, amelyet szerzője után *Ishikawa*, alakja alapján *halszáлка* diagramnak nevezünk. Ez az ok-hatás diagram a helyes beavatkozás érdekében az ok-okozati összefüggéseket, a tünethez rendelhető okokat rendezi logikai rendszerbe, illetve segít az okokat kiváltó „ős” okokat is összegyűjteni.

A felvetődő problémákhoz vagy hibákhoz mindig okok rendelhetőek. Ahhoz, hogy megszüntessük a problémát, illetve a hibát, az okok elemzése alapján megtervezett beavatkozásokra van szükség.

Az okok összefüggéseik és jelentőségük alapján hierarchikus rendszerbe sorolhatók. Egyesek elsődleges okokként, mások a közvetlen okok kiváltó okaként értelmezhetőek. Mindez többszintes rendszerezést tesz lehetővé, és így juttathatja el az elemzőt a hibák gyökeréig. A kialakított okszerkezet-ábrának, az „oktérképnek” ennek megfelelően tükröznie kell ezeket a szinteket. Formailag az ok-okozati diagram egy olyan struktúrált lista, amely egy fa(gyökér)szerkezetet mutat be. A törzs, amelybe az ágak (gyökök) összefutnak, a vizsgált hiányosságra, hibára mutatnak (a halszáлка név talán itt még találóbbr: a gerinc végén levő fej – a fejtől bűzlük... – jelképezi a problémát). A gerinchez kapcsolódó „szálkák” vagy a fának ágai (gyökerei) a fajta szerint jelölik ki a hibaokokat, melyhez a problémamegoldó csoport rendeli hozzá a ténylegesen felvetődő (vagy feltételezhetően felvetődő) hibákat.

2. ábra. Ok-okozati elemzés Ishikawa diagramon (a bordákra írt okcsoportokat a probléma jellege szerint kell meghatározni)

3.3. A lényeges okok különválasztása a kevésbé fontosaktól

Ki ne emlékezne a klasszikus Parkinson törvényre („...a napirend bármelyik pontjának szentelt idő fordított arányban áll a szóban forgó összeggel”), mely törvényt szellemes és ironikus esettanulmánnyal igazol. Egy értekezleten a tízmillió fontos projekt tervéhez két percnyi érvelésre maradt ereje a felkészületlen, bizonytalan tagoknak, mivel az összeg nagyságát, a befolyásolási pontokat meg sem értették. Az ezek után következő 300 fontos biciklifészer építési problémáit már mindenki el tudja képzelni, ezért ehhez a hozzászólások 45 percen keresztül következtek. A résztvevők lelkiismerete a kiadott energia arányában egyre jobbá válik, végül fontosságuk tudatában zárják az ülést.

Hányan és hányan hiszik még ma is azt, hogy az energiamegtakarítás helye a háztartásban a lámpák leoltogatásával valósítható meg. Hisz ebben a formában látszik is az energia és az energiafogyás. Egy felmérés szerint egy család energiafogyasztásának 1%-át sem éri el a világításra fordított elektromos teljesítmény.

A lényeges és lényegtelen dolgok megkülönböztetésére szolgálnak a következmény-értékelő módszerek. Ezek közül talán legegyszerűbb (ezért leginkább elterjedt) az ABC, vagy Pareto elemzés. Célja a hibaokokat gyakoriságuk, vagy következményeik szerint rangsorolni, hogy irányt mutasson a hatékony beavatkozásra.

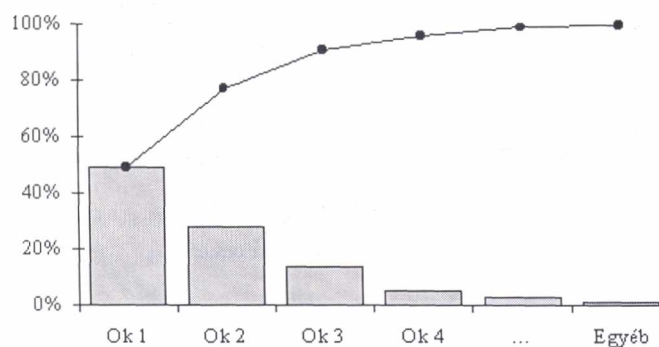
Segítséget nyújt ahhoz, hogy sok probléma vagy hibaok közül kiválasszuk azt a néhányat, amely jelentőségénél, előfordulási gyakoriságánál fogva vagy költségvonzatát tekintve a legjelentősebb. A Pareto elemzés grafikus megjelenítése a Pareto-diagram. Az elemzés Pareto által megfigyelt ún. 80/20 szabályn alapszik, ami szerint a problémák 80%-a mögött az okok 20%-a áll.

A Pareto-diagram segítségével egyszerűen szétválaszthatók lényeges és lényegtelen hibaokok, feltárható a problémák egymáshoz viszonyított súlya, figyelemmel kísérhető a különböző változások hatása, a javító intézkedések eredményessége.

A Pareto-diagram készítése menete:

- A vizsgálandó probléma és az összegyűjtendő információ meghatározása.
- A vizsgálandó időszak meghatározása.
- Információgyűjtés, adatfelvételezés.
- Arányszámítás.
- Oszlopdiagramos ábrázolás.
- Elemzés.

Miután meghatároztuk a probléma súlyponti okainak feltárását, lehetőség van arra, hogy az okok előidézőinek prioritásait újabb Pareto-diagrammal határozzuk meg.

3. ábra. Pareto-diagram

Fontos szempont, hogy a függőleges tengelyre a probléma kimenete szempontjából lényeges mennyiség szerint értékeljük az okokat. Lehet, hogy egyszerűen az előfordulások gyakoriságát kell megbecsülni (pl. méréssel, számlálással), de ez csak akkor ad elfogadható eredményt, ha az egyes okok (közel) azonos nagyságú következménnyel járnak. Ha a kimenetek között következményben eltérések adódnak, mérhető adattal (pl. költség, késedelmi nap...) lehet az azonos alapot meghatározni, és ennek alapján végezni az arányok meghatározását.

4. Egyes eszközök alkalmazása néhány egyházmegyei eseményre

4.1. Probléma kijelölése

Ahogy korábbi cikkünkben láttuk, gyakran a probléma problémaként való megnevezése teszi lehetetlenné az időben való megoldást. Három, gyakorlatban is megjelenő, az elemzések során kijelölhető problémát próbálunk közzé tenni.

1. eset

Az egyházmegyei vizsgálatok, visszajelzések azt állapították meg, hogy a konfirmációs csoport tagjainak gyülekezetbe való bekapcsolódása sikertelenné válik. Ennek segítésére új, gyülekezetcentrikus konfirmációs anyagot dolgoztunk ki. A bevezetést azonban megakadályozza az eltérő előképzettség, melyet a konfirmációs oktatás elején a konfirmandusoknál tapasztalunk.

2. eset

A gyülekezeti ingatlanok átlagos felújítása (kisebberenoválás, festés, gázbevezetés) a legtöbb esetben központi pénzekre támaszkodik. A törvény az egyházmegyei szintet jelöli ki a ingatlantámogatások szétosztójának. Ez szükséges, hogy közvetlen információk birtokában lehessen dönteni a belső elosztásról. Viszont nagy veszélye van a belső feszültségek kialakulásának. Gyakoriak az Országos Egyháztól közvetlenül elérhető utak is. Mivel nincs központilag az egyházmegyekhez juttatva a gyülekezetek pénze, az esperes is belekényszerül az indokolatlan igények támogatásába, mert összességében így magasabb a megyn belüli pénzmennyiség.

3. eset

A GAS adományok évről évre stagnálnak. Minden eddigi biztatás hiábavalónak tűnt.

A probléma felfedezését a valós döntési közösség fenntartásával lehet ösztönözni. Csak ekkor várható a gondok végig gondolása és megfogalmazása bárki részéről. A felvetett megoldandókat megfelelően kell dokumentálni (jegyzőkönyvek, írásos beadványok tára...) és valóban kell foglalkozni még azokkal is, melyek végül semmilyen beavatkozást nem indokolnak.

4.2. Célok kijelölése

A problémák esetében gyakran a lehetőségek beszűkítése ha túl konkrét céllal kerülnek a megoldást keresők kezébe. Sokszor lehet a cél a probléma megszüntetése vagy következményeinek csökkentése is.

1. eset

Olyan módszerek kialakítása, mely mindenki számára elfogadható módon biztosítja a szükséges tudásszintet és a felzárkóztatás lehetőségét.

2. eset

A beruházásokhoz és a felújításokhoz a teherviselésre képes egyházközösségeknél a saját tehervállalás növelésével kell összekötni, hogy a teljes pénzmennyiség nőjön. Javítani kell az Országos Egyház szabályozását az egyházmegye eszközeivel.

3. eset

A GAS előadó szerint a sokszorosát kellene begyűjteni a befolyó összegnek. A helyzet felülvizsgálatához szükséges az indítékok vizsgálata, szervezési hibák megtalálása.

4.3. Kreatív csoport megbízása

1. eset

Olyan kört kell keresni, amely rendelkezik szabályalkotási képességgel és esetleg annak a lehetőségével, hogy segítsenek egy esetleges rend kialakításában. A munka nagysága és szakszerűsége lelkészek, pedagógusok körét igényli a tanügyi esperes (espereshelyettes) vezetésével. A megbízást az egyházmegyei presbitérium adja ki.

2. eset

Olyan csoportot kell kialakítani, mely tájékozott az egyházközösi, egyházmegyei és országos pénzügyi mozgásokban, ingatlanok felújítási mechanizmusában. A megbízást az egyházmegye presbitériuma adhatja ki, de vegyen benne részt az országos pénzügyek vezetőjének megbízottja is.

3. eset

A GAS előadó vezetésével 2-3 emberből álló csoport kap megbízást a helyzet vizsgálatára.

4.4. A szakértői munka lefolytatása

A probléma megoldásának erre a fázisára kerülhetnek elő a korábban bemutatott technikák.

1. eset

Jó lenne megtalálni a hiányosságok okait. Erre jó eszköznek tűnik az Ishikawa-diagramm felállítása.

2. eset

Ötletgyűjtési módszer a lehetséges változtatásokra. Célszerű szereplő párosként elvégezni az ötletelést (gyülekezet, egyházmegye, megyei elnökség, országos egyház)

3. eset

A begyűjtött információk ismeretében a csoport tagjai az említett módszerek mindegyikét felhasználva megpróbálja megtalálni az okokat és a lehetőségeket a javításra. Különösen jól használható a korábbi évek adataiból készített Pareto elemzés.

4. ábra, lásd a lap alján

4.5. Döntés-előkészítés rögzítése

1. eset

A különböző felmérések anyagát vissza kell juttatni az egyházközségekbe, a véleményeket felhasználva konkrét cselekvési dokumentumot kell készíteni.

2. eset

A gazdasági felmérések, mutatók, végső mechanizmusok összesítését tartalmazó anyagot írásban kell rögzíteni. Ennek az anyagnak egy alaposan megszerkesztett pályázati űrlapot is tartalmaznia kell.

3. eset

A döntéshozatal nem csupán a módszereket sorolhatja fel, hanem megkeresi a GAS helyét az egyházi segélyezés rendszerében. Ez a mozgalom kiszélesítésétől egészen a GAS-ról való lemondásig terjedhet.

4.6. Próbaüzem (korrekciós fázis)

A döntést megelőzheti valamilyen kipróbálás, mely a hibáktól mentesítheti a bevezetést. Főként nagy kockázatot jelentő eseményeknél célszerű alkalmazni.

1. eset

A gyülekezeteknek kiadva kerül kipróbálásra az új rend. A visszajel-

zéseket a kreatív csoport kapja meg és ezek alapján módosítja a kialakított szabályokat.

2. eset

Az egyházmegyei rendelkezés létrehozása után kerülne sor a kipróbálásra, amit a kerület is figyelemmel kísérne, a dokumentációk bekérésével.

3. eset

Az új rendet a megfelelő szinteken kell futtatni.

4.7. Legitimálás

A jóváhagyás mechanizmusa eltér, ha egyetlen anyag kerül kidolgozásra vagy ha alternatívák közül kell választani. (Erről a megbízás során lehet előzetesen dönteni)

1. eset

Az egyházmegyei presbitérium mint megbízó, tárgyalás után teszi renddél a javaslatokat.

2. eset

A megoldást először az egyházmegye döntéshozatala teheti belső vonatkozásaiban szabályrendelettel (összhangban az érvényes törvénnyel). Megindítható azonban az országos presbitérium, az esperesi értekezlet felé való javaslattevés is, melynek országos szabályrendeletalkotás lehet a vége. További döntéshozatali szint lehet a zsinat, hogy a törvényeken keresztül a gyakorlatban is megvalósuljon az egyházmegyékre jutó összegek szétosztása.

3. eset

A legitimálás lehet egyházmegyei szintű, de felérhet a GAS országos szervezetéhez is. A megfelelő szinten kell a legitimálókat keresni.

4.8. Működtetés

A gyakorlati bevezetés során lehet, hogy átmeneti rendelkezések válnak szükségessé. Gyakran lehet szükség a bevezetés folyamatának folyamatábrás megjelenítésére, hálótérvekre is.

1. eset

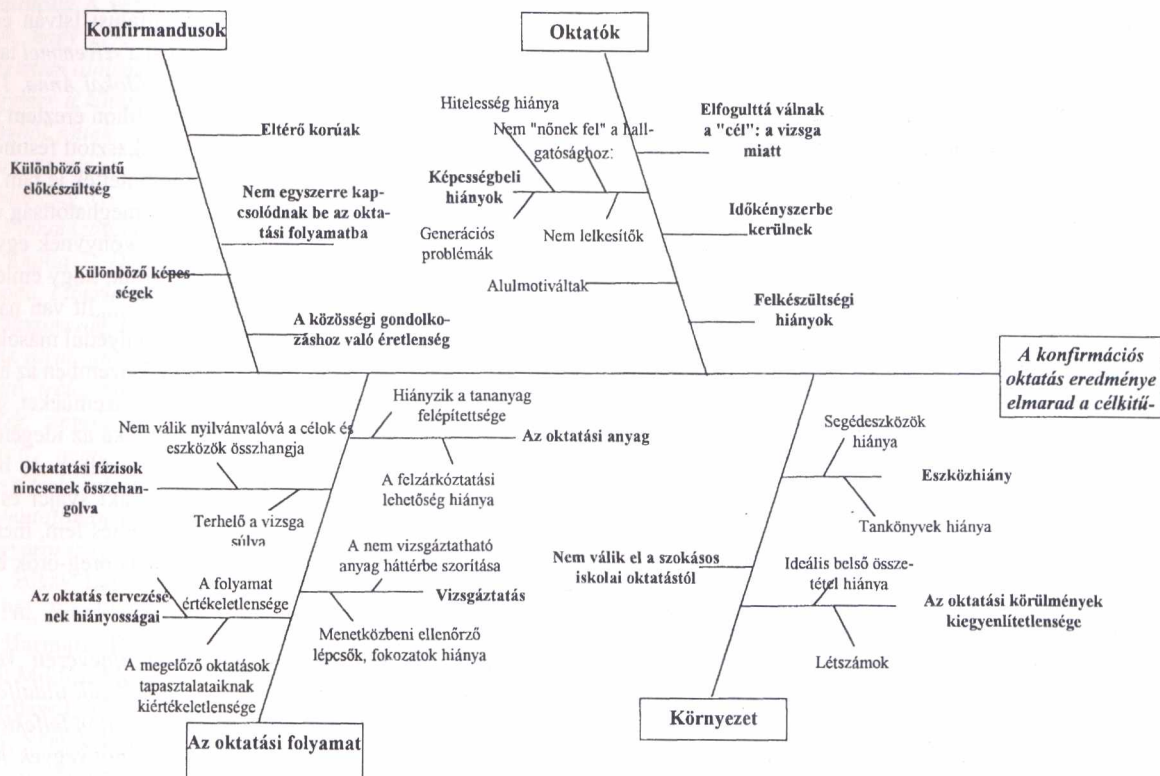
Az egyházmegyei presbitérium a közgyűlés elé teszi az így kialakított szabályrendeletet.

2. eset

A sikeres kipróbálás után kerül sor a rendszer általános bevezetésére.

3. eset

A GAS új rendje a rákövetkező évtől lép életbe.

4. ábra. Az oktatási folyamat értékelésének ok-okozati diagramja

Lapozgatások...

Találkozások Bécsben 1960-2000 címen jelent meg az idei könyvhétre (Littera Nova Könyvkiadó, Budapest. 2000, 369 old., fűzve) az ausztriai Bornemisza Péter Társaság vendégkönyve, a munkaközösségében a Magyar Írószövetség ausztriai regionális szervezetének második, a Társaság 40 éves jubileumára szerkesztett dokumentumkötete. Az első 1995-ben látott napvilágot (*Találkozások Európával*, Bornemisza Péter Társaság, 1960-1995. Magvető Könyvkiadó, Budapest. 1995, 236 old., kötve).

A most megjelent kötetet Budapesten, a Vörösmarty téren, 2000. június 5-én *Szépfolusi István*, a kötet szerkesztője dedikálta, míg annak bemutatója Bécsben, 2000. június 7-én a Magyar Nagykövetség márványtermében volt. Jelen sorok írója és felesége, Antalné Sebestyén Ágnes szerkesztésében és rendezésében a kötetet a Bornemisza Péter Társaság 11 munkatársa mutatta be, s az estet *Barsiné Pataky Etelka* nagykövet asszony nyitotta meg, kiemelve az április 2-án, a 40 éves évforduló alkalmából rendezett gálaestet, amelyen Bécsben „a Lutheránia” előadta J. S. Bach H-moll miséjét.

Az első kötet az osztrák és a magyar művelődési tárca támogatásával, a második az osztrákéval jelenhetett meg.

Az alábbiakban a bécsi könyvbemutató forgatókönyvből közlünk részleteket.

„Ezt a könyvet sokan írják, ezért lesz a 20. (magyar) század talán legszínesebb, de legigazabb műve. Sokan írják, mégis egyetlen szerzőpár: Márta asszony és Szépfolusi István. Hadd írjam ide én is kedvenc mondatomat: Egyetlen elkötelezettségem az anyanyelv és egyetlen szenvedélyem, lobogóm.”
(Panek Zoltán, 1978-12-06)

Cantio optima.

Nota: Mindönök meghallják és jól megtanulják)

Siralmas énnéköm tetűled megválnom,
Áldott Magyar ország, tőled el távoznom;
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Az fölföldet bírják az kevély nímötök,
Szerémségöt bírják az fene törökök.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Engömet kergetnek az kevély nímötök,
Engöm környül vettek az pogán törökök.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Engöm el untattak az magyar urak,
Ki ízték közölök az egy igaz Istent.
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Legyön Isten hozzád, áldott Magyar ország,
Mert nincsen te benned semmi nagy úraság,
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

Ez éneköt szörzék jó Husztnak várában,
Bornemisza Péter az ő vig kedvében,
Vajjon s mikor leszön jó Budában lakásom!

1553—56. táján.

„Bornemisza Péter, magyar tragédiaíró (az első e sorban) jó Budában’ lelt ’lakásra’ – s lám Bécsben ő ma is főbérlő, az ajtón a névtáblája, s innen árad ki szelleme – a honukat a hazában egyre keresők, és mégis *Cantio Optimát* szerzők bámulatos, sugárzó ’jókedve’... Mártának és Istvánnak hálával, mert alkalmat adtak tanúskodnom Bécsben a bennem is lakozó Bornemisza Péterről.” (Hubay Miklós, 1991-04-08).

A Bornemisza Péter Irodalmi Társaságban tevékenykedő barátaink kerestek fel 1989-ben, hogy feleségemmel köszöntőnk egy gyimesi népdalsokorral a meghívott Benda Kálmánt, aki a csángó-magyar oklevéltári kutatásairól tart majd előadást. A felkérés nagy megtiszteltetés volt számunkra. Ez volt az a bátorítalan lépés, ami végül is minket végérvényesen a társasághoz és a vele karöltve működő Magyar Lelkigondozó Szolgálathoz csatolt. Néhány hónappal később, a Társaság székhelyén, Jókai Anna, a Magyar Írószövetség akkori elnöke könyvtárt avatott. Megilletődéssel léptünk be a nyugat-európai magyar irodalmi műhelyek egyik panteonjába.

„Három és fél napig élveztük Szépfolusi István és Márta szeretetét – s amit eddig is tudtam, most a szívemmel tapasztaltam meg, mit jelent az Ő munkájuk...” (Jókai Anna, 1991-03-05)... „Vendéglátóm lakásában igazán otthon éreztem magam. A polcokon szorongó könyvek, a falra akasztott festmények, a bekeretezett fényképek ismerősként tekintettek le rám. Mintha szentélybe lépnék, s irigységgel vegyes meghatottság vesz rajtam erőt. Itt minden tárgynak, képnek, könyvnek egyénisége van, s ha nem is mondják el, látszik rajtuk, hogy emlékek, élmények garmadája fűződik hozzájuk...” „...Itt van nálatok az élet képeskönyve”... „Együtt másokért, egyedül másokért, bátran az Idő örvénylő sodrában, de ha kell, szemben az árral, épp oly bátran, hogy látóvá tegye a hályogos szeműeket, gerincesé a gerincteleneket, bizakodó helytállókká az idegenben tántorgókat: ezt szerettem és szeretem, becsültem és becsülöm Szépfolusi Pistában, oldalán Mártával, aki svájci és magyar örökségéből csak azt őrizte meg, ami nemes fém, mert természete nem tűri a salakot. Szerető és hálás öreg-örök barátjuk” (Cs. Szabó László, 1977. pünkösöd).

Amikor a Lászlóffy Aladár által elnevezett Vereczkei-szoroson átkelve (ez az előszoba egyik szűk oldal folyósója) beleütköztem, majd belelapoztam az asztalon felfektetett vendégkönyvbe, nagyon mélyről kellett levegőt vegyek, hogy magamhoz térjek. Mily nagyságok társaságába kerültem? Már-

ta asszony azzal fogadott: írjunk a könyvbe valamit. Mit tudtam volna akkor beírni Illyés Gyula, Sütő András, Cs. Szabó László és Csoóri Sándor, Kányádi Sándor vagy Farkas Árpád után? Csak a nevem! Ő: a nevem, röstellkedve nézett vissza rám, mintha azt kérdezné: Mit keresel itt? Van hozzá jogod engem ide beírni? Ne búsulj, mondtam neki, magamat nyugtatva. A dicsőség úgy is az övék: a nagy „beíróké”, meg az övé, a Bornemisza Péter Társaságé...

És ime, tíz év után, tíz éves belső munkatársként, most már faximile kiadásban forgatom a vendégek könyvet, és a tíz év előtti érzések hullámai futnak rajtam végig.

A szépfalusi-hágról tud rógot, sok jait
intak - magd, uradok - magd - s e
velkedésben bírel 30 éve magam is
megemlékezem szívesleg halálát, ha-
rati éreményeimet.
Ez alkalommal mondandóm tény -
szen: ez a hely, ez a bécsi helyben.
röptető hely. A szépfalusi hágról im-
mar rögtön szajtosas realitáris időben
is röptető Nyugati felé 'Erdő' magyar
írót műveit. Pista és Márta undorát
unóval hamarabb birtokba le a 'bécsi
falakat' - quitoz me's garbionról sem
birtok javítását. Legyen övé a dicsőség,
Mégardai Erdélyi magyar művelő
tagozatból szerelte és halála.
Részletek röptető helyben
művelő: Sütő András

1999. X. 8.

A kötet 24 oldalas függelékkel zárul. Ebben Szépfalusi Márta összeállította A vendégek könyvben szereplők névsorát. „Lejegyeztem, hogy 1115 (89,7%) beazonosított és 129 (10,3%) megfejtethetlen aláírás, tehát összesen 1244 név fordul elő legalább egyszer a kötetben. A magukat megörökítő vendégeink 24 országból jöttek. Az előfordulások sorrendjében: Ausztria 409; Magyarország 255; (rég) Jugoszlávia 143; Románia 123; Svédország 31; Németország 24; Amerikai Egyesült Államok 20; Finnország 11; Franciaország és a (rég) Csehszlovákia 9-9; Anglia 7; Dánia, Norvégia 4-4; Dél-Afrika, Hollandia, Kanada, Libéria, Ukrajna, Venezuela 3-3; Ausztrália, Kenya és Olaszország 1-1. A magyarral együtt, 15 nyelven írtak a könyvbe olyat, ami akkor a bejegyzőknek fontos, emlékeztető, biztató, tréfás vagy egyszerűen illő volt. A nyelvek ábécé sorrendben: angol, dán, finn, héber, horvát, latin, libériai bennszülött, német, portugál, rétoromán, román, svéd, schwyzertütsch, szlovén.

A névmutatóban ilyen evangélikus egyházi neveket találunk Magyarországról: Alpár Geyza, Andorka Rudolf zsinati elnök, Blázy Lajos, Csonka Albert, Donáth László, id. Fónyad Pál, Frenkl Róbert, Gadó Pál, Görög Tibor, Groó Gyula, Harmati Béla, Jánossy Lajos, Kuthy Dezső, Madocsai Miklós, Molitórisz János, Nagy István, Németh H. István, Ordass Lajosné, Schulek Mátyás, Sréter Ferenc, Szabó József, Szabik Imre, Tóth-Szöllös Mihály, Túrmezei Erzsébet, Veöreös Imre, Záborszky Csaba, id. Zászkaliczky

Pálné és Zoltán László. Ezenkívül bizonyára még mások is akadtak, akiket az ellenzéki idejében érthető okokból a vendéglátók nem akartak lelkiismereti konfliktusba hozni és ezért nem tették eléjük a vendégek könyvet. Erről az időszakról Szépfalusi István a kötet három oldalas rövid bevezetőjében így vall.

„Megéltünk olyan időszakot is, amikor az 1956-tól 1987-ig tartó magyarországi egyéni persona non grata besoroláshoz ki nem mondott, de azért utalások révén tudomásunkra jutott egyesületi persona non grataság csatlakozott. Romániában a Sütő Andrásnak odaítélt bécsi egyetemi Herder-díj volt a kiváltó ok. Nem mi voltunk a kezdeményezők, csupán a kivitelezésben segédkeztünk. Ahogy ezt másoknál is tettük. (A »magunk« javaslatát /Mészöly Miklós/ egyébként mindmáig nem valósult meg.) A Romániai Írószövetség meghívása ellenére sem utazhattunk – elégtétel, avagy csapda?! – Mamaia-ra, de az általunk kért Szovátára sem. Feleségem már akkor, 1980-ban, Lászlóffy Aladárt szerette volna fordítani, s vele a készülő német nyelvű kötetét sajtó alá rendezni. Megtörtént 1999-ben, még a megjelent kötetet Frankfurtban, a magyarországi pavilonban, nem is állították ki. Nyilván: mert a szerző bizonyos körökben a mai Magyarországon még mindig román!

A nyolcvanas évek elején, elsősorban bécsi magyar egyesületi torzsalkodásoktól visszahúzódva – ezt a gyakorlatot követjük a mai napig – ritkábban hirdettünk meg előadásokat, következésképpen a vendégek könyvben csökkent a bejegyzések száma. Mi az osztrák-román kultúrcsere-egyezmény peremén elhelyezkedve, annak borotvaélén kíséreltünk meg egyensúlyozni, de így »megszólható« hivatalosakká váltunk (»nem beszélnek Erdélyről, mindig csak romániai magyar irodalomról«). Számunkra vendégeink lakóhelye – a Partium, Bukarest, és a Bánát – egyaránt részei ma »az országnak«.

Házunkat évekig megfigyelés alatt tartották, fokozódott a magyar és a román biztonsági szervek érdeklődése irántunk. Ennek ellenére, ha visszafogottabban is, tettük a dolgunkat.

Izgalmas évtizedek – talán igazak sem voltak?! A kihívást nagybetűkkel írták, visszasírhatjuk őket, tapasztalva a mai külhoni kultúrpolitikai intrikákat s belhoni irigységeket.

A vendégek könyvbe írt nevek: vallomások. Tanúságtételek. Dedikációkkal, levelekkel egyaránt bizonyítékok. Semmiképpen sem perc-emberkéé számára!”

Kedves Szépfalusi István,
Högre szereplőnk a listán.
Szeretünk Péter most felírta
Főnök még mi ide írta.
S bár e vers egy kicsit süket,
Sieg emléket lóptunk – sokat!

Szeretettel és köszönettel a
rodalatos fogadtatásért

Király Zsolt
Köszönet

Bécs, 1974. nov. 5.

Bécs, Graz, Fel'-Örszép
 itt is ott is rendes az embörség,
 hvenit futni hogy a rendörség
 Ópserencia, Bregeuz-gócia
 szót kibék, az embernek fia
 de ami por az por az arra fele
 csak győzni legyen Pistánma gyereje
 Röstäner ne mutassa
 e porokat
 a legjobb gardánaz hja'is
 elismeréssel a hialóval
 hialógyi Pita

„És most pedig megmarad a hit, remény, szeretet, e három. A hit az életnek vezérlő csillaga, a remény az a kincs, ami megtartotta hiteteket és erőteteket a mindennapi küzdelemben, a szeretet az az erő, amely annyi barátot tudott körétek toborozni, a világ minden részéről. Töletek tanulni lehet, hitet, reményt és szeretetet gyűjteni az élet nehéz harcához. Köszönjük e három felbecsülhetetlen ajándékot, amit Töletek kapunk. Élni csak így érdemes, ahogy itt tapasztaltuk. Mindent, mindent köszönünk.” (Szabó Árpádné, unit. püspök asszony, Kolozsvár, 1998-12-15)

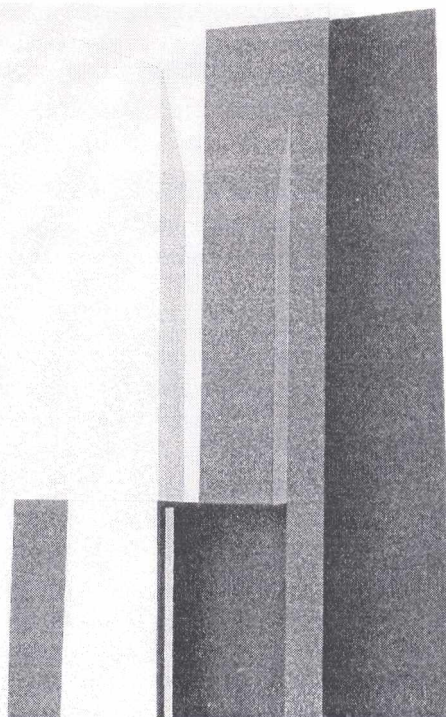
„Pazar ádventi esten vettünk részt, a költő szavai mentenek fel, hogy elmondjam, milyen élményekkel távozom, »nem érez, aki érez szavakkal mondhatót«. Egy bizonyos, István egy olyan modellt munkált ki sokéves szolgálatával Bécsben, amely másoknak is eligazítást jelenthet, az embertől-emberig végzett lelkigondozói szolgálat teszi láthatóvá és tapinthatóvá Krisztus eszméit; köszönet a megtapasztalt igazi lelki közösségért. Urunk gazdagon áldja meg szolgálatotokat, hogy sokan átélhessék az evangélium felszabadító erejét közvetlen közlekedésben – köszönet.” (Mikó Jenő, teológiai tanár, nyug. ref. püspök, Pozsony, 1999-12-14).

E néhány szavas riportban nem idéztük Horvátországot, Kárpátalját, Szlovéniát és a Vajdaságot, noha részei a kötetnek, a magyar palettának. Nem lehattunk tekintettel a Bornemisza Péter Társaságnak 1987. szeptember 20-a óta a Lindengasse-i templomban tartott nagyrendezvényeire, ahol háromszor szerepelt a budapesti Nemzeti Színház (Illyés Gyula Különc, Sütő András Ádvent a Hargitán, Balogh Elemér – Kerényi Imre Csiksomlyói Passió) és kétszer a marosvásárhelyi Nemzeti Színház Magyar Társulata (Bornemisza Péter Elektra; Sík Sándor István király). Amikor 1990 őszén meghívtuk, 1966-al kezdődőleg, valamennyi egykori erdélyi előadónkat és meghívottunkat, a több mint száz fős vendégsereg minden tagja megfordult a Társaság székhelyén; volt itt bankett, fogadás, tolongás bőven. S e templomban tartott előadásainkon 350 és 850 között mozgott a létszám.

Mielőtt befejezésül feleségemnek adnám át, ez alkalommal nem a hangot, hanem a szót, egy kizárólag e beszámolóhoz fűződő záró interjúkérdés Szépfalusi Istvánhoz, a 40 éves Társaság titkárához: kik azok az előadók, akikről mindenképpen még meg kellene emlékeznünk?

„A teljesség igénye nélkül: Agárdy Gábor, Busek Erhard, Dobos László, Domokos Géza, Domonkos Mátyás, Farkas Ibolya, Gálfalvi Zsolt, Hunkár Dénes, Illyés Kinga, Jékely Zoltán, Kányádi Sándor, Konrád György, Kussbach Erich, Ligeti György, Lohinszky Lóránd, Molnár József, Nagy Gáspár, Nemeskürthy István, Peisch Sándor, Pomogáts Béla, Pozsgay Imre, Réz Pál, Rónay György, Sinkovits Imre, Szabó Zoltán, Szokolay Sándor, Szóts István, Tabajdi Csaba, Tornai József és Weöres Sándor.

„...Több mint negyven év közösségi munka van mögöttetek, évek, melyek sok örömet és hálát jelentettek, de kudarcot és csalódásokat is az emberek szolgálatában. Küzdelmes életutakra gondolva választottam ki ma estére a *Kegyelem* című verset. Mert: »Először sírsz, azután átkozódsz, aztán imádkozol« és amikor már úgy érzed, hogy a »mindennapi szörnyű szürkeség tömlöcéből nincsen, nincsen menekvés«, akkor feltűnik »egy pici csillag« és fényével beragyog, felmelegít és életet ad, megtölt teremtő erővel, lelket felemelő érzésekkel, hogy mindent újra kezdhess és álmaid valóra válhassanak. Mert kegyelmes az Isten azokhoz, akik a jót szolgálják és ad nekik segítő kezeket és lehetőségeket, hogy terveiket a jó érdekében véghez vihessék...” (Antal Ágnes, 1999-12-14).

TALÁLKOZÁSOK BÉCSBEN
 A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG VENDÉGKÖNYVE
 1960 - 2000

(Mindkét kötet megrendelhető az Evangélikus Sajtóosztályon és a Huszár Gál Evangélikus Könyvesboltban – Budapest V., Deák tér 4., – 1.600 Ft.- áron. Az első kötet áttekinti a Társaság történetét, tartalmazza a Bécsben 1990. szeptember 14-én művészek közreműködésével megtartott 30 éves jubileumi hálaadó istentisztelet és a magyar és a német irodalmi gálaest teljes anyagát, valamint azok forgatókönyvét, továbbá az elmúlt 30 év rendezvényein előadók és közreműködők teljes névjegyzékét. A második kötetben e jegyzék 2000-ig kiegészült.)

Takács Eszter

Hogyan vigyük be a Bibliát beszélgetéseinkbe?

(Peter Bukowski, Kálvin Kiadó, Budapest 1999)

E könyv 1996-os német eredetije úgy hirdeti magát az alcímében, mint amely a lelkigondozás alapvető kérdéseivel foglalkozik.

A szerző, Peter Bukowski már az előszóban megvallja azt, amiről a cím is árulkodik: a lelkigondozásban a kérügmatis irányzatot tartja mérvadónak Helmut Tacke nyomán – az ő tanítványaként –, bár esettanulmányaiiban, sőt praxisában sem nélkülözi a pszichológia eredményeit. Így tehát nem szemellenzős vagy afféle nutétikus koncepcióval van dolgunk. Minden esetben az összes létező szempontra igyekszik figyelni, empatikus a partner iránt, és sosem tolaodóan viszi be az ígét az adott beszélgetésekbe.

Kezdetben kicsit szkeptikus voltam, hogyan is lehet ezt a thurneyseni „Bruchlinie” és „Kapmfgeschräch” gyakorlata nélkül megvalósítani, azaz természetes, nem erőltetett módon ígét vinni a társalgásba, nem bűnősként látni a szemben ülőt, akinek életét igyekeznem kell Isten ígétével helyére igazítanom. De ez a féltelmem alaptalannak bizonyult. Bukowski meglátásai, tanácsai

- nem divatjamúltak
- nem erőltetettek

– stílusa a lelkipásztori beszélgetésben nem kioktató, sokkal inkább célja, hogy a bibliai üzenetet átadva diszkrét, illetve konkrét módon „életet mentsen”.

Csak néhány a témák közül a kíváncsiság felkeltésére:

– *Hogyan* lehet bibliai történeteket, gondolatokat, képeket, a Biblia nyelvét odavarázsolni bizonyos élethelyzetekbe?

– Válaszol még a legégetőbb kérdéseinkre is: *meddig* maradnak egy-egy látogatás alkalmával; *mikor* jött el az ideje például alkoholizáló, válni készülő és öngyilkosjelöltek közt a bibliai üzenet felvilantásának?

– Rávilágít az elkövethető hibákra, tárgyalja a *beszélgetés befejezésének* mikéntjét is.

Konkrét, tanulságos példák visznek a megtapasztalásig: nem lehetetlen dolog bevonni az ige mondanivalóját egy-egy testvéri beszélgetésbe. Ha időnként életek

nyílnak meg előttünk, teória és praxis kényes egyensúlyát e könyv segítségével jól gyakorolhatjuk.

A könyv olvasását ajánlom a téma iránt érdeklődőknek, a lelkigondozás útvesztőiben támpontot keresőknek, mert nagy haszonnal forgathatják.

Szabó Lajos

Owe Wikström: A kifürkészhetetlen ember

Létkérdések, pszichoterápia és lelkipásztorolás

Animula Kiadó, 2000. Fordította és jegyzetekkel ellátta: Széchei Orsolya. 260 old., ára: 1650.-Ft

Lehet magas szintű egyházi vagy teológiai nyelvet használni, vagy súlyos igazságokat hirdetni, de ha mindez nem találkozik a problémáival viaskodó emberi lélek valóságával, kár az energiáért. Melyik lelkész ne ülne le az őszi munkakezdés előtt legalább néhány órára meditálni, imádkozni és tervezgetni az a belső céllal, hogy megtalálja a legmegfelelőbb tartalmi és formai prioritásokat a rábízottakkal kapcsolatban? Nem árt ebben a folyamatban néhány teológiai vagy éppen – a rendkívül zavaros lelkületű ezredfordulói környezetben – egy vallásle-

lektani művet elolvasni, átgondolni. Erre ad nagyszerű lehetőséget Owe Wikström könyve Széchei Orsolya fordításában.

Irodalom, művészetek és pszichológia egyszerre kerülnek kapcsolatba a kortársian friss teológiai mondanivalóval. Izgalmas és élvezetes oldalakon keresztül érkezünk meg ahhoz a végső megállapításhoz, hogy csak „a gyógyító részvét” lehet az a magatartási forma, amin keresztül betölthető a lelkigondozói küldetés. Nem rideg, íróasztal ízű, a tudományosságot lépten-nyomon bizonygató módszerrel tanulhatunk sokat a lé-

lekelemzés tudományából, hanem az életközeli és az érzelmi meghatározottságunk minden rezdülésére figyelő, őszinte tusakodás megnyilatkozásával. A svéd teológiai háttér, az észak-európai mentalitás megrögző és mélyre néző karaktere végig jelen van a műben. Ebben az értelemben is frissülést jelent az itt is ott is a fáradság jeleit tükröző hagyományos, közép-európai teológiai publikációk mellett az új hang és a merész interdiszciplináris beágyazottság.

Alapkérdésekre és elemző részletekre egyaránt kitér a szerző. Az ember és Isten viszonyát kutató első nagyobb egységben sem a megszokott sémák szerinti úton jár el, hanem a miért vallásos az ember kérdését körüljárva visz bele egy párbeszédbe. Ez a párbeszéd egy idő után az olvasó és a szerző, majd az olvasó és a teológia (valláslélektan) dialógusává fejlődik. Nem erőltetett módszerrel, hanem a felvetett kérdések és példák közelségével éri el azt, hogy önfeloldott részeseivé válhatunk egy tudományos, de életszerű töprengési folyamatnak. Egy kis idő után már azon vehetjük észre magunkat, hogy egy önértelmezési pályán mozgunk, ahol új és új kérdések érik el a személyes, Istenről alkotott gondolatainkat és érzéseinket. A létkérdések vizsgálata önarckép formálódó tényezővé válhat a figyelmes olvasó számára.

A klasszikus kérdésre, hogy hol húzódik meg a határ a pszichoterápia és a lelkipásztorkodás között, nem kapunk ugyan döntően új feleletet, találunk viszont több ponton is megszívlelendő figyelmeztetést. Ezek közül idézünk kettőt:

„Összefoglalásként tehát azt mondhatnám, hogy nem kevesebb lélektan szeretnék a lelkipásztorkodásban, hanem több valást.” (137. old.)

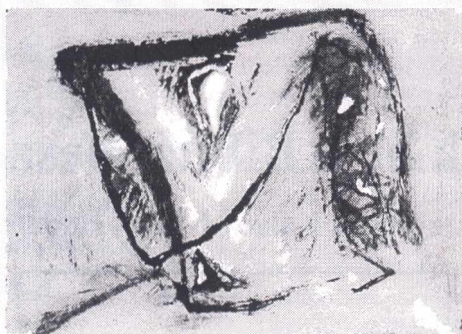
„A pszichiátriában a professzionalizálódás kiterjedésének vagyunk tanúi... Általános benyomás, hogy a lelki vezetők hivatásszerű identitása »lőtyög« és gyakran védekező, különösen, ha az adott gyülekezeten kívülre kerülnek vagy amikor más egészségügyi csoportok számára kell leírniuk tevékenységük egyediségét.” (138-139. old.)

A kiragadott idézetek is mutatják, hogy a legégetőbb önértelmezési területek vannak terítéken. Nem kerülhetjük meg végül azt sem, hogy milyen legyen az a lelkipásztor, aki ma lelkigondozást végez. Nincs igazán jövője sem a bürokrata, sem a politikus vagy éppen menedzser típusú lelkésznek, hanem a „gondoskodást vállaló”, dialógusra kész és a „kifürkészhetetlen embert” megfigyelni képes és önreflexióra érett papok előtt nyílik meg igazán a jövő szolgálatának lehetősége.

A transzcendens és az evilági érzékenység növekedésére folyamatosan szükség van ezen a pályán. Jó értelemben véve lelkigondozást is akkor végezhetünk, ha a tudományos és lelki felkészültségünk egyaránt eljutott oda, hogy eleget tudjunk tenni a wikströmi gondoskodás meghatározásának: „A gondoskodás fogalmában az is benne rejlik, hogy a pásztorkodó sem a kliensének, sem a páciensének, sem a tanítványának nem te-

A kifürkészhetetlen ember

Létkérdések
Pszichoterápia
Lelkipásztorkodás

Owe Wikström

Animula

kinti beszélgetőtársát. És nem a gyülekezet egy majdani tagja ül vele szemközt, hanem az embertársa, akinek vallási, erkölcsi vagy ideológiai meggyőződéstől függetlenül tisztelet és gondoskodás jár. Az emberségesség ugyancsak lejáratott szó – a beleélés és a gyöngédség valószínűleg jobb. Az a kifejezés, »elkísérni valakit élete egy szakaszán«, ugyanezt fejezi ki. A gondoskodás fogalma takarja az odafigyelést és felemelést, az emberi méltóság visszaadását és a támasznyújtást vagy a részvét újjáteremtő erejét.” (144. old.) Lehet, hogy ez nekünk nehéznek tűnő kritérium, de nélkülük sok-sok hibát követhetünk el naponta a lelkigondozói munkánkban. Nem véletlenül kerülnek elő többször is a könyvben Szent Ferenc, Augustinus gondolatai, vagy éppen Benedek Regulája és Dosztojevszkij művészetének meg nem szűnő elemzése. Egy igazán éltető felfo-

gás az, hogy a nagy, külső és kemény teológiai rendszerek mellett mindig éltek belső és érzékenyebb, kifinomultabb, kegyelmes kolostorok és csendésrák, ahol a felszín nagy csatái mögött örökké fénylő és a szívet is elérő vallomások és lelki táplálékok születtek. Egyszerűségükben is képesek voltak ezek az „iskolák” arra, hogy hatalmasnak tűnő rendszereket újítsanak meg kincseikkel. A lelkigondozás (gondoskodás) sohasem az első és a döntő vonal az egyház történetében, de nélküle frázisnövekedés, az üresség érzésének szaporodása és egy-egy hatalmasnak meghirdetett külsőség erőtlensége uralkodik csak. Aki elolvassa ezt a könyvet, az igényes tudományossága mellett azonnal megérzi az egyszerűségét is, ami kifejeződik pl. abban a mottóban, amit a szerző Selma Lagerlöftől idéz: „Istenem, mielőtt eljön az aratás ideje, engedd megérlelni a lelkem.” (145. old.)

Két függelékkal zárul a könyv, ahol a nyelv és az istentisztelet lélektani elemzésének felvillanása található. De egyetlen alapkérdés is elárulja, hogy izgalmas olvasnivalóval van dolgunk: „Mi történik, amikor a vallások és életszemléletek kínálata egyre zavarosabb, és senki sem jelentheti ki tekintélyelvűen, hogy ez vagy az helyes? Az egyén a belső világa felé fordul, eltekint a többiek véleményétől, és olyan kérdéseken kezd gondolkodni, mint: mit élek át én? Mit tartok én vallásosnak? Vagyis ez azt jelenti, hogy a modern elvilágiasodott ember – ideértve számos keresztényt – elfordul az objektíve adottól: a deduktív, proklamatív teológia problémák elébe néz.” (229. old.)

Köszönet illeti a fordító és a kiadó munkásságát. Ha akad is egy-két zökkenő vagy furcsán „állva maradt” kifejezés (pl. „lelkipásztorkodási identitás” a 5. fejezet címe), de összehasonlítva néhány a közelmúltban hasonló területen megjelent kiadvánnyal (pl. Michael Dieterich: Pszichológiai és lelkipásztorkodási kézikönyv) Széchezy Orsolya munkája messze színvonalasabb a teológiai és a pszichológiai közös nyelv fordításának területén.

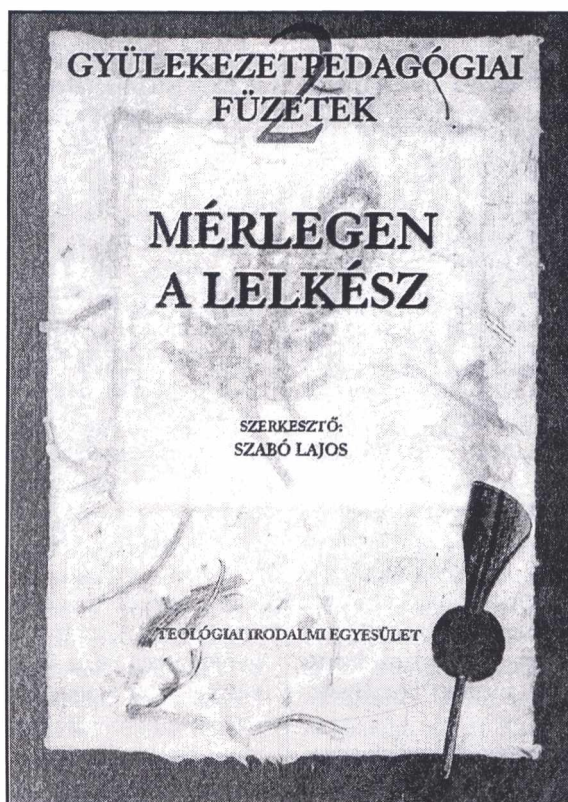
Híd és mérleg

Mérlegen a lelkész. Gyülekezetpedagógiai füzetek. 2. Szerk.: Szabó Lajos.
Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest, 2000. 165 old.

A nyári vizsgaidőszakban Nyíregyházára, a tanárképző főiskolára utaztam, ahol hittanszakosok esetében először került sor diplomavédésre. A pénztárnál számlát kértem a jegyről, s diktáltam a „cég” nevét: Hittudományi Egyetem. A kisaszszony készséggel le is írta: *hittudományi egyetem*... Természetesen nem reklamáltam. Elsősorban nem azért, hogy torlódást ne okozzak, hanem a megfogalmazás bája miatt. Nem is rossz, gondoltam. A lelkészképzés feladata ugyanis éppen az, hogy hidat verjünk ember és ember, valamint teológia és tudomány, elmélet és gyakorlat közé. (Hiszem, hogy az Isten és ember közötti hidat maga az Úristen építi, aminek jele, hogy Jézus az igazi Pontifex.)

Jelentem: a szó legjobb értelmében vett *híd-tudomány* jegyében újabb kiadványt jelentetett meg a mind izmosabb Teológiai Irodalmi Egyesület, a Gyülekezetpedagógiai Füzetek második köteteként.

A kiadvány egyrészt nemzedékek között képez hidat: a néhány éve végzett lelkészek (pl. Gregersen-Labossa György vagy Polgárdi Sándor) éppúgy megszólalnak benne, mint hosszú évtizedek tapasztalatával rendelkezők (pl. Benczúr László és Bohus Imre). Az ökumenikus hidat az jelenti, hogy evangélikus szerzők mellett olvashatjuk a református Fekete Károly, a római katolikus Kránitz Mihály vagy Lukács László, sőt a zsidó rabbi Schöner Alfréd tanulmányát is. A teológia és a társtudományok, valamint a felsőoktatás közötti hidat az jelenti, hogy a kötet tartalmazza a szociológus Tomka Miklós, az orvosprofesszor Réthelyi Miklós, vagy a helyettes államtitkár Kiss Ádám írását. Tekinthejük továbbá a kiadványt az elmélet és a gyakorlat közötti hídnak is, hiszen benne egyrészt ekkleziológiai (Harmati Béla) vagy gyakorlati teológiai (Szabó Lajos) alapvetést kapunk, másrészt hangsúlyozottan szó esik, személyes tapasztalatoktól átítatva, a betegek, vagy éppen a haldoklók közötti lelkigondozói szolgálatról. (Dizseri Tamás, illetve Ribár János tanulmánya.) Nem utolsó sorban az íróasztal és a szószék közé kíván a tanulmánykötet hidat verni, markánsan képviselve azt az álláspontot, hogy a kettő az egyházban összetartozik. Ha egy lelkész csak a szószéken érzi otthon magát, íróasztala mögött nem, az éppoly hiba, mint ha valaki a Teológián csak elméleteket gyárt gyakorlati szempontok nélkül. A hídverő kötet szemmel láthatóan arra akarja bátorítani az ezredforduló lelkészeit – hiszen a könyv nemcsak róluk, hanem nekik is szól –, hogy az íróasztalt és a szószéket egyaránt megbecsüljék és e kettőt szüntelenül kapcsolatban lássák egymás-

sal. E célt jól meghatározza az egyik jól sikerült alcím: Hogyan válik lelkésszé a teológus? – Hogyan marad teológus a lelkész?

A kötet előadásainak jó része a lelkészi hivatásról 2000 márciusában megrendezett tudományos tanácskozássra készült. Az ott elhangzott referátumokat itt újraolvassuk a „scripta manent” öröme töltheti el az olvasót. Önmagában már az is nagyszerű, hogy hosszú, ilyen szempontból sivárabb évtizedek után egyre több publikáció jelenik meg. Ismét személyes leszek. Amikor teológus hallgató voltam, sokszor mondogattuk, hogy egyik vagy másik professzor előadásait szinte azonnal jegyzet, könyv formájában kellene megjelentetni, vagy akkor még reménytelenül ábrándoztunk arról, hogy egy-egy konferencia anyaga nyomtatásban is napvilágot lásson. Minden ellenkező híreszteléssel szemben valom ugyanis, hogy egyházunk az elmúlt rendszerben is rengeteg

szellemi értéket fel tudott mutatni, a kontraszelekció jegyében azonban általában nem ezek kerültek nyomtatásra. Mennyi nagyszerű szó szállt el az évtizedek alatt! Sok idős lelkész testvér mondhatja el Babits bibliai metaforájával: „Ami betűt ágam írt a porba, / a tavasz sárvize elsodorja.” (*Ősz és tavasz között*)... Ma már sorra jelennek meg a kötetek, az egyház jelen lehet a nyilvánosságban – a kínzó kérdés azonban az, hogy ezek a közlések eljutnak-e a címzettekhez. Nemcsak a most bemutatandó kiadványról, hanem szinte valamennyi egyházi médiumról beszélek. Hallgatják-e, nézik-e elegendően az egyházi rádió- és TV-műsorokat? Eljutnak-e folyóirataink a címzettekhez? Forgatják-e lelkészek és teológusok a különféle egyházi kiadványokat?

A Gyülekezetpedagógiai Füzetek szemmel láthatóan azzal az igénnyel készülnek, hogy – a kezdő metaforára visszatérve – hidat verjenek szerzők (és szerkesztők), valamint olvasók között. Ezt a célt szolgálja az a nagyon gyakorlatias megoldás, hogy a kötetekben mindig található egy olyan betétlap, amely segíti a kiadvány használatát, tudatos feldolgozását. Hallani arról, hogy a *Civil kontroll* vagy *társszolgálat* című első kötetet számos gyülekezeti presbitériumban dolgozták fel ilyen módon. Joggal lehet remélni, hogy a mostani, második kötetet lelkészi munkaközösségekben vagy teológiai hallgatók között hasonló módon fogják sokan áttanulmányozni. Szívem szerint a Teológiára jelentkező számára is kötelező olvasmánnyá tenném ezt a kiadványt, hiszen már e döntő jelentőségű pályaválasztás idején szembesülni kell a hivatás itt megfogalmazott kérdéseivel.

A kötet aktualitását jelenti az a tény is, hogy most folyik az áttérés a tizenkét szemeszteres lelkészképzésre. Ha majd a 6. évet az a lelkület határozza meg, amit e kiadvány képvisel, akkor emberileg jó reménységgel tekinthetünk a jövő lelkészeire.

A kötet alapjául szolgáló teológiai konferencián nem hangzott el, ezért az olvasó számára különös örömet jelent Muntag Andor tanulmánya, amely Luthernek a lelkési hivatással kapcsolatos gondolatait foglalja össze. A lendületes írás abban a tételben foglalható össze, hogy a reformátor rendszerében és gyakorlatában mindig a legszorosabban összetarozott a teológia, a tiszta tanítás és az igehirdetés. A szerző a lutheri iratokból vett bőséges szemelvényekkel igazolja ezt a tézist.

Hasonlóképpen hozzászól a konferencia amúgy is magas színvonalához az a néhány tanulmány, amely szóbeli előadás-ként nem hangzott el. Ezek fő erénye a személyesség. Különösen megragadó, amikor idősebb, immár nyugdíjas lelkészek vallanak pályájukról, örömeikről és gondjaikról. A rendkívül gazdag anyagból nehéz bármit is kiemelni, de talán valamenynyival vallomás alaphangját érzékelteti id. Hafenscher Károly néhány gondolata: „Számomra az egyház élete a teológia laboratóriuma és a teológia mindig az egyház tudománya. Magyar viszonyok között elképzelhetetlen luxusnak tartom az egyháztól független teológiát. Boldog vagyok, hogy a legkülönbözőbb beosztásban és szolgálati területen (...) teológus maradhattam. A teológus lét nem függ beosztástól, hanem mentalitás és lelkület, érdeklődési kör és állandó tanulási vágy kérdése. Visszatekintve az elmúlt fél évszázadra, egyikünk élete sem úgy alakult, ahogy megálmodta, de nemcsak panaszra van okunk, hanem hálaadásra is.” Ezúton is a teológiai hallgatók és a fiatal lelkészek figyelmébe és szeretetébe ajánljuk azokat az idősebb szolgálatásokat, akikről csendes, meghitt beszélgetésekben oly sokat lehet tanulni!

Szabó Lajos „Quo vadis, teológiai képzés?” című előadása a címnek megfelelően a program-meghatározás szándékával íródott. Szemléletes képet használ: az „iskolapad” – az egyetemi oktató tevékenység – alakuljon át „műhely munkapadjává”. Amennyiben ez megvalósul, mégpedig a szellemi, intellektuális igények leszállítása nélkül, akkor reális esély mutatkozik arra, hogy az íróasztal és a szószék fent említett kívánatos egysége megvalósuljon. Erre azonban csak feltétlen őszinteséggel lehet eljutni. A helyzet reális elemzéséből adódik, hogy a szerző ennek az őszinteségnek a jegyében szól egyebek mellett a túlzott elvárásoktól, valamint a lelkészek ún. produkciós kényszeréről.

Itt említem meg, hogy a könyv végén olvasható imádságok, meditatív szövegek kitűnő lehetőséget kínálnak minden lelkész tükörbe tekintésére, önvizsgálatára. A magunk vagy a mások által ránk rakott álarcos szerepektől csak így tudunk megszabadulni. Álljon itt néhány idézet ebből az elmélkedésre szánt gyűjteményből: „Bocsásd meg, Urunk, hogy úgy gondolkodunk és úgy cselekszünk, mintha egyedül mi lennénk elkötelezett és hűséges követőid.”; „Add, hogy mindig legyen türelmem hallgatni, és ne fojtsam bele a szót a beszélőbe”; „Új kereteket kellene találnunk: kisebbeket, mozgékonyabbakat, élőbbeket, ám jobban bízunk erős szervezetekben, mint Benned.”; „Segíts a szabad emberek méltóságával élnünk: felelősen, szelíden, mások hasznára.”

Ma a lelkési szolgálatba állók jelentős része nő. Ez is indokolja, hogy – itt is az említett őszinteség jegyében – előadás születessen a lelkésznők sajátos kérdéseiről. Baranya né Rohn Erzsébet a hasznos történeti áttekintés után – amely mind a magyar, mind a nemzetközi helyzetet felvázolta –

személyes hangú vallomással közelítette meg a kérdést. A sokfelé megtapasztalható két szélsőséges típust egyaránt elutasítja: egyik a férfias, örökké bizonyítani akaró papnő, másik a férje mellett árnyékként élő, gyakorlatilag papné-lelkész. Ezek helyett a nőiségből ebben a szolgálatban is megvalósítható erényekre utal. Ide tartozik a család megbecsülése, összetartása. Férfinak és nőnek, püspöknek és teológiai hallgatónak egyaránt fel kell figyelnie az előadásban megrajzolt, igencsak életből vett képre: „Síró gyerekekkel a karonkon beszélünk a gyászolókkal, és örülünk a gyülekezet megértő szeretetének, ahogy mosolyogva fogadja, hogy a vasárnapi istentiszteleten gyermekünk a prédikáció alatt rángatja a Luther-kabátunkat, és közben szüntelenül kérdezi: Anya, mikor hagyod már abba? Nem csak nekünk kellemetlen és idegőrlő ez, nagyon rossz a gyerekeknek is.” A valós problémák ilyen életszerű felvetése segíthet a megoldás közös megtalálásában is.

A lelkési pálya és az életvezetés kapcsolatának ilyen gyakorlati kérdéseit immár mindkét nemre való tekintettel, igen eredeti módon közelítette meg Réthelyi Miklós professzor. Tézise abban foglalható össze, hogy az egészséges életvezetéshez a lelkészek esetében is elválaszthatatlanul hozzátartozik az értelmiségi lét és tudat. Következésképpen a teológiai képzés sem csupán szakképzés, hanem értelmiségi képzés is kell, hogy legyen. Megközelítésének újszerűségét elsősorban az jelenti, hogy – amerikai felmérések nyomán – összekapcsolja a lelkési munka hatékonyságát és a lekipásztor elégedettségét. A lelkész, tetszik, nem tetszik, menedzseri feladatokat is betölt, s ennek konzekvenciáit le kell vonni a célkitűzések, az ellenőrzések, a motiváció és az igazgatás terén. Ebben az összefüggésben négy alapsémát lehet megkülönböztetni. A szintetizáló típus magas szakmai és szervezői elkötelezettséggel rendelkezik; az idealista típus viszont magas szakmai és alacsony szervezői elkötelezettséggel. A szervező típus esetében a szakmai igény alacsony, a szervezői elkötelezettség nagy, végül pedig az ún. gondnok típusnál mindkettő alacsony. A tanulmánykötet címének megfelelően rá kell lépünk erre a mérlegre, megvizsgálva önmagunkat, felkészültségünket és szolgálatunkat.

Az egyszerűségében is tetszetős kiállítású könyvecske, címének megfelelően, mérlegre helyezi tehát a lelkészt. Érdekes a magyar nyelv. A „mérlegel” szó egyrészt azt jelenti, hogy felmér, töpreng, tűnődik, elmélkedik, megfontol. Kétségtelenül szükség van erre, talán már a kezdet kezdetén, hogy ki-kij tudja, mit vállal. Van a szónak azonban egy képies jelentése is, amelyet egyebek mellett a sportok világából ismerünk. A ringbe szálló boxoló vagy a küzdőterre lépő súlyemelő, birkózó kötelezett a mérlegelésre. Itt határozzák meg, hogy ki-kij melyik súlycsoportban versenyezhet. A lelkési szolgálatról szóló tanulmányok olvasása során mi magunk is megmérhetünk. Ennek nyomán önkritikus kérdéseket kell feltennünk magunknak. Nem találtatunk-e könnyűnek? Teológiai téren nem a papírsúlyúak között húzzuk-e meg magunkat? Szolgálatkészségben nem a pehelysúlyúak között vagyunk-e? Értelmiségiek között nem találtatunk-e légsúlyúaknak? Nem kerültünk-e – kariervágyunk, vagy éppen visszاسzorítottságunk miatt – alkattunknak nem megfelelő súlycsoportba? Mert ha igen, akkor még van lehetőség súlycsoport-módosításra.

Annak érdekében, hogy a lelkési karon belül – szolgálatársak között – ne egymást méregezzük, hanem Isten bennünket megvizsgáló magatartását lássuk, segíthet a könyv Péld 16,11-ből vett mottójának komolyan vétele: „Az Úr az igaz mérleg és mérőserpenyő.”

Esperesi székfoglaló

Kelet-Békési Egyházmegye

A magyar millennium évében nem lehet felejtenünk történelmünket, bennünket kétezer év keresztyénsége és ezeréves történelmünk kötelez. A magyarság nem csak jelző rajtunk, hiszen akkor ér valamit, ha áthat bennünket. Ezeréves igazságát és erejét nem lehet gyengíteni. A magyarság *vér*, mely Pusztaszertől csorog és lüktet át minden magyar szíven, mint örök folyó. A magyarság *föld* is, vérrel, könnyel áztatott föld, amely kenyeret ad, s ahogy a költő mondja, bölcsőfát termel, s egykor mindannyian ölébe hullunk átálmodni a nagy éjszakát. A magyarság *történelem* is, nyelv, alkotmány, művelődés, mely sokszínűségével, tradícióival, itt a Kelet-Békési Evangélikus Egyházmegyéinkben szlovák- és németajkú testvéreinkkel, gyülekezeteinkkel erősíti a nemzet testét. Legyen a magyarság *ihletés* és *kötelezés*. Legyen újra lelki és krisztusi ez a nép, hiszen egyedül ő lehet a példa, az út, a cél. Legyen Krisztus a fórumon, a családokban, a szívekben. Krisztus mint szolgálat, mint megváltó Úr az életünk felett. Nagy dolgok nem hirtelen támadnak, hanem hosszú idő, olykor századok kellenek. Nem azt szeretném, hogy máról holnapra csodát műveljünk, hanem azt, hogy amit századok építenek, abban mi is segíthessünk. Isten lelke tegyen, formáljon alkalmassá erre, hogy szívünkkel, érzéseinkkel, gyermekálmainkkal és öregkori áldásunkkal is őt szolgáljuk.

Járhatok elől abban, hogy Krisztust teszem Urára életem, s családom felett. Megfoghatom azok kezét, akik szintén megteszik ezt: ha jobban mint én, azért, hogy engem emeljenek, ha gyöngébben mint én, azért, hogy Krisztushoz vezethessem őket. Mert néki, a Krisztusnak növekednie kell, nekem pedig alább szállanom. Mi csak hírvivők vagyunk, akik eltűnnek, amikor megérkezik a Király. Nagy Sándor, minden idők leghatalmasabb uralkodója, meglátogatta a hordójában ülő cinikus bölcsőt, Diogenészt, és azt mondta neki: kívánj, ami akarsz, és én megadom neked! Diogenész azt felelte: állj félre a hordóm elől, hogy a nap süssön rám. Jaj annak a lelki vezetőnek, aki a maga személyének földi nagyságával eltakarja az ember lelkét kereső égi napot, Krisztus arcát!

Esperesi szolgálatomat, s mindannyiunk szolgálatát az teszi értékké, hogy mennyire nő általa a Krisztus, a mi megüresedésünk és alábszállásunk által. Önthet valaki aranyhegyeket, a szegénység és nyomor megtölthetetlen völgyeibe, teleépítheti alkotásokkal a földet, amelyeken márványtáblák a nevét hirdetik, ezáltal sem a világ nem lesz szebb, sem a nyomorúság el nem fogy. De ha a saját életéből egy-egy szelíd szót, néma kéz-

szorítást tud adni annak, akinek ezáltal a Krisztus növekszik, akkor betölti hivatását.

Így szeretném a szívemen hordozni mindannyiunkat, Istennek itt élő népét, gyülekezeteinket, oktatási és szeretetintézményeinket, egész anyaszentegyházunkat, egyházi és világi többségeit.

S mindennekfelett hordozom a Krisztus nevét, mert nem adott más név a mi megtartatásunkra. Ő a mi igazságunk, ha őt hittel átkaroljuk, érte bocsánatot nyerve, benne igaznak lát és igazakul fogad el az Isten. Nincs más méltóság, nincs más érdem, nincs más dicsőség, csak amit ő ad nekünk ingyen kegyeleméből. De ez elég égen és földön. Hordozzuk őt így a szívünkben, s mindenütt neki szolgálhatunk: iroda, tanácsterem, iskola, szeretetotthon, piac, mind-mind a szentek szentjévé válik, ha magunkat Istennek ott eszközül adjuk, hogy szeretete, áldása és békessége áradjon át rajtunk. Oly sokszor tapasztalhattam már, hogy valóban igaz Jézus szava: „Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek”. Legyen békességünk befelé és kifelé, belül a szívben és kinn egymás között. Ahogy Pál mondja: „Krisztus békessége uralkodjék a ti szívetekben!” Ugye ahhoz, hogy békétlenség, harc, viszály legyen, nem kell két ember, akik veszekednek. Egyedül magamban egy szobában rettenetes harcok dülhetnek bennem, mert a félelem, a féltékenység, a hiúság, a megbántottság érzése, a gyűlölködő gondolatok azok, amelyek belülről tesznek valakit békétlenné. Hiába van a békés környezet, békétlen marad mindaddig, amíg a Krisztus békéje el nem uralkodik ezeken az indulatokon. Tehát uralkodik, s nem csak meghúzódik valahol a lélek kicsi zugában. Amilyen mértékben valóság számunkra, hogy Isten békessége van bennünk, olyan mértékben lesz ugyanez a békesség körülöttünk. S mi tudjuk azt, hogy ez a teremtet világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. Sóvárogva vár ez a világ olyan embereket, akik irányt mutatnak, az erkölcsi zűrzavarból kivezető utat, a békesség útját. Segíteni kész, megbízható, emberséges, tiszta szívű, tiszta kezű és tiszta tekintetű, igaz embereket vár. Akik nem a maguk emberi erőlködéséből, nagyot akarásából adnak, hanem abból, amit felülről kaptak, s Krisztus Lelkének az erejével enyhítik az emberi élet milliónyi nyomorúságát, s az Istennel való együttlét boldog közösségéből hozzák magukon a menny derűjét, örömét, a szolgáló szeretet tüzeit. Ebben a szolgálatban áldjon és erősítsen meg bennünket az Isten!

Bencze András

Esperesi székfoglaló

Fejér-Komáromi Egyházmegye

Szolgálatom jelmondatául az Efezusi levél egyik gondolatát állítom magam és az egyházmegye elé: „megőrizni a Lélek egységét a békesség kötelékével”.

Mindenek előtt szeretném kifejezni azt az egységet, amelybe a Teremtő és Gondviselő állított.

- Egységben tudom magamat szüleimmel és testvéreimmel,

azzal a családdal, amely szeretettel körülvett, fölnevelt és formált. Szeretném továbbvinni azt a józan, elkötelezett Krisztus-szeretetet, amelyet szüleim és testvéreim körében tapasztaltam. Szeretném továbbvinni azt a nyitottságot, befogadó szeretetet, amelyet otthon láttam és kaptam. Köszönöm családomat Istennek.

• Egységben tudom magamat azokkal, akikről hivatásomat kaptam: a főtí kántorképző Kis János vezetésével, a kelenföldi ifjúsági kör és annak vezetői: dr. Gadó Pál, dr. Széchei Béla, Donáth László meghatározták gondolkodásomat és hitemet. Köszönöm őket Istennek.

• Egységben tudom magamat mostani családommal. Felelősségem és gyermekeim, akik nemcsak a fészkelemeget biztosítják, a zugot, ahová visszahúzódhatom, hanem akik együtt szolgálnak velem, és szolgálataim első – talán leghitelesebb – viszszejelzői. Köszönöm őket Istennek.

• Egységben tudom magam azzal a gyülekezettel, amelyben élek. Ahol újra és újra szembesülök azzal, hogy az egység nem egyformaság, hanem a közös elhivatás bizonyossága. Olyan jó magam mögött tudni egy imádkozó közösséget. Köszönöm őket Istennek.

• Egységben tudom magam elődeimmel. Labossa Lajos esperes úr szolgálata egybeesik ittlétem idejével. Kezdetől fogva tapasztalom, hogy ugyanaz a józan, elkötelezett, Krisztusközpontú hit mozgatja őt is, mint amit szüleimtől tanultam. Ezért atyai tisztelettel szeretem őt. Szeretnék én is ugyanazzal a hívvel, szent buzgalommal bizonyosságot tenni Jézusról igehirdetéssel és az egyházmegye összehangolásában. Köszönöm őt Istennek.

Másodszor szeretnék előre tekinteni.

„megőrizni a Lélek egységét a békesség kötelékével”

• Hiszem, hogy a Szentlélek azáltal, hogy Jézus Krisztus iránt bizalmat ébreszt a szívünkben, közösségbe, egységbe állít bennünket. Ez a közösség, az egyház közössége megjelenik a világban, láthatóvá válik. A gyülekezet ez a látható közösség. Azok közössége, akik Isten ígéjére figyelnek, akik Jézus Krisztusra mint pásztorokra hallgatnak. Az egyházmegyének mint adminisztratív egységnek célja, hivatása, hogy a gyülekezetek igehirdető szolgálatát megerősítse, hogy figyeljen arra, hogy senki, egyetlen település se maradjon evangéliumi pásztorlás nélkül. Az egyházmegye egysége tehát adatott a Jézus Krisztusba vetett hit által.

• Látom a széthúzó erőket is. Ideológiák és politikai irányzatok szétválasztó vonalainál, egyházipolitikai ütközőpontok-

nál, kegyességi irányzatok vízválasztóinál ott húzódnak a repedések az egyházban is. Amit sziklaszilárd egységnek gondolnánk, bizony, sok helyen mállik, morzsolódik.

Ezért amellett, hogy adottság az egység Krisztusban, feladat is: „megőrizni a Lélek egységét a békesség kötelékével”.

• A békesség nem nyugalmi állapot. A békesség az, amikor minden a helyén van. Ezért a békesség addig mozgást, esetenként heves mozgást jelent, amíg minden helyre nem kerül. A békességnek elválaszthatatlan társa az igazság és az egyenesség. Így történhet meg, hogy a békesség olykor ütközést is jelenthet.

• Ha az ütközést nem vállaljuk az egyházmegyében, ha a békességben élünk, elveszítjük az esélyt az egységre, elveszítjük életképességünket és hitelességünket.

Az igazság kimondása viszont azzal a veszéllyel jár, hogy saját igazságomat hordozom csupán, csak növelem a repedéseket.

Krisztus igazsága, az egymás büntherének hordozását is vállaló igazság, a Krisztustól, tehát kívülről kapott igazság az, amivel az egyház egysége megőrizhető. Az így megőrzött egység egyben az egyház létjogosultságát és hitelességét is adja.

Harmadszor szeretnék a jelenről beszélni.

„megőrizni a Lélek egységét a békesség kötelékével”.

Szeretném megköszönni a gyülekezeteknek azt a bizalmat, amellyel erre a hivatalra választottak. A jelmondatban vállalt feladat, s mindaz, ami az egyházmegye összefogásához szükséges, számomra túlszárnyal. Az egység az egy akaratot, az egy célra törekvést, az egy elhivatást jelenti. Szeretném kérni tehát a gyülekezeteket, a gyülekezeti felügyelőket és lelkészeket, az egyházmegye tisztségviselőit, hogy álljanak be a szolgálatba. Nem azt kérem, hogy segítsék a mi szolgálatunkat, hiszen abban talán érezhetné valaki, én teljesen és mindig ismerem a problémákat és megoldásaikat. Tehát azt kérem, hogy együtt szolgáljunk az Urat. Mindenki találja meg a maga szolgálati területét, mindenki vállalja fel a maga tisztségét, senki ne hallgassa el tanácsát, kritikáját, biztató szavát, aki ebben az egyházmegyében Krisztus ügyét tartja elsődlegesnek. Adja nekünk Isten Szentlelkét, hogy a Lélek egysége meglátszódjék rajtunk, és mindenütt dicsőítsék értünk az Urat!

Szemerei János

Esperesi székfoglaló*

Somogy-Zalai Egyházmegye

„...ne feledd el mennyi jót tett veled!”
(103. zsoltár 2. vers)

Ez az igeveres régóta kísért, ez volt konfirmációmon az áldó ígém is. Nem szeretnék továbbra sem megfélemedezni róla.

Az ember nagyon feledékeny

– Felneve elfelejti, hogy ő is volt gyermek...

– A házasságban élve elfelejti, hogyan kezdődött. Nem látja már annyira társa értékeit, ami a kapcsolat indulásakor még oly fontos volt számára...

– Vezetőként elfelejti, hogy ő is volt beosztott, és hogy miként gondolkodott akkor a jó vezetőről...

– Hívőként hajlamos elfelejteni, hogy az Isten honnan emelte ki, és hogy naponta az ő kegyelme tartja...

Ne feledd el!...

Pál apostol belső motorja a damaszkuszi úton átélte élmény volt. Az általa halottnak hitt és üldözött, de mégis élő Jézus megjelent neki. Jézus azonban nem állt bosszút rajta, amikor utolérte, hanem kegyelmesen szolgálatába hívta.

Ezt az élményt Pál apostol nem tudta elfelejteni.

A megtapasztalt jó, a kegyelem üzte, hajtotta az akkor ismert világ egyik végéből a másikba, embertől emberig, közösségtől közösségig.

* Megjelent a Kapernaum című egyházmegyei lap nyári számában

Nem szeretném elfelejteni azt a sok jót, amit eddig kaptam

A nagy családot, amelyben felnőhettem...

A keresésben otthon adó ifjúsági csoportokat, a hántai táborokat...

A hiteles életű embereket – lelkészeket –, akiket megismerhettem, akiktől olyan sok szeretetet, tanácsot, bátorítást, útmutatást kaptam és kapok.

Hálás vagyok azért, hogy Fejér-Komáromban és itt Somogy-Zalában is jó esperesek mellett voltam. Szeretnék méltó utódjuk lenni.

Hálás vagyok a gyülekezetekért, amelyekben szolgálhattam és szolgálhatok, a mellettem álló segítőkért és munkatársakért, az értem imádkozókért.

Hálás vagyok családomért. Hogy szeretetben és megértésben, boldogan élhetünk. Feleségemért, akitől biztos támaszt, rengeteg háttérsegítséget kapok.

Nem szeretném soha elfelejteni az említett és nem említett sok jót...

Nem szeretném elfelejteni azt sem, ami esperesként lesz a feladatom

Nem szeretném elfelejteni, hogy az egyházmegye és az esperesi szolgálat nem cél, hanem eszköz.

Nem szeretném elfelejteni, hogy az egyházban minden programnak és rendezvénynek, minden intézkedésnek és szabálynak a ráknbizottak javát, üdvösségét kell szolgálnia.

Esperesi szolgálatom három legfontosabb területét a következőkben látom: A bizalom építése, a tisztaság munkálása és a hatékony munka segítése.

1. A bizalom építése

A világban bizalmi válság van.

Bizalmi válság gyökere az ember és az Isten megromlott (megszakadt) kapcsolatánál kezdődik.

Az egyházra bízott örömhír arról szól, hogy Isten kezeli ezt a válságot. Jézus Krisztusban megbékéltette magával a világot. A megváltás lényege, hogy a bizalmatlan, hitetlen embert meg akarja győzni arról, hogy ő más, mint amilyennek a bizalmatlan ember képzei. Meg akar győzni, bizalmat akar ébreszteni bennünk. Ezért a legdrágábbat, életét adja.

Az egyházban ennek az örömhírnak, Isten béke-akaratának és békét teremtő hatalmának kell az első helyre kerülnie.

A bizalmi válság megfertőzte az emberek egymás közötti kapcsolatát is.

A bizalmatlanság jelen van

- a generációk között,
- a legszorosabb emberi kapcsolatokban, a házasságban, a családban,
- a nagyobb családban, az egyházunkban, gyülekezeteinkben is.

A bizalmatlanság éket ver az emberi közösségek közé is.

Jelen van

- a megosztott kereszténység felekezetei között,
- a különböző nézetű csoportok, pártok között,
- a társadalom különböző rétegei között,
- a nemzetiségek, etnikumok között.

Tudom, és nem szeretném elfelejteni, hogy a békéltetés szolgálata, a bizalom építése napi feladatom lesz.

2. Tisztaságért munkálkodni

A bibliai időkben a papok vizsgálták meg a gyógyultakat, tiszták-e annyira, hogy visszamehessenek az egészségesek közé.

A bennünket körülvevő világban óriási hiánycikk a tisztaság. A közélet, a nyelv romlása, a természet rombolása a szemünk előtt megy végbe.

Az egyháznak ezen a területen is fontos küldetése, közszolgálata van. Nem az a feladata, mint az ÁNTSZ-nek, amely a külső tisztaságot igyekszik megteremteni, számon kérni. Az egyháznak a belülről induló tisztulás munkálása a feladata.

Az egyház kincse a bűnbocsánat örömhíre. Isten nagyvonalúan megbocsát nekünk Jézusért, elengedve tartozásunkat. Az ő példáját követve bocsáthatjuk meg a minket ért sérelmeket. A bibliai gonosz szolga nem tanult ura nagyvonalú szeretetéből.

Ne felejtset el, mennyi jót tett veled...

A bocsánat kérésén és adásán keresztül meggyógyul a megsebzett szív, helyreállhat a megromlott kapcsolat.

Az egyházban alapkövetelmény a tisztaság, hiszen ez adja meg szavunk hitelét.

Legyen tiszta...

- a templom, a gyülekezeti ház, ahova embereket várunk,
- a beszédünk és a tanításunk, hogy a ráknbizottak megérthessék az Isten üzenetét,
- az életünk erkölcsileg, anyagilag, emberileg.

Legyenek tiszták és átláthatók

- a szándékaink,
- a szabályok, amelyek szerint közösségeink működnek, hogy a félreértések ne mérgezzék meg kapcsolatainkat.

3. Hatékonyság segítése

Nem azért szólok a hatékonyságról, mert divatba jött, hanem mert az egyházban létszükséglet a lehetőségek lehető legjobb kihasználása. Az aratnivaló sok, a munkás kevés – mondja Jézus. Sokkal több a munka, mint az erőnk.

Lelkészként belülről tudom, hogy milyen sok a feladat, mennyi munka, mennyi teher nyomja egy-egy lelkész vállát. Segítenünk kell egymást abban, hogy okosan dolgozzunk!

– Amit lehet, egyszerűsíteni kell.

– A munka megkönnyítésére be kell vonni a modern technikai eszközöket. Erre már szervezett program van. Segítenünk kell egymást a technikai eszközök bölcs felhasználásában.

– A hatékonysághoz fegyelem is kell. Meg kell becsülnünk egymást és egymás munkáját!

– Egyházmegyei alkalmainkat jobban ki kell használni. Komolyabb előkészülettel, szervezéssel többeket gazdagíthatunk alkalmaink.

– Erőnk és teljesítőképességünk határán roskadozva fel kell fedoznunk, hogy komoly tartalékok vannak segítő szándékú gyülekezeti tagjainkban.

Sokan nagyon szívesen segítenek, ha megkérjük őket.

Feladatunk, hogy a ráknbizott értékekkel, talentumokkal a lehető legjobban gazdálkodjunk.

Nem szeretném elfelejteni. Ha mégis elfelejteném, kérek titeket, akik most itt vagytok és hallottátok, amit elmondtam, emlékeztessetek rá!

Ugyanakkor kérem segítségeket, támogatásokat és imádságaitokat is!

Biczó Ferenc

1914-2000

Valóban, a 20. században itt evangélikus lelkésznek lenni és a szolgálatot hűségesen elvégezni: küldetés. Lelkésztestvérünk is így értette szolgálatát, amit csak a tanítványoknak adott „mennyei erővel” felruházva tudott elvégezni. Élete üdvözítő Urunk szavainak igazolása volt: szenvedés, háborúság, nyomorúság, megaláztatás – és mégis öröm, Jézusért való boldogságos háborgatás.

Szentgotthárdon született. Ősei őrségiek, az ősi magyar tájról valók. Érettségi után Isten a soproni teológiai fakultásra hívta. Lelkesszé szentelése után mint segédlelkész a bábolnai gyülekezetben szolgált. Itt ismerkedett meg feleségével. Két évig szolgált a bábolnai protestáns templom gyülekezetében. Teológiai tanulmányainak folytatására „magánúton” az erlangeni egyetemre ment. Hogy tanulmányait folytathassa, Nürnberg és Erlangen közelében gyári munkás is volt. Itt érte meg a világháború kitörését. Németországból hazatérve a szombathelyi gyülekezetben szolgált segédlelkészként. Közben egy hónapig soproni káplán is volt. 1941-től 1943-ig az egyházkerület püspöke a bécsi döntés által hazánkban visszaadott mura-közi Bodóhegyre, majd Nagytótlakra küldte missziói munkára. Innen utóbb „az egyházi érdek” Kaposvárra irányította. Feleségével, Tóth Borbálával itt kötöttek házasságot 1943 karácsonya előtt.

Nem egészen két évi kaposvári kápláni szolgálat után az egyházkerület püspöke újból a Mura-vidékre – utóbb jugoszláviai, ma horvátországi – Tótkeresztúrra küldte, ahol a II. világháború utolsó két évében volt az ottani magyar-vend missziói gyülekezet pásztor. A háború végi összeomlás itteni szolgálatát rombadöntötte. A szerb partizánok kegyetlenül kiutasították az országból, elzavarták szolgálati őrhelyéről. Mindenüket elvesztve, néhány hetes kisfiukkal menekülve, a nacionalista erőszak elől jöttek haza Magyarországra. („Veszedelembe elenség között...”) A háború befejezése után a menekülés miatt üresen maradt nagygeresdi parókiaán húzta meg magát a kis család. Helyettesítette a gyülekezet lelkészét, amíg az hazatérve visszafoglalta helyét. Hová, merre menjen most? Ekkor az uraiújfalui gyülekezet zsédenyi filiájában kapott hajlékot és szolgálati területet. 1945-től 1948-ig szolgált a kis gyülekezetben megbecsülve, békességgel. Itt született második fiúgyermekük. 1946-47-ben a németek kitelepítése miatt üresen maradt a levéli gyülekezet paplakja, és az erősen megfogyott gyülekezet fogadta be a sok szenvedésen, viszontagságon átment papi családot. Örömmel írja testvérünk visszaemlékezésében, hogy Levélen már mint megválasztott rendes lelkész szolgált 1948-tól 1953 nyaráig. Itt sem szolgálhatott azonban teljes idejével a gyülekezet építésén, mert hogy tisztességgel el tudja tartani családját, kénytelen volt a mosonmagyaróvári Kühnegyárba járni dolgozni. (Pál apostoli sors!)

Ezután Rábcakapin szolgált nyugdíjbamenetelig, 1980-ig, amikor is felesége betegsége miatt kérte nyugdíjazását. Közben, rábcakapi szolgálata idején az erősen megfogyatkozott és pásztor nélkülivé vált tárnokréti gyülekezet szolgálatát is át kellett vennie. Fájdalom, hogy a valamikori virágzó rábaközi,

tóközi evangélikus gyülekezetek egymás után elfogytak. Papjuk csak temetett, temetett és csak ritkán keresztelt. Rábcakapin született Katalin leányuk és negyedik gyermekük, Csaba. A családi öröm mellé Mennyei Ura és Gazdája a rábcakapi és tárnokréti templomaink renoválása mellett megbízta a rábcakapi új paplak felépítésével is. Hatalmas „istentiszteleti szolgálata” volt ez akkor.

Gyülekezeti szolgálata mellett teológiai stúdiumokba is elmélyült. Az egyházmegyében pedig számvevőszéki elnöki munkájában gondozta és ellenőrizte az egyházmegye gyülekezeteinek háztartását.

Nemcsak meggyőződéssel hirdetett, tiszta igével táplálta a reábizottakat, de a paplak üvegfalai azt is megmutatták, hogy nagy családja gondja mellett apósát és anyósát is milyen szeretettel gondozta és ápolta életük végéig. Áldást osztó, úrvacsorát osztó keze a sok fizikai munkától erőltetett, kerges volt. De szívből nagy szeretettel tört föl az evangélium tiszta élő vize.

Gyermekei Rápcakapiról Sopronba vonzótták. Soproni lakásgondjaiban a rábcakapi méhek jöttek segítségére. A szorgalommal gyűjtött méz árából sikerült otthont teremtenie a Lövérék alján.

Sopronban is Istentől kapott erővel szolgált. Az Úr nem küldte nyugdíjba, még szükség volt szolgálatára. Helyettesített Harkán is, Balfon is. 1981-től '86-ig a nagy gyülekezet pénztárosa is volt. A munka vigasztalást is nyújtott neki, mert alighogy Sopronba költöztek, felesége, 37 évig hű társa meghalt.

Diplomás gyermekei már a maguk útját járták. (Hat unokával és három dédunokával is megajándékozta Isten.) 1988-ban, 74 éves korában másodszor is megnősült. Egy meleg szívű özvegy, „Margit néni” vállalta, hogy Biczó Ferencnek nem kell egyedül élnie, Biczó Ferenc pedig a hat évig tartó késő őszi házasságban vállalta, hogy „Margit néni” se érezze a magány keserűségét. Végül is leányánál kapott még néhány nyugalmas, csendes esztendő.

Ennek a végtelenül szerény embernek két nagy hatalom ellen kellett a maga harcát megharcolnia: az anyagi gondok és a szervezett ateizmus ellen. A hit meggyőződésével hűséges, minőségi szolgálat volt az ő hitvalló ellenállása a kommunista hatalom idején. Azokban az időkben szinte nem is a „a gyülekezet tartotta el papját”, hanem ezek a papok tartották fenn sok áldozattal és nagy hűséggel a gyülekezeteket. Biczó Ferenc élete és szolgálata példa a mai lelkésznemzedék számára, hite pedig mindnyájunk részére követésre méltó.

Temetése Sopronban volt május 29-én Jankovits Béla esperes és a szolgálatban egyik utóda, Tubán József lelkész szolgálatával. Tizenegy lelkésztestvére kísérté el sírházhoz. Kapiak, rétiek, levéliek álltak ott koporsója mellett, hálát adva hűséges papjukért. Kívánságára üdvözítő Urunk keresztfán elmondott imádsága szólt vigasztalásul: „Atyám, a te kezédbe teszem le az én lelkemet!” (Lk 23,46).

Lezárt, küzdelmes élete, megpróbált és sokat szenvedett lelke ott van már az Úr kezében.

Bonnyai Sándor

a családi asztaltól Isten asztalához megérkezett

Tabon született 1915. május 21-én. A bonyhádi evangélikus gimnáziumban érettségizett, majd teológiai tanulmányai elvégzése után Kapi Béla püspök avatta lelkésszé. Utána már 1937-től az EKIE (Evangélikus Keresztény Ifjúsági Egyesület) titkára lett, majd annak kényszerű megszüntetése után két évig, 1951-től Újpesten, majd gyülekezeti lelkészként Ferencvárosban és Kispesten szolgált 1988-ban történt nyugdíjba meneteléig.

1943-ban kötött házasságot Kovács Évával. Három fiúgyermekük született: Zoltán, Balázs és Sándor, akik Jézus Krisztusba vetett hitüket mindmáig megtartották.

Bonnyai Sándor lelkésztestvérem élete és szolgálata elválaszthatatlan az EKIE-től, a KIE evangélikus ágától. Ezen belül is Ágoston Sándor mérnök, fasori presbiter teológiai meglátásai voltak rá a legnagyobb hatással. A harmincas években gyakran hívta közös szolgálatra dr. Kiss Ferenc, Ungár Aladár, Sréter Ferenc, a Magyar Evangéliumi Diákszövetség és nem utolsósorban az EKIE. A közös szolgálatok során a fiatal lelkész egyre jobban kötődött az idősebb testvérhez, „lelki atyjához”.

Amikor az Ágoston Sándor Baráti Kör 1997-ben megjelentette Ágoston „Pénzt vagy életet!” című munkáját (a kiadásért Dr. Bonnyai Zoltán titkár felelős) a bevezetőben írtak egyértelműen édesapja teológiai meggyőződését is tükrözik: „Tanításában – amelyet nem emberektől vett (Gal 1,11-12) – Isten törvényét és kegyelmét a Biblia szellemében ismerve fel, tanította a teremtés törvényének hármasságát (teremtés, formálás, alkotás), az ember személyes bűnbeesését (Ágostai Hitv. II. cikk, Róm 3,23; 5,12). Isten és az ember hármasságát (szellem, lélek, test – pneuma, pszüché, szóma, 1Jn 5,7-8; 1Thessz 5,23), a személyes megváltást, a bűnbánat és megtérés feltételével a bűnök bocsánatát, a Krisztusban való új életet (2Kor 5,17) és az örök élet valóságát, az örökkévaló szellemi világot (Jn 11,25-26; 2Kor 4,17-18). A megromlott emberi természet számára az újonnan születés szükségességét (Jn 3,3-8). A bűn, az ördög felismerésének fontosságát. Isten tiszteletére »Timotheos« állapotra, fiúságra, tanítványságra nevelt.”

Bonnyai Sándor egyházunk élő lelkiismerete volt. Szolgálatára jellemző a próféták sokszor nagyon kemény igehirdetése, mégis ha egyetlen mondatban kellene bemutatnom őt, Lukács-tól idézném azt az igeverset, amit Keresztelő Jánosról mondott: „Sok másra is buzdította őket, és hirdette az evangéliumot a népnek... megintette Heródes negyedes fejedelmet testvére feleségéért, Heródiásért és minden gonosz tettéért” (Lk 3,18-19). Evangéliumot hirdetett, buzdított, megintett egészen személyesen, hogy az ige eltaláljon, a megtérés útján tartson.

Ágostonosnak, gnosztikusnak, fundamentalistának tartották sokan.

Felvetődhet a kérdés: Van-e és hol a helye a 20. századi magyar evangélikus ébredéstörténetben?

Dr. Anne-Marie Kool a Missziológiai tanulmányok III. kötetében, gyökereik alapján három áramlatot különböztet meg:

– Az első a finn körtti ébredés, amelynek fő képviselője nálunk Podmaniczky Pál, valamint Turóczy Zoltán és Zászkaliczky Pál volt.

– A finn laestadiusi ébredési mozgalom komoly hatással volt Csepregi Bélára és Győri Jánosra.

– James R. Stewart angolszász befolyása figyelhető meg Sréter Ferencen.

A felsorolásból kimarad az Ágoston-Bonnyai vonal, ami párhuzamosan, máskor kritikusan jelentkezett a belmissziói palettán, többször egyéni logikával és humorral.

Bonnyai Sándor lelkésztestvérem lelkesen szervezte egyházmegyénként, gyülekezetekben, nyáron sátoráborokban (Szilvássárad, Fonyód-Bélatelep, Szarvaskő...) az ifjúsági konferenciákat. Erre az utolsó lehetőség az 1953 nyarán tartott szilvássárad ifjúsági tábor volt. Ma is hálás vagyok Istennek azért, hogy ezeken az alkalmakon többször én is részt vehettem.

Az EKIE szolgálata a magyar ifjúságnak döntően azt a réteget érte el, amelyik kiesett az egyház és talán a többi evangélizációs mozgalom hatásköréből, vagy a konferenciákon felébredt fiatalok nem kapva meg gyülekezetükben az utógondozást, tagolódtak be – ma így mondanánk – „bázisközösségekbe”.

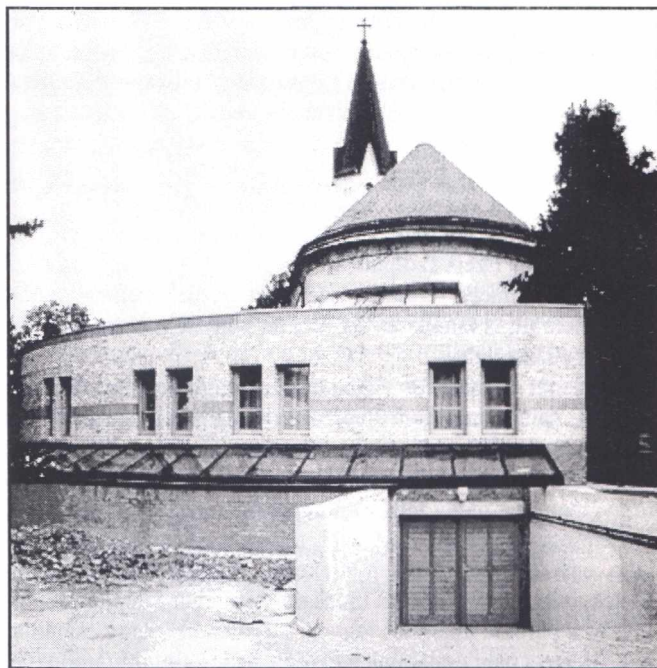
Sanyi bácsi a KIE négyes programja helyett (testi-lelki-szellemi-kulturális munka) az egyes programot képviselte. Ezért is rendelkeztek a hozzá kapcsolódók egyre jobb bibliaismerettel.

A 85 földi év alatt, a felülről kapott erővel végzett pásztoroló szolgálat itt most véget ért. Köszönjük meg Urunknak mi, lelkésztársak is gazdag lelkési szolgálatát.

A gyászjelentésén olvasható igevers: „Mert nincs itt marandó városunk, hanem az jövődöt keressük.” (Zsid 13,14) szépen fejezi ki az ő hitét.

Ő már tudja, éli, milyen az a jövő az atyai házban, amely a halál pillanatában kezdődik, de Istenben véget nem ér.

Mi még úton vagyunk. Áldja meg Urunk földi vándorlásunkat, ahogyan az övét megáldotta.

Kutas Elek

1912-2000

Szomorú szívvel, de élő reménységgel vettem részt feleségemmel együtt Kutas Elek lelkésztestvérem temetésén 2000. március 16-án a Farkasréti temetőben. Számomra ő több volt, mint egy a lelkészársak közül, mert életünk több ponton is találkozott.

Nevével, aláírásával először 1953-ban, első szolgálati helyemen, Celldömölkön „találkoztam”. Volt ott, vagy talán még ma is van egy íróasztal, amelynek a fiókjába a Celldömölkön szolgálatot teljesítő káplánok beírták a nevüket. Az övé is ott volt.

Három esztendő múlva, 1956-ban, amikor a Somogy-Zalai Egyházmegye területén lévő Barlahidára kerültem, személyesen is megismerhettem. Ő volt ugyanis akkor az egyházmegye esperese. Barlahidán megtudtam, hogy szülőfalujában, Sandon töltött „szárazkáplánság” után 3 esztendőt szolgált ebben a göcseji missziói gyülekezetben, ahol évtizedek múltával is nagy szeretettel emlékeztek rá.

Amikor 1964-ben a zalaegerszegi gyülekezet lelkészévé választott, szomszédok lettünk, ezáltal nemcsak térben, de emberileg és szolgatárként is közel kerültünk egymáshoz. Több-ször találkoztunk a zalaistvándi és a zalaegerszegi parókián. A Zalaegerszegi Egyházközség, nagy szórványára való tekintettel, 1965-ben szolgálati Trabantot kapott. Ettől kezdve rendszeresen együtt utaztunk a Gyenesdiáson tartott lelkészértekezletekre. Felejthetetlenek számomra ezek az utak, az úti beszélgetések, amelyekben megvitattuk az előttünk álló feladatokat és lehetőségeket.

Azok számára, akik nem ismerték Kutas Eleket, egy levélből vett idézettel szeretném bemutatni. Barlahidai szolgálata előtt a ceglédi segédlelkésszi állás ügyében levelet váltott az akkori, ot-tani lelkésszel, Wolf Lajossal (később Ordass püspök), aki 1935. december 19-én kelt levelében a következőket írta számára: „hogy magamat is bemutassam, csendes szavú, békességet szerető ember vagyok, az embereket meg tudom becsülni és a munkát szeretem. Körülbelül hasonló információkat kaptam Kolléga úr felől is.” Az információk helytállóak voltak.

Kutas Elek valóban halk szavú volt a beszélgetésekben, ke-reste és munkálta a békességet gyülekezetében és az egyház-megyében. Mint vezető jó szándékú és segítőkész volt.

Megbecsülte azt a népet, a falvakban élőket, akik közül ma-ga is kikerült. Ezért szolgált 40 esztendeig a zalaistvándi kis létszámú, de nagy területen szétszórta gyülekezetben, pedig több lehetőség is kínálkozott számára, hogy továbbmenjen na-gyobb gyülekezetbe.

Munkáját becsülettel végezte az anyagyülekezetben és a filiában, Zalaszentgróton. Vasárnap délutánjait gyakran töltötte ki a nagy kerülővel megvalósítható utazás, vagy a hegyen át, a rövidebb úton történő gyaloglás. De tette ezt hűséggel a for-ró nyárban és a hideg télben fáradhatatlanul.

Feleségével, Pintér Zsófiával, aki kántorként szolgált mel-lette, együtt fáradoztak a gyülekezeti munkában. Sokat küz-döttek azért, hogy a hajdan mocsaras területen felépített temp-lom és a parókia alkalmas legyen a gyülekezet nagy családjá-nak, illetve a papi családnak a befogadására. Együtt fáradoztak azért is, hogy három leányukat magas szinten taníttathassák. Abban az időben sok lelkésznek világi állást is kellett vállal-

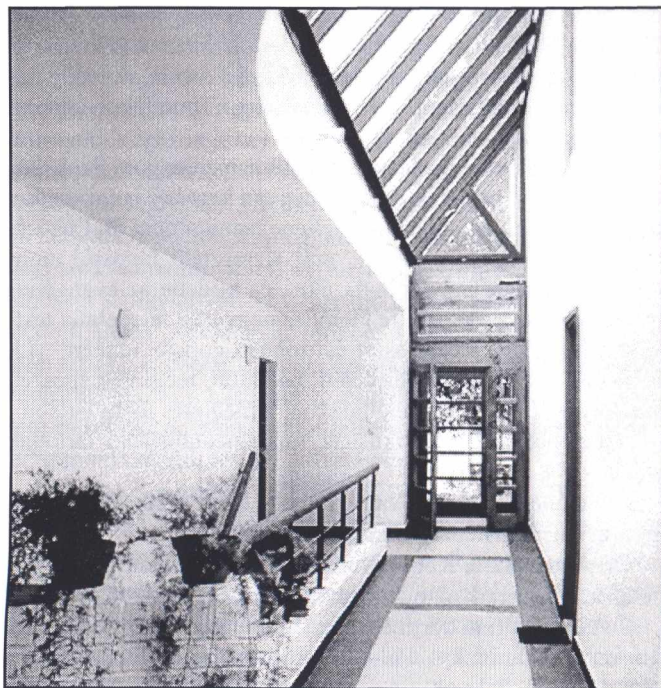
nia, hogy a családfenntartás költségeit előteremtse. Ő olyan munkát választott, ami nem akadályozta a szolgálat pontos és hűséges elvégzésében. Méhészkedett. Munkaszeretetről ta-núskodott az is, hogy nyugdíjasként 10 esztendeig dolgozott a Budai Evangélikus Szeretetotthonban, ha kellett, fizikai, ha kellett, lelki munkát végzett.

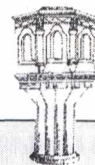
Számomra példaértékű volt az a rendszeret, amit életében és családja életében tapasztaltam. Rendezett külsőjével a Krisztusban rendezett belsőjéről vallott. A rend szeretete tük-röződött hivatali munkájában éppen úgy, mint a szolgálataiban. Ez a rend tette vonzóvá és felejthetlenné a papi házat és a külső környezetét, amelyben élt családjával.

Hitének nagy próbatétele volt elsőszülött leányának 1988-ban bekövetkezett halála. A próbát Krisztus kegyelmével me-gerősödve kiállta. Ezért is tudta Isten nagy ajándékaként elfo-gadni, és élete utolsó szakaszát abban az örömben élni, hogy veje és unokája lelkésként folytatják azt a szolgálatot, amely-re az életét ő is feltette.

Isten áldása volt számára az is, hogy életének utolsó, beteg-séggel megterhelt szakaszában feleségének gondoskodó szere-tete mellett a közelségében élő legfiatalabb leányának nem-csak a gyermeki szeretetét, de orvosi szakértelmét is megta-paszthatta.

Kutas Elek életpályája itt, a földi síkon véget ért. De hisz-szük, hogy az egyház Urának szava reá, a kis létszámú gyüle-kezetben szolgálatot teljesítő szolgájára is érvényes: „Jól van, jó és hű szolgám, a kevésen hű voltál, sokat bízok rád ezután, menj be Urad ünnepi lakomájára!” (Mt 25,21)

Szentháromság ünnepe utáni

12. vasárnap

Mk 10,17-27

Egzegézis – hidverés

– „*odafutott hozzá egy ember*” – Máté így írja: *odament*. Lukács nem részletezi, hogy került Jézus közelébe az a bizonyos előkelő ember. Márk evangélista viszont *futásról* beszél. Valaki itt félretéve méltóságot, illendőséget, a mit szólnak hozzá intő dilemmáját, odafut Jézushoz. Komolyan kell, hogy vegyük ezt az apró részletet, mert úgy hiszem, a kérdező kínzó hiányérzete, feszült várakozása érhető tetten sietős mozdulataiban.

– „*Jó Mester*” – A héber szóhasználatban szokatlan hangzása van ennek a kifejezésnek. Máténál nem is így szerepel, nála a *jó* nem a Mester, hanem a cselekedetek jelzője: Mester, mi *jót* tegyek? Így már inkább ismerősen cseng az Ótestamentumon nevelkedett hallgatónak, akiknek talán egyből Mikeás próféta könyvének szavai jutnak az eszébe: Ember, megmondtam neked, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! (Mik 6,8) Máténál tehát a tettek jósága, a cselekedetek helyessége kerül a kérdés középpontjába. A görög kultúrkörben azonban elfogadott volt a Márk által idézett megszólítás: Jó Mester! Ebben a megszólításban is valamiféle bizalom mutatkozik, amely arra mutat, hogy a Jézushoz közeledő bízik abban, hogy nála valami jót, valami pozitívumot találhat életére, kérdéseire, problémáira nézve. Jézus helyreigazító válasza sem valamely tettek helyes, jó voltáról beszél, hanem arról, hogy a jónak egyetlen mértéke és megtestesítője nem valamely norma, értékrend, hanem maga az Isten.

– „*Tudod a parancsolatokat*” – Nem egy istentelen pogánnyal beszélget itt Jézus, hanem olyan valakivel, aki tájékozott az Isten dolgaiban. Olyan valakivel, aki tudja, mi annak az akarata, aki egyedül jó. Talán azt várná a kérdező, hogy Jézus valami egészen új dolgot mond neki. Valami eddig még nem hallott, különleges, extra utat mutatna. Valami plusz feladatot adna, amire eddig még nem gondolt, amit eddig még soha nem próbált. Valamit, ami esetleg egyszerűbb, de legalábbis izgalmasabb annál, mint amit eddig próbálgatott. De nem! Jézus oda utalja, ahol már eddig is annyit küszködött. Amit talán már unásig gyakorolt ifjúságától fogva. A parancsolatok szem előtt tartására figyelmezteti Jézus, amelyeket mind megtartott, és mégis ott az a bizonytalan hiányérzet. Az űr, a keresés valami maradandó, valami mindenképp között megtartó után.

– „*megszerette*” – Jézus nem kételkedik a férfi szavában. Nem mondja, hogy de hisz ez lehetetlen, nem hiszem, bizonyára tévedsz, olyan ember nincs, akinek ne lenne vaj a fején. Jézus – ezt olvassuk – megszerette a hozzá futót. Mi lehetett az

oka ennek a szeretetnek? Talán annak szólt ez, hogy lám, van itt egy ember, aki nemcsak a földi kincsekre, de a lelki értékekre, az isteni törvényekre is ad? Vagy az azzal való együttérzés nyilvánult itt meg, hogy ennek a szegény embernek minden emberi igyekezete, jó szándéka ellenére nyugtalan a szíve? Egy biztos: Jézus úgy öleli őt magához, mint a hozzá megáldani hozott kisgyermeket (Mk 10,16). Mintha csak ezt mondaná: nem vagy messze az Isten országától (Mk 12,34). Vagy mintha ezt akarná vele megéreztetni: testvérem vagy, mint mindazok, akik teljesítik az én mennyei Atyám akarátát (Mt 12,50). Érezzük, Jézus számára itt most nem egyszerűen az éhező szegények a fontosak, akiknek jól jönne a gazdag tanítványtól kapott adomány. Jézus célja nem a szociális berendezkedés megjobbítása. Számára most az az egy a mindennél fontosabb, akit átkarol. Lelkipásztori szolgálata középpontjában az áll, hogy ez a hiányérzettel küszködő, kereső ember az Egyedül Jó szeretetének erőterébe kerüljön.

– „*add el*” – Több írásmagyarázó megjegyzi, hogy ebben a történetben nem az anyagi javakhoz való viszonyunk erkölcs-tanát ismerhetjük meg. Ez a bibliai kép nem pusztán pénzről és vagyonról, s az azokhoz való viszonyról beszél, hanem tanulságosan mutatja be, hogyan vall kudarcot egy jó szándékú ember Krisztus követésére tett kísérlete. A keresztyénység részéről félreértése Jézus szavainak, amikor azt radikálisan szegénységre, aszkézisre és tulajdon nélküli életre való felhívásként értik. A baj nem magában a gazdagságban keresendő. Sokkal inkább abban, hogy az ember a gazdagságát – legyen az testi vagy lelki-szellemi természetű – gyakran élete legfőbb alapjaként tekinti. Ebben bízik, erre épít, ettől vár segítséget, szabadulást. Vagyontól, befolyástól, összeköttetéstől, hírnévtől, elismertségtől. Ezeknek a dolgoknak az emberi gondolkodás szerint az lenne a szerepük, hogy növeljék az egyén biztonságát, függetlenségét, szabadságát. Ehelyett viszont gyakran azt látjuk, hogy éppenséggel fogva tartják azokat, akik minden erejüket megfeszítve, tőlük segítséget remélve beléjük kapaszkodnak. Amikor Jézus ezt mondja: add el!, nem egy újabb törvényt kíván tanítványai életében érvényesíteni, hanem annak az eleresztési tudására biztat, amire az ember tévesen építi életét ahelyett, hogy önmagát, életét az Isten gondviselő szeretetére bízna.

– „*távozott, mert nagy vagyona volt*” – Senki sem szolgálhat két úrnak. Mert a szívét nem oszthatja meg. Vagy az egyikért dobog, vagy a másikért. A gazdag nem tudta magáévá tenni Isten szívügyét – ez esetben a szegények ügyét –, így nem tudta vállalni Jézus követését sem. A szíve visszahúzta oda, ahol úgy ahogy mégiscsak megtalálni vélte biztonságát. Nem merte vállalni a Jézusra hagyatkozás kockázatát.

– „*Mint tevének a tű fókán*” – Egyeseknek annyira meghökkenítő ez a kép, hogy valami magyarázatot keresnek annak feloldására. Így született az az elképzelés, hogy a tű foka alatt az a kisebb kapu értendő, amely a városkapu mellett található, s

amelyen csak gyalogosok fértek át, azok is csak egyenként, meghajolva. Egy másik magyarázat szerint a *kamelos* valójában *kamilos*, azaz hajókötél. Pedig a Talmudban is megtalálható a teve képe, amelyet valaki a tű fokán próbált átvezetni. Mindkét fenti magyarázat épp azt az üzenetet szorítja háttérbe, amit tulajdonképpen ennek a képnek ki kellene fejeznie, t.i. hogy ez a dolog *teljességgel lehetetlen*. Aki *gazdag*, azaz teli van a marka azzal, amibe önmaga megtartása érdekében kapaszkodik, az képtelen felszabadultan ráhagyatkozni az isteni gondviselés megtartó erejére.

– „Istennek minden lehetséges” – A perikópa örömhírral zárul. A Jézussal való találkozás szembesít a hiánnyal, választút elé állít, hogy mire épül az emberi élet, hogy miben talál fogódzót a kereső. De a választ az embernek nem kell önerőből kikínálnia. Jó is, ha az igehirdetés sem azokról szól, akik nem mennek tovább, hanem csalódottan visszatérnek a régi alapokhoz, hanem azokat biztatja, bátorítja, akik vállalják Jézus követését. Tanítványokként követve Jézust, olykor bizonytalan terepen is, szűkölkedésben is, de felszabadultan bízva abban, hogy amerre Jézus vezet, az a helyes út.

Az igehirdetés felé

Turóczy Zoltán püspök sorai számomra nagyon sokat jelentenek. Úgy érzem, valahol ezeknek a gondolatoknak kellene ma is megszólalniuk az igehirdetésben: *Mit cselekedjem, hogy az örökéletet elnyerhessem? Ez a felelet: semmit. A kereszten Krisztus mindent elvégezett. Azóta mindenki üdvözülhet. A házasságtörő asszony, a tolvaj Zakeus, a halálraítélt lator, a Krisztustagadó Péter. Mindenki, aki hisz a Krisztusban megjelent kegyelemben, s úgy fogadja Isten országát, mint a bűntől kifosztott koldus. Hiszed-e ezt? Amíg akár anyagilag, akár szellemileg, akár lelkiileg gazdagok vagyunk, s adunk a gazdagságokra, addig, amíg igazaknak tartjuk magunkat, Isten nem tud minket megigazítani. Csak a lelki szegényeké a mennyeknek országa.*

Számomra két nagy kérdést fogalmaz meg ez a történet: Egyrészt, hogy tudok-e az igehallgatókra úgy tekinteni, mint Jézus a gazdag ifjúra? Azzal a szeretettel, elsősorban a bűntől kifosztott embert látva, nem az önfejű gazdagot. Másrészt tudok-e olyan bizalommal hagyatkozni Istenre, hogy ujjaim görce oldódjon, és hagyjam, hogy kicsússzanak a biztosnak vélt, ám nagyon is ingatag fogódzók, és helyüket felváltsa az Egy, aki jó, és aki engem is jó irányba vihet, most és mindörökké.

iff. Cselovszky Ferenc

Szentháromság ünnepe utáni

13. vasárnap

Lk 13,22-30

Kontextus – Előre, ti utolsók!

Vasárnapunk szeptember 17-ére esik. Megkezdődött a tanítás. Nagyjából már látható, hogy mi mennyibe fog kerülni a mező-

gazdaság szempontjából nem feltétlenül kedvező időjárás miatt. A munkahelyeken a nyaralás emlékeit idéző fényképeket mutogatják egymásnak az emberek. Másnap kezdődik az őszi lelkeszkonferencia. Az óegyházi evangélium és epistola – irgalmas samaritánus és Gal 3,15-22 – dialektikus egységet alkot. Egyfelől Agendánk témáját erősíti – A hit cselekedetek nélkül halott! –, másfelől hangsúlyozza, hogy az üdvösség nem a törvény, hanem Isten ígérete alapján áll, amely azokon teljesedik be, akik hisznek Jézus Krisztusban. A vasárnap epistolája a szárdiszi levél (Jel 3,1-6), amelynek üzenete mellbevágó: „Az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy.”

Egzegézis

Lukács, Jézus Jeruzsálem felé vezető útjának történetét alaposan kitágítja, és mintegy tíz fejezetet zsúfol ide – olyan történetekkel és tanításokkal gazdagon, amelyek jelentős részét az evangélista saját forrásból merítette. Perikópánk expozícióját a 23. versben olvasható kérdés adja: „Uram, kevesen vannak-e, akik üdvözülnek?” (Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι). A kérdés összefüggésben állhat a Jézushoz fűződő messiási várakozással, illetve a messiási korszak beköszöntét jelentő szent háborúval. A fordításban szereplő „üdvözülni” ige e helyen sem adja vissza jól az eredeti jelentést. Talán közelebb visz a megértéshez ez az olvasat: kevesen *menekülnek* meg? (24. v.) Jézus válasza mindenkihez szól: „Igyekezetek (αγωνίζεσθε) bemenni a szoros kapun, mert mondom nektek, hogy sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak.” Versenyre, igyekezetre, „agóniára” szólít fel. Különös ellenpontja ez a nagy lakoma példázatának, ahol épp a ház ura hívogatja vendégeit, akik azonban sorra kimentik magukat. Itt még a legnagyobb igyekezet sem garancia a bejutásra. A szoros kapu képe nyilvánvaló kapcsolatban áll a szorongatattással, a próbákban történő helytállással. (25. v.) A „nem tudom, honnan valók vagytok” kijelentés a rabbinizmusban is ismert átokformula. A zörgetés hiábavalósága jelzi a kegyelmi idő végét, csakúgy, mint a tíz szűzről szóló példázatban. (26. v.) Leginkább félelmet keltő és elgondolkoztató, hogy olyanok rekednek kívül, akik úgy vélik, közük van Jézushoz. Legálábbis valamiféle vallásos protekcionizmus szemlélete él bennük azzal kapcsolatban, hogy az esetleges, és jelentőséggel nem bíró, vagy éppenséggel általuk megvetéssel fogadott találkozásokat utólag mégis előnyként könyveltessék el. (27. v.) A már idézett átokformula megismétléséhez egy nyomatékos felszólítás kapcsolódik – jelezvén, hogy nincs tévedés, ebben a helyzetben a kitartó próbálkozás már nem nyer kedvező elbírálást: „távozzatok tőlem mindnyájan, ti gonosztevők!” (ἐργάται ἀδικίας) Nyilvánvaló az utolsó ítélet leírásának mátéi változatával való hasonlóság: „Akkor szól a bal keze felől állókhoz is: Menjetelek előlem, átkozottak, az ördögnek és angyalainak elkészített örök tűzre.” (Mt 25,41) De hogy ne csak a szigorú és kérlelhetetlen ítéletet lássuk e kemény szavakban, a helyzet lélektani háttérének megértéséhez nem közzömbös a következő párhuzam felfedezése: „Belefáradtam a sóhajtozásba. Egész éjjel könnyekkel áztatom ágyamat, könnyeimmel öntözöm fekvőhelyemet. Szemem elhomályosodott a bánattól, fénye megtört sok ellenségem miatt. Távoz-

zatok tőlem mind, ti gonosztevők, mert meghallotta az ÚR hangos sírásomat! Meghallgatta könyörgésemet az ÚR, imádságomat elfogadta az ÚR.” (Zsolt 6,8-10)

(28. v.) A „sírás és fogcsikorgatás” motívuma megtalálható a királyi menyegzőről (Mt 22,13), valamint a talentumokról (Mt 25,30) szóló példázatokban is. Előbbiben hangsúlyos, hogy az ítélet azokkal szemben következik be, „akik Isten országa fiainak tartják magukat”, az utóbbiban pedig a „haszon-talan szolgát” vetik ki a külső sötétségre. Ábrahám, Izsák és Jákób nevének, valamint a prófétáknak az említése azért lényeges, mert ebben nyilvánvalóvá válik, hogy Jézus nem rene-gátnak, renitensnek, hanem éppenséggel a vele szemben oly sokszor hangoztatott nemzeti és vallási tradíciók egyedüli legi-tim örökösének tudja magát (29-30. v.). Pogányok üdvözlé-sére vonatkozó ígéreteket több prófétai könyvben olvashatunk. Ez cseng vissza a kapernaumi százados történetében is (Mt 8,11-12).

Hidverés – meditáció

Kevesen vannak, akik üdvözülnek? Kétélű kérdés ez. Jelent-heti azt is: van esélyem? Ebben az esetben alázatos aggodás fogalmazódik meg benne, látván Jézus maroknyi tanítványi se-regét és a sokszor ellenséges fogadtatásukat. „Hogyan tarto-zhatnék én is ehhez a veszélyes úton járó, mégis győztes tábor-hoz? Vagy lehetséges, hogy Jézus diadala annyira hatékony, hogy még a magamfajta tömegemberekben is remény ébred-het?” Másik oldalról azonban hihetetlen gőgöt is rejthet: „Uram, ugye kevesen vagyunk?” Jézus válasza ugyancsak kettős. Egyfelől rámutat arra, hogy Isten országába szoros kapun át vezet az út. Lényegesen kevesebben lesznek tehát ott, mint ahányan oda tartozónak hiszik magukat. Másfelől viszont megbotránkoztató módon a lehető legtágabbra nyitja az ajtót Kelet, Nyugat, Észak és Dél minden népe előtt. Ott lesz boldog, boldogtalan, csak éppen ti nem, akik a megtérő szent maradék kevesei közé számíjtátok magatokat. Hogy kevesen üdvözülnek-e? Nos, tulajdonképpen nem ez a kér-dés. Sokkal többen, ugyanakkor sokkal kevesebben is, mint gondolnátok.

Tülekedés egy ajtó előtt. Talán azt gondolják, osztogatnak valamit, talán leárazás van, talán menekült-státuszért folya-modnak egy háborús ország nyomorultjai. Az a hír járja, hogy az embereket csak egyesével engedik be, természetesen van-nak, akik tudni vélik, ki kinek az ismerőse, és milyen előnyök-re lehet számítani. Érthető hát a nagy lökdösődés. Tapossák egymást, könyökölnek, szitkozódnak, káromkodnak. Valaki a földre kerül. A csődületben észre sem veszik. A tömeg a folya-dékok tehetetlen áramlásának törvényszerűségei szerint imbo-lyog. Egy másik rosszul lesz. Segítségért kiált, de senkit sem érdekel. Mindenki a saját nyomorával van elfoglalva. Levegő után kapkod, majd elalél. Csak a körülötte lévő szoros gyűrű-j tartja már függőlegesen élettelen testét. Egyre nagyobb az elkeseredés, a kétségbeesés. Mindenki ellenség. Aki előttem van azért, mert jobb az esélyei. Aki mögöttem azért, mert gyilkos indulattal mustrálja tarkómat. A mellettem lévő pedig előbb-utóbb életre-halálra fognak küzdeni azért, hogy az ajtón melyikünk megy be előbb. Bár már ott tartanánk. Addig is fo-lyik az elkeseredett agónia. Ám aki bejut, azé a mennyország.

Erről beszélne Jézus? Aligha. Ekkor ugyanis az ajtó már zár-va. Bezzeg, amíg nyitva volt, gúnykacaj, megvető fejcsóválás és ujjal mutogatás kísérte azokat, akik nagyritkán beléptek raj-ta. Tehát igyekeztek bemenni. Mert amikor már sokan igye-keznek, akkor késő.

Gondolatok – felépítés

Ezen a vasárnapon nem volna szabad szószékre lépni. Leg-alábbis el kellene gondolkodni azon: Ha már úgyszincs semmi közöm az egészhez, és odaát semmit sem remélhetek, vajon nem túl nagy luxus-e elbaltázni még a földi életemet is – rá-adásul azzal, hogy olyasmit csinállok, amihez semmi kedvem, eközben olyasmiről és úgy beszélek, hogy jobban unom, mint azok, akik hallgatják? És azt még nem is említettem, hogy eközben azoknak, akik messzire elkerülik a templomot, és egyáltalán nem kíváncsiak sem a kérdéseimre, sem a válasza-imra, mégis több közülük van azokhoz a dolgokhoz, amelyekről odabent prédikálok, mint nekem, és azoknak, akik engem hall-gatnak. Nem arról van tehát szó, hogy rajtunk kívül kik üdvö-zülhetnek még, és hogy milyen nagy a felelősségünk a hitetlen világért, hanem arról, hogy a dolgok épp fordítva állnak, mint eddig tudni véltük. Persze abban az esetben, ha ezt bátorko-dom végiggondolni, és eltökélem magam, hogy meg is osztom hallgatóimmal, lehet, hogy mégsem teljesen felesleges felmen-ni a szószékre. Valami ilyesmit lehetne mondani:

1. Én bizony nem akarok utolsó lenni: kívülrekedni, sírni és fogat csikorgatni – látni Pál apostolt, Luthert, Dévai Mátyást, Bornemiszt, Petrőczy Kata Szidóniát, Haubner Mátét, Ordass Lajost és egy csomó valakit – köztük vadidegeneket – kedé-lyesen adomázni az Úr Jézus asztalánál, miközben én a külső sötétségben folytatom szeretve tisztelt lelkész-kollégáimmal a megkezdett épületes eszmecserét zsinatról, pénzügyekről és választásokról.

2. Ezért komolyan veszem a figyelmeztetést, és felteszem magamnak a kérdést: Tudom-e, honnan való vagyok? Azaz: Mi közöm van Jézushoz? Csak annyi, hogy tanultam róla, is-merem és olajozottan alkalmazom a vallásos frazeológiát? Be-bífláztam és fel is tudok mondani néhány félremagyarázás okán neki tulajdonított morális közhelyet? Tudom, mikor és mivel kapcsolatban illik szemöldököt ráncolni és szörnyülköd-ni? Mert ha ez így van, akkor nagy bajban vagyok. Akár a ki-sebbségi tudat bátorítja önérzetemet, akár a jól megalapozott, széles konszenzuson nyugvó konvenciók jelentenek kényel-mes elrejtettséget számomra. Azaz kevesekhez és sokak-hoz tartozóként egyaránt el lehet kárhozni.

3. Elhatározom, hogy belépek a szoros kapun – most, amíg még nyitva áll. Elmegyek Keletre és Nyugatra, Északra és Dél-re, azok közé, akik majd eljönnek, hogy asztalhoz telepedjenek az Isten országában. Megkeresem testvéreimet. Azzal az elszá-nással indulok, mint Julianus barát, vagy Kőrösi Csoma Sándor, azzal a kalandvágygyal, mint Benyovszky Móric, vagy Széche-nyi Zsigmond. Nem földrajzi, hanem csillagászati távolságokat kell megtennem, bár az első lépés már döntő fontosságú. Csak el ebből az átkozott belső sötétségből, mielőtt még külsővé vál-na, mielőtt még késő lenne. Hogy életem ne legyen egy hatal-mas agónia a biztosan bekövetkező végső halál előtt.

Bartha István

Szentháromság ünnepe utáni

14. vasárnap

Jn 6,60-66

„Egy gyógyuló beteg egy vasárnap kimenőt kért az orvosától.
Az rákacsintott és azt kérdezte: Egy kis randevú? – Igen – felelte
a gyógyuló beteg – találkozni szeretnék Jézussal – egy istentiszteleten.
Az orvos egy pillanatig rámeredt, aztán csöndesen csak ennyit mondott:
Mondjon értem is egy Miatyánkot!”
(Gyökössy Endre)

Egzegézés

A mai vasárnap igéje már az évkezdési hajszában ér el bennünket. Lassan egy hónapja az iskolai tanévkezdésnek, munkaévkezdésnek. Az egyetemisták előtt is kirajzolódnak az ideai feladatok. Újonnan alakult és régi csoportokban mozog a lelkes, a tanár és a fiatalok, ahol mindig a jókedvű, az élettel teli, a vicceket mesélő áll a társaság középpontjában. Mindig azt kedveljük a legjobban közösségeinkben, akitől szeretetet, megértést, elfogadást, inspirációt, ötleteket és életkedvet kapunk. Az ember már csak ilyen: nem feltétlenül keresi a maga hasznát, de nem túl nagy baj, ha úgy helyezkedik, hogy egy kapcsolatból haszna legyen. Egy felmérés szerint (Aronson) azokat szeretjük, akiknek érdeklődése és nézete a miénkhez hasonló, akik bizonyos szakértelemmel rendelkeznek, akiknek „csodálatra méltó” tulajdonságaik vannak és természetesen viszont szeretnek bennünket. Azokat az embereket szeretjük tehát, akiktől a legkisebb befektetéssel a legnagyobb nyereséget várhatjuk. Ez a „szeretet” sok embert konformizálódásra kényszerít: ha azt szeretjük, amit a többiek – a hangadók –, biztos nem esünk ki a közösségből. A hangadókkal tömegben maradni, a tömeggel sodródni életbiztosítás. A mai textus ennek épp az ellenkezőjét mutatja be. Az „nyer”, aki megmarad Jézus mellett.

Jézus tanítványi köre János 6. fejezete elején rajong Jézusért. Mintegy ötezer emberről olvasunk, akik aztán szép lassan lemorzsolódnak. Miért? A tömeg fokozatosan megérti, hogy Jézus nem vállalja, hogy királyuk legyen. Ő nem azért jött, hogy a konform érdekszeretet vezéregyénisége legyen. Ő szívesen ad és tesz csodát az Atya ereje által, de neki nem az az életcélja, hogy ott szerezzen dicsőséget és oda csapódjon, ahol őt a legjobban szeretik. Biztos, hogy nem rossz a rajongás glóriája alatt egy kicsit megállni, hiszen csodát tett – ő mégis visszavonul. Valami máson van a hangsúly. Ő valami mást akar.

A fejezet csúcspontját ott éri el, amikor a sokaság mégis Jézus után fut (26. vers), de ő átlát rajtuk. És megnyitja száját beszédre: ne a földiekkel, hanem az örök életre megmaradó eleddel foglalatossodjatok, melyet az Emberfia ad. A sokaság hinni akar, megérteni a rejtelmes szavakat és felkiáltanak: „Uram, add nekünk ezt a kenyeret!”

Jézus ott áll előttük. A fejezet drámai csúcspontja, amikor egy kicsit megfagy a levegő: „Én vagyok az élet kenyere, amely a mennyből szállt le...” Itt van az a pont, amikor a zsidó vezető réteg – amely az 5. fejezetben már meg is akarta ölni őt – ismét színre lép, és befolyásolja a tömeget, a Jézushoz tartozókat. „A jézusi szavak érthetetlenek, minket meghatároz a törvény, mi a hagyományokhoz ragaszkodunk.” A konform tömeg megretten,

a napi hírek szerint forgók meginognak. Marad a belső, személyes döntés: megyek vagy maradok – ezt a helyzetet tisztázni kell. Minderről csak Jánosnál olvasunk.

6,60: Jézus szavai nehezen elfogadhatók, nehezen elviselhetők, tolerálhatók. Sőt, megbotránkoztatók: „Kemény beszéd ez: ki hallgathatja őt?”

6,61: Jézus természetfeletti módon ismeri fel tanítványai zúgolódását, akik magukban morognak. A botránkozás gyökere az, hogy Jézus magát „emberként” az isteni szférába tartozónak nevezi: teste és vére az isteni élet forrása, közvetítője. A zsidók számára ez a megtestesülés botrányát jelenti, mert emberi mivoltának isteni tulajdonságot tulajdonít.

6,62: Jézus válaszában egyértelműen kimondja, hogy ha ezt nem tudjátok hittel elfogadni, a megdicsőülést sem lesztek képesek felfogni.

6,63: Jézus a testi mivolt fölé helyezi a lelkieket. A Lélek felsőbbrendű volta derül ki a Nikodémussal és a samáriai asszonnyal folytatott párbeszédekben is. (Ez a vers vitatott a test és a lélek szembeállítását – jánosi dualizmus – miatt.) A Lélek a meg-elevenítő, ezért az fontosabb a testi mivoltnál. Jézus szava az, amely életre kelt: „...azok a beszédek, amelyeket én mondtam nektek: lélek és élet.” Aki testét és vérének eszi és issza, annak lényegévé válik az, így lesz ő erővé és létté bennünk (6,54.)

6,64: Jézus átlát a köréje gyűlt tömegben. Jézus ismeri övét és látja a hitbeli különbségeket is. Mégis mindent eltűr, még azt is, hogy a kezdetektől maga mellett tudja árulóját.

6,65: Jézus mellett kitaratni hitben és hűséggel az Atya műve. Az Atya cselekszik az elhívásban, aki megadja nekünk a Krisztushoz fordulás kegyelmét.

6,66: Jézus mellől elmennek a tanítványok. Csak a tizenkettő maradt. Elvesztette népszerűségét. Győzött a hangadó, győzött a tömeg iránti vonzerő, győzött a „tömegben-maradás törvénye”.

A következőkben Jézus szabadságot ad a tizenkettőnek is. Bennük saját, belső döntés születik. Ők mentesek a hagyománytól, mentesek a napi szélfűjástól. A konfliktusban ők képesek önállóan dönteni, befolyásolás nélkül. Maradnak. Mert úgy gondolják: az igazság Jézusnál van. Péter szava csendül fel. A látszólagos tragédiában egy ember száján a legszebb igazgyöngyök formálódnak ki – maradok. Melletted. Az örök élet beszédénél, az Istennek Szentjénél. Olyannyira fontos ez, hogy mind a négy evangélista közli. Az egyik oldalon kiforr a hűség, és a másik oldalon pedig az ölni tudó gyűlölet.

Gondolatok a prédikáció felé

Agendánk azt a központi gondolatot ragadja ki, hogy „A Lélek elevenít meg.” A prédikáció célja lehet az, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogy a tömegben maradás milyen veszélyekkel járhat. Gondolok mindazokra az idősekre, akik úgy nőttek fel, hogy lehet hinni Istenben, aztán pedig fiatalon azt élték meg, hogy mindez tilos. Ugyanezeknek az embereknek ma meg van a lehetőségük, szabadságuk az istenkérdés újragondolására, a törés feldolgozására, mégis közülük sokak számára nehezen születik nem formális kapcsolat lelkésszel, egyházzal – Istennel. A tömeghatás rögzült, meghatározóvá vált. Pedig nagy a szeretet-éhség. „Egyszer tudnunk kell, tudnunk illene, hogy valójában hogy is állunk és hol is állunk tanítványságunkkal.” (Gyökössy Endre)

Az evangélium, az örömezenet az, hogy Isten Szentlelke ál-

tal munkálkodik bennünk, hogy „senki el ne vesszen...”. Azon fáradozik, hogy életünkben, a konfliktusokban szülessen meg a péteri döntés és szándék: maradok Jézus mellett. Maradok abban a szeretetben, amellyel ő előbb szeretett engem. Bármilyen történt is. Maradok ömellette, és nem esem kétségbe, ha néze-
teimmel, gondolataimmal és hitemmel véletlenül egyedül ma-
radok. Hiszen Jézus sem a tömegnek elgondolása, hanem az Atya akarata szerint kívánja megvalósítani hivatását.

Hogy ez a döntés megszülethessen bennem, meg kell figyelmem azt, hogy engem mi határoz meg: mennyiben függök hagyományoktól, és mennyiben függök a napi külső befolyásolástól, korszellemtől, reklámoktól, hangadóktól. Így válhat számomra kérdéssé, hogy Jézus mennyiben befolyásolja életemet, hogy egyáltalán engedek-e teret neki. Nyitott vagyok-e arra a Jézusra, aki nyertesből vesztesé válik, aki emberileg nézve kudarcot vall, akire szenvedés vár, aki elmagányosodik, akit elárulnak, akit kivégeznek. Mert a világ nehezen hajlik a ráadásul sikertelennek tűnő transzcendens elfogadására.

„Szeretem Jézust – egész lényével vonz – de félek a követésétől, mert sarkaiból mozdítaná ki eddig megszokott életemet. Nos ez az, ami annyi és annyi komoly keresztényt is viszsza-
szariaszt, hogy egészen tanítványná válják. Jézus valóban féltelmetesen szép életre hív.” (Gyökössy Endre) Csak az Atya Lelke az, amely képes arra, hogy a tömegből megszólítson bennünket és változzon megszokott életformánk. Gyökössy küszöb-keresztényeknek nevezi a „Már kint, de még nem bent” állapotú veszteglőket. „Vajon ti is el akartok menni?”

Prédikációs vázlat

A galileai helyzet háromféle döntési lehetőségre ad alkalmat Jézussal kapcsolatban.

1. Az óvatos elszakadás

Jézus tanítványai, csodálói, rajongói szembekerülnek a Messterrel, és visszahúzódnak mellőle. Az egykor mellette állók most elmenekülnek tőle és megtagadják őt: „időben kiszállnak a buliból”. Jézust követik a karrier csúcsáig, de a kereszt első árnyékától megijednek. A románcban és a csillogásban osztozni akarnak, ezért követik és figyelik Jézust, vajon mit vár el tőlük. De elég lesz belőle, amint a szenvedést említi. Csak önző okokból követik őt, ők a kapni akarók és az adni sohasem tudók. A Jézust követőknek mindig tudniuk kell, hogy ez a követés keresztthordozással jár.

2. Az árulás

A tagadó képe Júdás személyében ölt testet. Ismert az a kis történet, amikor Leonardo az utolsó vacsora képéhez Jézus arcot keres. Majd telik-múlik az idő és Júdához érkezik, de nem talál elég rémisztő figurát. Csak nagy nehézkesen lel egy részeges alakra valamely külvárosi szórakozóhelynél. A történet végén kiderül: valaha az ő arcáról festette Leonardo Jézust... Az évek hozták a tagadást, mivel az álmok, az ideálok, a rajongások eltűntek. A élet bizony nem gazdagodott, hanem egyre inkább leszűkült. Az emberi szív nem nagybodhatott Isten szeretetének a befogadásával... Így áll át az ember a másik táborba, hogy inkább a tömeghez tartozzon. A tömegnyomás pedig meghozza „gyümölcsét”.

3. A péteri magatartás

Péter szíve megnyílik és kifejezi: számára Jézus az élet szava. Jézussal személyes kapcsolatban állt, mindezek ellenére sok mindent nem érthetett. Mégis megszületett szívében a döntés. Ki máshoz mehetnék? Mindez nem tanácsalanság, hanem annak a képtelenségnek a kinyilvánítása, hogy elmenjenek Jézus mellől. Ebben a bizonyosságban senki meg nem rendítheti őket. A „te vagy” a jézusi „én vagyok” ráfelelő, hitvalló párja. Isten Szentlelke mozdítja ki az embert, hogy szülessen meg bennünk a péteri mondat valósága, hogy minden életkörülményben megmaradjunk mellette. Mert a Lélek munkálkodik bennünk, hogy bennem is életet teremjen.

Az alábbi vers felhasználható egy olyan gondolatkörben, ahol az Atya irántunk való szeretetét hangsúlyozzuk, akár elvegyültünk a tömegben és tékozlók lettünk, akár megmaradtunk, ő az, aki szüntelen értünk fáradozik.

Füle Lajos:

Az Atya

Kettőért terhelte a gond,
mert két tékozló fia volt.
Az egyik távol tékozlott,
A másik közel tékozlott.

Ám szeretete nem pihent,
az egyiknek elébe ment,
a másiknak utána ment.

Németh Péterné

Felhasznált irodalom

- Elliot Aronson: A társas lény. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1995
Farkasfalvy Dénes: Testté vált szó. Rugg Verlag, 1986
Gyökössy Endre: János evangéliuma. Örökségünk Kiadó Bt. 1999
William Barclay: The Gospel of John, Volume 1. The Saint Endrew Press Edinburgh, 1963
Biblia magyarázó jegyzetekkel. Kálvin János Kiadó, Bp. 1996
Szinopszis. Kálvin János Kiadó, Bp. 1994
Szabó Andor: Lábam előtt mécses a te igéd. Kálvin János Kiadó, Bp., 1995
Képes Kálvin Kalendárium 2000. Kálvin János Kiadó, Bp. 2000

Szentháromság ünnepe utáni

15. vasárnap

Mt 6,19-21

A Hegyi Beszéd szavaira érdemes ma jobban odafigyelni. Hisz olyan értékrendet állít fel Jézus számunkra, amellyel a teljes élet, az örök élet alapjait adja meg. S így a figyelmünket arra összpontosítja, ami ma már nem tűnik vonzónak, értékesnek, s élményt jelentőnek. A hatodik fejezet szép íve rajzolódik ki előttünk: A Miatyánk kéréseitől miként jut el a gondolati szár-

nyalás a gondoskodó Istenbe vetett feltétlen bizalomig. S Jézus azt akarja, hogy ne csak ismerői legyünk ennek a gondolati szárnyalásnak, hanem olyan követői lehessünk, akik átéljük és megélik, hogy a mindennapi kenyér kérése beleágyazódik a többi kérés közé, s akik tudják (nem csak az értelmükkel, hanem az életük tapasztalatai által is) azt, hogy az Isten országának keresése előbbre való minden másnál.

Igénk azok közé a jól ismert jézusi igék közé tartozik, amelyről nagyon könnyű közhelyeket puffogatni, s a készülések közben sablonos gondolatok juthatnak eszünkbe.

Milyen gyülekezetnek prédikálunk? Itt most talán izgalmasabb a kérdés. Hisz másként fogalmazzuk a szavakat az aszály miatt és a jégverés miatt kevés termést betakarító gyülekezeti tagok körében, s megint másképp ott, ahol a szeptembervég csak a nyári kikapcsolódások Jezárását jelenti. A nincstelenség határán élők elutasítanak azt a gondolatot, hogy az el nem múló kincsek fontosabbak. (Nem véletlen az, hogy a nagy nyomorok közepette az egyháznak a szociális „evangéliumról” sem szabad megfeledkeznie.)

Gyűjteni – a szó jelentéstartalma gazdag. Nem csak a harácsoló felhalmozást foglalja magában, amire talán először gondolunk, hanem magában foglalhatja a hobbit vagy éppen a gondoskodás jelét is. Nyári kirándulásaink során – minden biznnyal – több kiállítást is megtekinthettünk. Ezek a gyűjtemények olyan kulturális értékeket képviselnek, amelyek nélkül szegényebb lenne az emberiség. Sok helyen a gazdák „gyűjtésnek” nevezik a takarmány betakarítását, s ezzel a gyűjtéssel az állatok téli táplálékát biztosítják.

Tehát a gyűjtés önmagában még nem káros, s nem haszontalan. Sőt a legtöbb esetben haszonnal jár, mert aki gyűjt, értéket teremt (kulturális – vagy szellemi értelemben is). S téves úton indulunk el, ha azt mondjuk, hogy Jézus nem igenli a kulturális értékek összegyűjtését, vagy a gondoskodást.

Az epistola is segít az igehirdetés helyes irányának megtalálásához.

Három élmény

Svájc déli részén hatalmas hegyek közé szoros völgyek bújnak. Az itt élő lakosságot az elmúlt század elején megriktította a nincstelenség. A férfi lakosság nagy része a jobb megélhetést keresve először délebbre húzódott, majd a tengerentúlra hajózott. A völgyek kőházaiban ott maradtak az asszonyok és a betegek. A – ma már sok turistát vonzó – völgyek nincstelenségét, nyomorát nem enyhítette a messzire vándorlók küldeménye sem. Mert azokat nem a családjuk hátra maradt tagjainak címezték az elszármazottak, hanem az egyháznak. Ezért a falvak templomai roskadoznak az aranytól, s más értékes műkincsektől. Kirándulásunk alkalmával egy francia evangélikus lelkész barátom szinte szörnyűlködve kérdezte: hol volt itt a szív? Milyen etikai alapok voltak itt? Szegény lakosság – gazdag egyház. Igen ellentmondásos kép.

A fuldai egyházi gyűjteményeket bemutató kiállítást egy egyszerű evangélikus asszony mutatta be családjának. S míg én érdeklődve figyeltem a német keresztyénység egyik ősi központjában felhalmozott kincseket, a kísérőnk szinte ingerülten beszélt arról, hogy a környéken – s az ő falujukban is – milyen nagy volt a szegénység. Nem véletlen, hogy sokan arról a vi-

dékről indultak el Magyarország felé, hogy a 18. sz.-ban szerencsét próbáljanak.

Hogyan tud a mai viszonyok között krisztusi gondolkodásról és mentalitásról tanúskodni az az egyház, amely a történelem során a híveket a mennyei kincsek gyűjtésére biztatta, hogy ebből meggazdagodjon. (S bár a példám a katolikus egyházra utalnak – azért a magunk egyházáról sem mondhatjuk, hogy ettől a gondolkodástól mentek voltunk vagy vagyunk.)

Költözködésünk után hosszú hetekig ládákban, dobozokban álltak azok a holmik, amelyek nem voltak égetően fontosak a hétköznapi életünkhöz, s amelyek az idők folyamán mégiscsak felhalmozódtak. Néhány hónap múlva vettük csak észre, hogy egy-két hajléktalan folyamatosan dézsmálta a dobozokat. A meglopottság keserű érzése még úgy is erős volt, hogy tudtuk: nincs feltétlenül szükségünk arra, amit elvittek tőlünk.

Keressük a mennyei kincs értelmét!

(avagy kócos gondolatok a nyár eleji kánikulában)

Két értelemben is igaz ez a felszólítás. Elsősorban azért, hogy tudjuk, mit nevez Jézus mennyei kincsnek, másrészt pedig azért, hogy megtudjuk, mi értelme van a mennyei kincsgyűjtésnek.

Mi a mennyei kincs?

El nem múló értékekre kell gondolnunk, amelyeket még nem kezdett ki az idő vasfoga, a korrózió vagy a szű. Egyből a Szeretet-himnusz szép sorára gondolunk: A szeretet soha el nem múlik! Milyen nagyszerű – az Írás egyből megadja a választ a kérdésünkre: mi az, amit nem emészt meg a rozsdá? Mi az, amit nem lopnak el tőlünk? Ha Jézus csak a szeretetre gondolt volna – akkor talán kimondta volna, hogy a szeretet kereshető, gyűjthető.

Gondolhatunk azokra a lelki értékekre, amelyeket Pál apostol a Lélek gyümölcének nevez. De a Lélek gyümölcse „termés” – tehát nem egyszerűen a mi igyekezetünknek az eredménye. Gyűjteni nem lehet, legfeljebb azt kérni, hogy ne legyen olyan „lélek-aszály”, amelyben nincs termés az életünkben.

Az Isten országáról mondja Jézus, hogy azt mindenek előtt keresnünk kell, s minden más, ami a földi élet fenntartásához szükséges, megadatik nekünk. Isten országa lenne tehát az el nem enyésző kincs? Igen – kell kimondanunk, még akkor is, ha ez a fogalom sokak számára oly misztikus és megfoghatatlan valóságot takar.

Isten országa – Isten uralmának a jelenléte, életeken megmutató hatása. De hogyan lehet gyűjteni? Hisz Jézus példázataiban a magától növekedő vetés képével érzékelteti, hogy milyen az Isten országa.

És ahogy itt fogalmaz Jézus, az mégis más: a mennyben való kincsgyűjtés, valójában – ha nem az érdemekre gondolunk – oly lehetetlennek tűnik. Mi itt – két lábbal a földön járva – hogyan gyűjtünk magunknak kincseket a mennyben? Egy német fordítás itt a „bei Gott” kifejezést használja, amely talán könnyebben érthető.

Egy tizenöt éves fiatal vallott egyszer így, amikor az ifjúsági órában, a „Hol van életedben Isten?” kérdésre kerestük a feleletet: *Ha Istent az életem „felső polcára” helyezem, akkor gyakran megfeledkezek róla, s nem is figyelek rá. Ha Istent az életem „alsó polcára” teszem, akkor elkeveredik a sok kacat*

között. Így sem jó, úgy sem jó. Rá kell eszmélnem, hogy Isten maga az „életem polca”. Ő hordoz mindent.

S Jézus valójában erre akar „rádöbbszteni”. Nem a „van”, hanem a „Van” határozza meg az életünket. Tehát nem az, amit szereztünk, hanem aki megajándékoz mindezzel, ő a fontos. Jézus éppen erre akar minket ráeszméltetni. Nem a vagyonod mértéke az izgalmas, s nem kell remete módjára lemondásban élni. Az a kérdés: Tudod-e, hogy valójában minden az övé? Ő tartja életedet. S ne gondold, hogy valami a tied, a te tulajdonod! Amid van, azt az elfogadás nyitottságával és a megajándékozottság hálájával fogadhatod.

Kahlil Gibran írja „A próféta” című könyvében: „Mert mi a tulajdon: tárgyak, melyeket megőrizel, attól való félelmedben, hogy hátha holnap szükséged lesz rá.”

És a holnap – ugyan mit hoz a holnap a túlon túl elővigyázatos ebnek, mely csontokat kapar el a nyomtalan homokban, míg a szent városba tartó zarándokokat követi?”

Az anyagi javak bővölete mindenki számára kísértést jelent. A vagyonost, hogy növelje a hasznát, a nincstelent, hogy enyhítse hiányát, a profánt, mert azt hiszi, hogy életét a vagyona teszi értékessé, és a „szent embert” – aki arra gondol, hogy többet tud majd jó célokra, az Isten ügyére adni, ha neki is több lesz. (És még én sem vagyok kivétel! – ezt azért fontos hangsúlyozni, mert könnyebb lenne úgy „csűrni” a szavakat, ha rám ez nem vonatkozna.) Ez érvényes az egyénre, de igaz ez az egyházra is, amelynek szolgálati irányát nem a Lélek vezetése, hanem – sokszor ezt tapasztaljuk – a támogatások mérté-

ke határozza meg. S így már nem az Isten országának az építése, hanem az „intézmény” működtetése lesz a legégetőbb kérdés.

De mi értelme van a mennyei kincs keresésének?

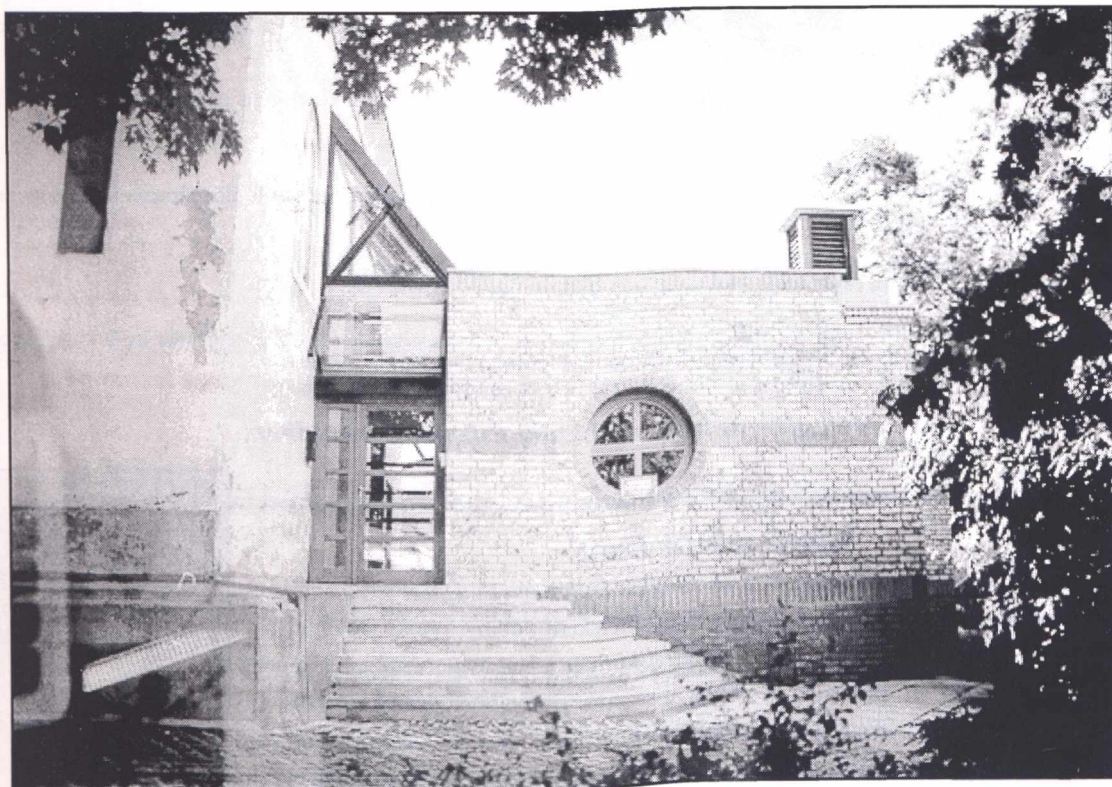
Jézus csak annyit mond: „ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.” Csak ennyi. Persze lehet zengzetes szavakkal arról szólni, hogy ettől szépül a világ, meg így lesz szebb a jövő, meg sokkal lakhatóbb a föld. S mindez igaz is, de erre mindenki csak legyintene: Ugyan mit tehetünk a multik hatalmával szemben, hogyan lehetne ez igaz abban a globalizált, anyagi és érzékiség-orientált világban, amely belépett küszöbünkön, s tönkre teszi nyugalunkat.

Mi rosszabbak vagyunk a próféta kutyájánál, aki a csontok elásása után boldogan csaholt tovább a gazdája lábnyomát követve, s el is ért a szent városba, ahol az ünnep örömeiben neki sem csak az asztalról lepotyogó morzsák jutottak. Mi lera-gadunk a holnapféltés aggodalmában vagy a bebiztosítottság hamis nyugalomában. Mi lemaradunk a *gazdától*, s a célba nem érés veszélye fenyeget.

Ezért, bár tudjuk, hogy a mennyei kincseket gyűjtők a boldog boldogítók, mégse csak ők legyenek az igehirdetésünk középpontjában.

Inkább arról szóljunk, hogy a szív biztonságosabb helyen van a mennyei kincsek „polcán.” Mert a mennyei kincs gyűjtése csak így kezdődhet: Isten, szívem neked adom, kedves ajándékul...

Bence Imre

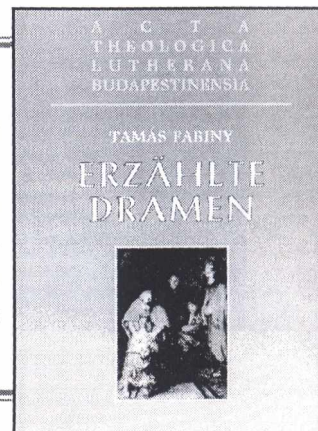
Pastoralkolleg Neuendettelsau programja 2000/2001

13.9.-27.9.2000	Handwerk? – Handwerk! Zur Handlungslogik religiöser Methoden mit Prof. Dr. Manfred Josuttis, Göttingen
4.10.-18.10.2000	Der Inspiration auf der Spur Sechs Werkstage: Mein Weg zur Predigt mit Prof. Dr. Christian Möller, Heidelberg
18.10.-1.11.2000	Mehr als die nette Firma Haben wir noch Visionen für die Kirche? mit Prof. Dr. Joachim Track, Neuendettelsau
1.11.-10.11.2000	Alle neune? Sich selbst, andere und Konflikte besserverstehen mit Hilfe des Enneagramms mit Frau Marion Küstenmacher, Gröbenzell und StD. Pfarrer Erich Spanner, Pullach
20.11.-25.11.2000	„Mittlere Ebene“ – das bin jetzt ich! Dekaninnen und Dekane, DienststellenleiterInnen und ihre StellvertreterInnen mit Pfarrer Armin Felten, Rummelsberg
10.1.-24.1.2001	Menschensohn Neu in Bewegung geraten: Vorstellungen von Jesus mit Prof. Dr. Wolfgang Stegemann, Neuendettelsau
24.1.-7.2.2001	Nimm Abschied und gesunde Übergangsriten neu verstehen und lebendig gestalten mit Dr. Angelika Benedicta Hirsch, Religionswissenschaftlerin, Berlin
7.2.-21.2.2001	„Genau!“ Gewinnend und präzise: Meine öffentliche Sprache mit Ele Schöfthaler Journalismustrainerin, Schwabach
21.2.-25.2.2001	Störfall Gott Plädoyers für eine Religion jenseits des Funktionierens mit Dr. Johano Strasser, Schriftsteller, Generalsekretär des PEN Deutschland
25.4.-9.5.2001	Liturgische Präsenz Gehen und Stehen, Gestik und Sprache im Gottesdienst mit Thomas Kabel, Regisseur und Schauspieler, Hamburg
9.5.-23.5.2001	Ich wünsch mir Zeit Planen, um zu gewinnen: vom Umgang mit der Lebenszeit mit Herta Singer, Pfarrerin und Systemische Beraterin, Bayreuth
18.6.-27.6.2001	„Das Verkosten der Dinge von innen her sättigt die Seele“ Ignatianische Exerzitien für Pfarrerinnen, Pfarrer, Pfarrfrauen und Pfarrmänner mit Pater Dr. Andreas Falkner SJ, Mannheim, und Frau Hildegard Joeres, Augsburg
27.6.-11.7.2001	ChefIn sein – Mensch bleiben In der Gemeinde leiten und führen mit Prof. Dr. Karl Wilhelm Dahm, Münster
11.7.-25.7.2001	Der Himmel beginnt in dir Weisheit der Wüstenväter und -mütter -eine Spur zu Kontemplation und Seelsorge mit Pfarrer Dietrich Koller, Erfurt
25.7.-29.7.2001	Nicht mehr Gäste und Fremdlinge Mit Aussiedlern in der Gemeinde interkulturell leben mit Pfarrer Dr. Christian Eyslein, Erlangen
12.9.-26.9.2001	„Heute nacht habe ich meinen Engel getroffen“ Freie Spiritualität und die Kraft des Evangeliums mit Pfarrer Bernhard Wolf, Beauftragter für geistige und religiöse Strömungen der Zeit, Nürnberg
10.10.-24.10.2001	Segnen und heilen Alte und neue Wege zum ganzen Menschen mit Woty Gollwitzer, Theologin und Heilpraktikerin, Altenmarkt
11.11.-21.11.2001	Mit dir – weil ich will Sich zusammensetzen, sich auseinandersetzen, miteinander in Bewegung kommen. Ein Paarkurs für Pfarrerinnen, Pfarrer und ihre Partner und Partnerinnen mit Dipl. Sozialpäd. Barbara Stoll und Pfarrer Gottfried Stoll, Nürnberg

Jelentkezni lehet az Északi Püspöki Hivatalban.

Most jelent meg!

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem *Acta Theologica Lutherana Budapestinensia* címmel tudományos könyvsorozatot indított el. Ennek első köteteként Fabiny Tamás teológiai adjunktus *Erzählte Dramen* című német nyelvű példázat-könyve jelent meg. A mű az erlangeni egyetemen benyújtott és ott elfogadott teológiai disszertáció könyvváltozata, amelyben a szerző a jézusi példázatok dramaturgiai és kommunikatív összefüggéseit vizsgálja, különös tekintettel a rabbinikus párhuzamokra. A 291 oldalas könyv ára 1.200,- Ft, megrendelhető az Evangélikus Hittudományi Egyetem címén: 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.

„Az Úr az én pásztorem” címmel új hittankönyv jelent meg 2. osztályosok részére. A munkatankönyv színes képekkel és sok ötletes feladattal dolgozza fel a hittan tanterv szerinti bibliai történeteket. A könyv szerzői (Acélné Bizik Eszter és Kerékgyártóné Fillő Mónika) pedagógusok. A hittankönyvet mind iskolai, mind gyülekezeti használatra ajánljuk. Ára: 790 Ft.

Szeptemberi számunk szerzői

- Adam, Gottfried valláspedagógia professzor – Bécs
 Antal Imre okl. mérnök – Streifing, Ausztria
 Bartha István lelkész – Nyíregyháza
 Bence Imre lelkész – Budapest
 Bencze András lelkész, esperes – Székesfehérvár
 Bolla Árpád lelkész – Budapest
 ifj. Cselovszky Ferenc lelkész – Budapest
 Csepregi András lelkész, főiskolai adjunktus – Nyíregyháza
 Eördögh Endre főiskolai docens, egyházmegyei felügyelő – Baja
 Fabiny Tamás teológiai tanár – Budapest
 Koczor Tamás lelkész, esperes – Dabas-Gyón
 Koczor Zoltán főiskolai tanár – Budapest
 Kondor Péter lelkész, esperes – Kondoros
 Marschall Marcell mérnök – Budapest
 Nagy Gyula ny. püspök – Budapest
 Németh Péterné lelkész – Budapest
 Sümeghy József ny. lelkész – Sopron
 Pintér János ny. lelkész – Szombathely
 Szabó Lajos teológiai professzor – Budapest
 Szabóné Mátrai Marianna lelkész, felelős szerkesztő – Budapest
 Szemerei János lelkész, esperes – Kaposvár
 Takács Eszter lelkész – Nemescső

A fotók a veszprémi gyülekezeti központot ábrázolják.

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 317-1108

Felelős kiadó: Tóth-Szóllós Mihály.

Készült a Plantin Kft nyomdájában. Tördelés: Rezessy Szabolcs

ISSN 0133-2821

Egy szám ára: 300,- Ft. Előfizetési díj egy évre: 3800,- Ft. (mellékletekkel együtt).

Külföldi előfizetések: Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 7.800,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 8.800,- Ft/45 USD vagy 70 DEM postaköltséggel.

A borítón: Szentlélek galamb dicsőfényekkel Balról.

A fotót Molnár Géza készítette. A borítót ifj. Harmati Béla tervezte.